

v 302939

MÚZEUMI HIRADO

MARCIUS

APRILIS

1954

Szerkesztőbizottság:

Bige Józsefné, Gáborjáni Aliz, Némethy Endre,
Korek József, Móczár László.

Szerkesztő:

Szenkovits Margit.

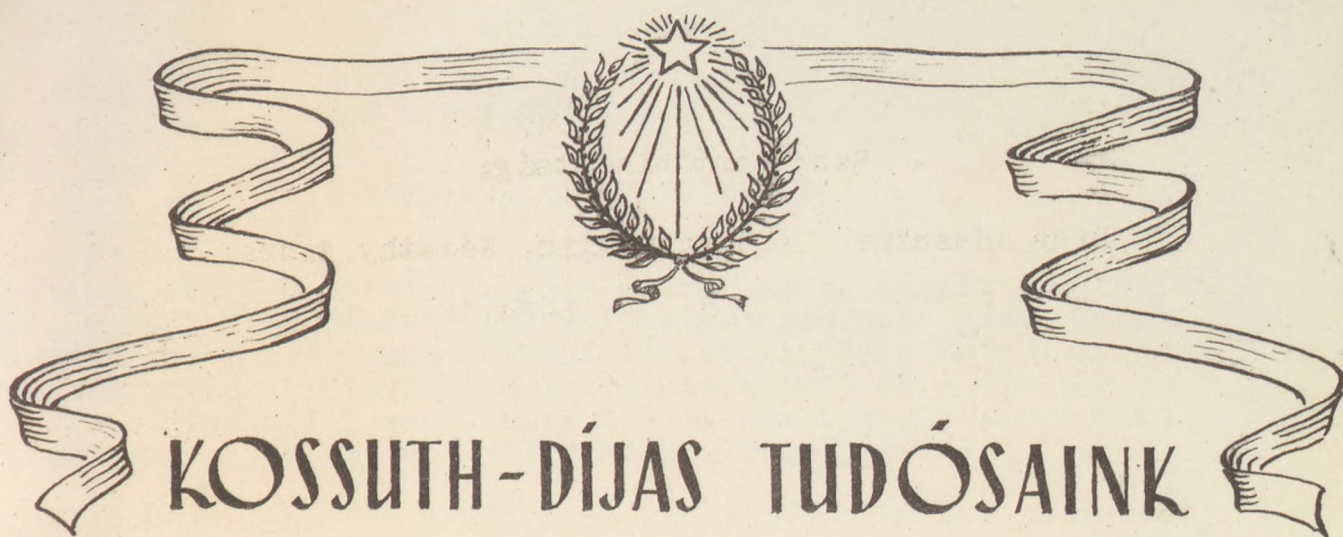
Felelős kiadó: Fülep Ferenc.

Készült: Magyar Nemzeti Múzeum - Történelmi Múzeum Rotaprint
üzemében.

450 példányban, 10 iv terjedelemben.

F. v.: Dajbukát Gergely.

*Ez év március 15.-én
nagy elismerés érte a magyar muzeológiát:
két kiváló tudósunkat népi demokráciánk
legmagasabb jutalmával, a Kossuth-díj
babérkoszorújával tüntették ki.*

CSATKAI ENDRE

A SOPRONI MÚZEUM MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ IGAIGATÓJA

*« Sopron és környéke Műemlékei »
című, Dercsényi Dezsővel közösen írt munkájáért*

GEREVICH LÁSZLÓ

A BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM IGAIGATÓJA

*a Budapesti Történeti Múzeum fejlesztése,
a budavári ásatások vezetése, valamint a
kiállításrendezés terén végzett eredményes
munkájáért.*

*Nagy örömmel és büszkeséggel üdvözöljük
Kossuth-díjas tudósainkat, akik munkájukkal
bizonyították be, hogy a tudomány szolgálata
a nép, a hazá és a szocializmus szolgálata.*

V E R S E N Y F E L H I V Á S

NÉPRAJZI TÁRGYGYÜJTÉSRE.

Az utóbbi években több néprajzos Kartársammal együtt aggódva figyeljük népi kulturánk tárgyi emlékeinek rohamos pusztulását. A falvakat, tanyákat, rohamosan hódító civilizáció hatására, a lakosság tömegesen tüzei el faszerszárait, adja át a MÉH-nek a különböző használatból már kiment vas és fémtárgyait. Elérkezett az utolsó pillanat ezeknek a tárgyaknak a begyűjtésére.

Muzeumaink tárggyűjtő munkája az utóbbi években nem növekedett kellő mértékben. Ennek oka részben abban rejlik, hogy a néprajzos muzeológusok egy része csak addig foglalkozik alaposabban anyaggyűjtéssel, amíg az ellátmányából futja.

Általános jelenség, hogy ajándéktárgyak begyűjtésével, megszerzésével kevesebbet vesződünk. Pedig a megvásárolható tárgyak sokszorosát lehet ily módon a muzeumokba begyűjtteni. Itt egyrészt a már nem használatos, padláson, szőlőhegyeken elheverő tárgyakra gondolok, másrészt mindennapi életünknek azokra a darabjaira, melyek pénzbeli értéket nem, vagy alig képviselnek. Amelyektől dolgozó parasztságunk is szívesen megválna, hogy azzal is elősegítse muzeumai fejlődését. Azt persze senkitől sem lehet kívánni, hogy fontos közszükségleti cikkeket, ruhaneműt, komolyabb pénzbeli értéket jelentő egyéb tárgyakat ajándékozzon a muzeumnak. Ezek beszerzésére a Muzeumi Főosztálynak kell megfelelő anyagi fedezetről gondoskodni.

Nem helyes az, hogy néprajzos szakemberrel rendelkező muzeumok csupán 2-3.000 Ft évi ellátmányt kapnak tárgyvásárlásra. Ez az összeg még a rohamosan pusztuló népviselet begyűjtésére is vajmi kevés, hisz egy teljes öltözet beszerzése vidékenként 1000-2000 Ft között ingadozik. Nem kétséges, hogy csak a teljes öltözetek begyűjtésével adhatunk tiszta képet az utókornak pusztuló népviseletünkről. Legalább 5 évenként be kellene gyűjtenünk egy-egy teljes kisgyermek, serdülő, férfi és női öltözetet, külön az ünnepi, külön a köznapi viseletet. Az anyagiak biztosítása terén tehát a Főosztályra hárul a feladat.

A néprajzos muzeológusok feladata az, hogy a pénzbeli értéket nem képviselő, de a népviselet kutatás szempontjából mégis nagyjelentőségű tárgyakat is felkutassák és begyűjtsék.

Ne törekedjünk tehát csupán a szépen kimunkált, diszesen faragott, vagy cifra mázas tárgyak összegyűjtésére. Ezek többnyire az ünnepi élet tárgyai, pedig a hétköznapok száma sokszorosa az ünnepekének. A kukoricamorzsolónak, s a többi apró használati tárgynak is nagy a jelentősége, ha az azokra vonatkozó adatokat is gondosan felgyűjtjük.

Azzal a gondolattal teszem közzé az alábbi versenyfelhívást, hogy ezzel is fokozzuk a gyűjtő munkát, meggyorsítsuk a tárgyak muzeumba történő áramlását.

- 1./ Gyűjtsünk 1954-ben mennél több gondos adatokkal ellátott tárgyat múzeumainkba. Részesítsük előnyben a mindennapi élet tárgyi anyagát, mert ezek tűnnek el leghamarább. A népművészet emlékei túléltek ezeket, így a begyűjtésnél semmiképpen sem részesíthetjük azokat előnyben.
- 2./ A rendelkezésünkre álló tárgyvásárlási ellátmányon kívül is igyekezzünk mennél több gondosan kartonozott ajándék-tárgyat begyűjteni. A pénzért vásárolt anyagnak sokszorosát szerezhethetjük így meg.
- 3./ Kötelezzük magunkat arra, hogy a gyűjtött anyagot egy héten belül mindig beleltározzuk, s az utalókartonokat is szabályszerűen határidőre elkészítjük.

A vidéki múzeumok 1955 évi 1954-ről készült jelentésükben közölik a Főosztállyal gyűjtőmunkájuk eredményét. S javasoltam a Főosztálynak, hogy a verseny első helyezetteit jutalmazza meg.

Tudom, hogy néprajzos Kartársaim megértének, igazat adnak nekem és csatlakoznak ehhez a nemes versenyhez, nagyobb lelkesedéssel, nagyobb kedvvel dolgoznak, ha tudjuk, hogy nem vagyunk egyedül, hogy másokat is hasonló cél vezérel.

Nagykanizsa, 1954. február 4.

Hulesch Béláné
múzeumvezető

A Magyar Nemzeti Múzeum — Iparművészeti Múzeum tájékoztatóval jelenti, hogy

dr. Fettiék Ottó

orvos, állatorvos, ny. egyetemi tanár, bakteriologus, a tejbakteriológia Európa-szerte ismert és kimagasló művelője.

folyó hó 2-án, 79 éves korában tragikus körülmények között, váratlanul elhunyt.

Az elhunyt kiváló tudós nemcsak a maga szűkebb szakterületének volt eredményekben gazdag művelője, hanem a magyar és külföldi iparművészet és népművészet elmélyült kutatója és szenvedélyes, lelkes gyűjtője, aki áldozatos, önzetlen és lemondással teli élete folyamán páratlan értékeket és alig megbecsülhető műkincseket gyűjtött össze. Gyűjteményét népe és hazája szeretetétől vezéreltetve népi demokratikus államunk Iparművészeti Múzeumának adományozta, hogy ezzel is eredményesebben szolgálhassa dolgozó népünk kulturális felemelkedésének nemes célját.

Szerény és feltűnésre sohasem vágyó egyéniségének, mély ember- és művészszeretetének és a szocializmus építése ügyét magáévá tevő szocialista hazaszeretetének és áldozatkészségének emlékét Múzeumunk kegyelettel őrizni fogja.

Temetése folyó hó 13-án, szombaton délelőtt 11 órakor lesz a Váci temetőben lévő családi sírboltban.

Budapest, 1954 február hó 11-én.

Férfi nyomda telepe — Bp. IX., Bakonyi u. 56.

A nagy európai közgyűjtemények alapját általában a fejedelmi gyűjtemények, kincstárak képezik, azokból alakulnak ki. Így van ez Páris, Róma, Moszkva, Leningrád, Bécs, Torino, Firenze múzeumainak esetében, de még a kisebb múzeumok is ezekre a gyökerekre mennek vissza.

Minálunk is megindult ez a fejlődés, melynek csiráit még Nagy Lajos és Zsigmond udvarában kereshetjük és amely különösen Mátyás tudatos gyűjtőtevékenységében csúcsosodott ki.

A török hódítás azonban szerteszórta Mátyásnak a maga idejében világhírű gyűjteményét. Az idegen uralkodóház uralomra-jutásával megindult műkincseinek külföldre, Bécsbe való vándorlásának évszázados folyamata.

Amikor a XVIII. sz. végével a felvilágosodás gondolata hatására és annak felismerésével, hogy a nemzet jövője csak multja megismerésével és megbecsülésével nyerhet szilárd alapot, megszületett a Nemzeti Múzeum alapításának eszméje.

Ennek valóraváltása nem az uralkodóház támogatásával, hanem annak szándékai ellenére történt. A félgyarmati helyzetben lévő Magyarország sohasem lett volna képes múzeumait naggyá fejleszteni, műkincseinek külföldre áramlását megakadályozni, ha áldozatos, haladó gondolkodású magánosok, gyűjtők a múzeumügy segítségére nem sietnek anyagi erejükkel, adományaikkal. Maga

a Nemzeti Múzeum is ilyen adománynak köszönheti létrejöttét és az adományok hosszú listájában a Nemzeti Múzeum történetének több mint 150 éve alatt ott találjuk az uralkodóosztályok egyes felvilágosult és haladó gondolkozású tagja mellett az írók, a művészek - amilyen volt pl. Reményi Ede, a nagy hegedűművész - a tudósok, - amilyen volt pl. Kiss Ferenc, a pesti Egyetem egykori régiségprofesszora - de különösen nagy számmal a dolgozó nép fiainak neveit, amilyen volt pl. az a Sipos, Fuad egyiptomi pasa kertésze, aki a Szépművészeti Múzeum egyiptomi gyűjteménye legjelentősebb tárgyait ajándékozta.

A "kiegyezés" után ugyan az állam magára vállalta a múzeumügy irányítását, azonban az elégtelen támogatás és a múzeumügy fejlődését kellőképpen biztosítani nem képes törvényes rendelkezések elégtelensége mellett a támogatás, a fejlesztés tekintélyes része változatlanul a múzeumügy lelkes barátaira hárult. Vidéki múzeumaink közül jóformán egy sincs, mely ne egy-két lelkes, régész - kedő vagy műbarát gyűjtő magángyűjteményeiből alakult volna ki, és továbbra is az önzetlen, nem egyszer hatalmas adományok jelzik a múzeumügy fejlesztésének legfontosabb állomásait. Gondoljunk csak Ráth György, a nagy haladó tudósvegyész, Wartha Vince és a Tanácsköztársaság idején, 1919. júniusában a Keletázsiai Művészeti Múzeumot megalapító Hopp Ferenc vagy Majovszky Pál adományaira. A két világháború közötti időszakban a kormányzat, bár tett-kellőképpen át nem gondolt - intézkedéseket a múzeumügy szabályozására, anyagi támogatást annál gyengébben juttatott.

A múzeumok lelkes barátai azonban ekkor is megóvták az elsorvástól a magyar múzeumügyet.

Gyökeresen megváltozott a helyzet a felszabadulás, különösen pedig a fordulat éve után. Kormányzatunk a múzeumügy jelentőségét felismerve dolgozó népünk kulturális felemelkedése, kulturforradalmunk célkitűzései területén nemcsak soha nem látott támogatással sietett múzeumaink segítségére, nemcsak minden addig felülmúló kiállítások serege létesült Budapesten és vidéken egyaránt, nemcsak törvényes intézkedések történtek a Múzeumügy fejlesztése és a műtárgyak védelme céljából, nemcsak fokozottabb fejlődés indult meg a Múzeumok tervszerű tudományos munkája terén, hanem döntő fordulat állott be a Múzeumok és a tömegek kapcsolatában is. A Múzeumügy megszűnt néhány ember, szakember vagy lelkes érdeklődő, műbarát, egy zártabb, kisszámú réteg ügyévé lenni, - a múzeumügy a tömegek ügyévé lett, a Múzeumok kiállítását, munkáját - ma már a tizezrek és százezrek érdeklődése kíséri.

Dolgozó népünk államának támogatása múzeumaink fejlődésének, gyarapodásának biztos záloga. A múzeumok lelkes barátainak, a kis és nagy gyűjtők támogatásának a magyar múzeumok fejlesztése teszi az a döntő jelentősége, mellyel a múltban rendelkezett, megszűnt. De ez a támogatás nem vált feleslegessé, jelentéktelenné, csak új, - bizonyos tekintetben a réginél fokozottabb jelentőséget kapott. Bizonyítja ezt Fettick Ottó példája.

Fettick Ottó munkás, alkotó élete csöndben, a nyilvánosság elől visszahúzódva folyt. Csak szűkebb szakmájának művelői ismerték nevét, de azok messze túl hazánk határain, a világ minden részén ismerték és becsülték.

Fettick Ottó 1875-ben született, váci eredetű családból. Szüleinek Budapesten, a Józsefvárosban fűszerkereskedésük volt. Az állatorvosi pályát választja hivatásának, 1896-ban szerzi meg az állatorvosi oklevelet az Állatorvosi Akadémián. Érdeklődése azonban nem annyira a gyakorló orvosi tevékenység, hanem a tudományos kutatás felé vonja.

1906-ban megbízzák az újonnan létesített tejhygieniai laboratórium és tanszék vezetésével, majd egy évi külföldi tanulmányútja után segédtanárrá nevezik ki. 1907 február 16-án doktorrá avatják, az elsők között van, kik az Állatorvosi Főiskolán elnyerik a doktori fokozatot. 1909-ben magántanárrá habilitálják, 1917-ben címzetes nyilvános rendkívüli, 1924-ben nyilvános rendes tanárrá nevezik ki. 1934-ben, 42 évi működés után, a tejhygiéne tanszék megszüntetésével együtt nyugalomba helyezik. Ez idő alatt állatorvosi működése mellett megszerzi az emberorvosi diplomát is és emberorvosi gyakorlatot is folytat. Munkássága, melyet a tejhygieniai laboratórium és tanszék megszervezésével és felszerelésével kifejt, úttörő jellegű volt. Tudományos irodalmi munkássága, melyet nyugalomba-vonulása után is folytatott, korszakalkotó volt és nevét a szaktudomány nemzetközi nyilvánosságára előtt is ismertté tette. Tanulmányai, melyeket a magyar, német, svéd és más szaklapokban vagy önálló kiadványokként jelentetett meg, elsősorban a tejbakteriológia területén voltak nemcsak kiemelkedő jelentőségűek, hanem fontos nemzetgazdasági és egészségvédelmi érdemük is volt. Fettick Ottó tudományos munkássága és annak gyakorlati eredményei - mint amilyen Budapest tejellátásának egészségügyi megszervezése volt - sokezer anya, csecsemő és beteg életét, egészségét védte, mentette meg. Ez a munkásság, melynek elismerését, jelentőségét számos külföldi meghívás, kongresszusi előadás, szakértői tanácskozás is dokumentálja, egymaga biztosítja nevének, emlékének fennmaradását, egymaga méltóvá teszi őt népe hálájára.

Fettick Ottó azonban, ha lehet ezt a szót nemes értelemben használni, kettős életet élt. Az elmélyülő tudós kutató egyúttal a művészeteknek, elsősorban az iparművészetnek, de a képzőművészetnek is szenvedélyes barátja, sőt tudós kutatója, szakavatott biztos ítéletű gyűjtője is volt. A szülei fűszerkereskedéséből származó öröksége megóvta a közvetlen anyagi gondoktól, egyetemi tanári fizetése, tudományos és szakértői munkássága, nagy tudására alapuló széleskörű állatorvosi és emberorvosi gyakorlata, hatalmas munkabírása pedig nem megvetendő jövedelmet biztosítottak számára. E jövedelmet azonban nem arra használta fel, hogy életét kényelmesebbé tegye, hogy magának könnyen elérhető örömeiket biztosítson. A nyilvánosságtól visszavonulva, jóformán csak rajongásig szeretett édesanyja és testvérei társaságában élt, családot sohasem alapított. A saját személyét illetően a lemondásig igénytelen volt. Minden jövedelmét gyűjteménye fejlesztésére fordította.

Műgyűjtési tevékenységét már főiskolai hallgató korában, a múlt század végén megkezdte és több mint 50 éven keresztül folytatta. E gyűjteményének létesítésében széleskörű, de céltudatos érdeklődés vezette.

Elsősorban a kerámia, üvegművesség és a textilművesség érdekelt

te. Gyűjtésének tudatosságát és egyben szempontjait mi sem mutatja jobban, mint az, hogy elsősorban azt igyekezett megszerezni, ami hazai nagy közgyűjteményeinkből hiányzik, vagy nem kellőképpen képviselt. Különösen érdekelte saját korának iparművészete.

Ítélete gyűjteményének fejlesztésében szinte csálthatatlannak bizonyult. Amit ő kora művességének alkotásaiból megvásárolt vagy megszerzett, az értékálló, a művészet fejlődésének kiemelkedő emléke. Gyűjtésében nem vezette a divat, vagy a tetszetősség, vagy a műkereskedelem változékony értékítélete. A szakterület alapos ismerője, biztosszemű értékelője és fáradhatatlanul tanuló, kutató tudósa volt.

Mint természettudós, kiváló érzékkel rendelkezett a technikai fejlődés, a fejlődő tudományos kutatással lépést tartó technikák eredményei iránt. Gyűjteményének értékét rendkívül növelte, hogy előszeretettel vásárolt maguktól a művészektől, a megszerzett tárgyakra vonatkozó feljegyzéseit, számláit gondosan megőrizte.

Gyűjteményének jelentőségét mutatja az a körülmény is, hogy az elmúlt, több mint ötven év iparművészetének egyes területei csak az ő gyűjteményében voltak hazánkban vagy nagy közgyűjteményben számottevően képviselve. Elsősorban áll ez a század elejének egyéni francia kerámikusaira és főként kiemelkedő, iránytszabó üvegműveseire, vagy a skandináv államok porcellán és üvegműves-területekre is áll ez.

A Zsolnay gyár alkotásaiból álló több mint 150 darabot kitevő gyűjteménye a pécsi gyár gyűjteménye után /mely jelenleg a pécsi városi muzeumban van/ egyike a legnagyobbaknak, Herendi iparművészeti Múzeum törzsanyaga. Csipkegyűjteménye a csipke történetének fontos dokumentációja a XVII. századtól napjainkig. Kiemelkedő és hézaggótló volt keleti szőnyeggyűjteménye, jelentős gyűjteményének ötvösrészlege és keletázsiai anyaga is. Hapok művészetére kiterjedő népi textiljei is. Hasonlóképpen az utóbbi magyar festészet nem egy kiemelkedő művét tartalmazza gyűjteményének képzőművészeti anyaga.

Mi vezette Fettiak Ottót gyűjtési tevékenységében? Vajjon csak a művészet barátjának szenvedélyessége, a világtól elvonuló esztéta önzése, aki az élettől elfordulva csak a szép magáért való kultuszának akar élni?

Nem, - hiszen ha a tudós a nyilvánosság előtt nem is vállalt őt előtérbe állító szerepet, tudományos munkája, gyakorló orvosi tevékenysége őt az élettől, az emberiség szolgálatával, a világgal, gyakorlati célkitűzésekkel szorosan összekapcsolta. Vagy vagyont akarta értékálló műtárgyakba felhalmozni?

Nem, - hiszen igénytelen életet élt, s ha ez a cél vezette volna, akkor nem kereső-kutató tevékenység irányította volna gyűjtésében, hanem a már kialakult ítélet alapján halmozta volna

össze műtárgyait. Nem, Fettiok Ottót más, több vezette gyűjtő élete során.

Már 1946-ban, a felszabadulás után alig egy évvel az Iparművészeti Múzeumnak adta minden kikötés nélkül keleti szőnyeggyűjteményét, majd 1948-ban Zsolnay gyűjteményének jelentős részét. 1948-ban kelt végrendeletében iparművészeti gyűjteményét az Iparművészeti, - képzőművészeti gyűjteményét a Szépművészeti Múzeumra kívánja hagyni. Azonban már 1948-ban, tehát a fordulat évében, egy évvel az 1949 évi 13.sz. törvényerejű rendelet előtt, vagyis olyan időben, amikor gyűjteménye felhasználása és értékesítése terén semmiféle korlátozás vagy védelmi rendelet nem akadályozta volna, felajánlotta egész iparművészeti gyűjteményét az Iparművészeti Múzeumnak ajándék gyanánt. Szinte érthetetlen módon, bürokratikus akadályok és aggályok következtében ez az ajándékozás, annak ellenére, hogy sürgette, a Közoktatásügyi Minisztérium részéről jóváhagyást nem nyert. 1952-ben megismételte ajándékozását. Amint ajándékozási okiratában mondja, népe és hazája iránti szeretettől vezéreltetve egész élete tevékenységének eredményét képező iparművészeti gyűjteményét minden feltétel nélkül, teljes egészében az Iparművészeti Múzeumnak ajándékozta, hogy ezzel is hozzájáruljon népi demokratikus államunk kulturális célkitűzéseéhez, hogy ezzel is szolgálja dolgozó népünk kulturális felemelkedését.

Ez volt hát a célja Fettiok Ottó gyűjtési tevékenységének. Ez volt hát az értelme önzetlen, a világtól visszavonuló, lemondással teli életének. És ő a tudós, kit az elmúlt korszakok neveltek fel, akinek tevékenységét az elmúlt korszakok elismerése kísérte, aki az elmúlt korszak uralkodóosztálya keresett szakértője, orvosa volt, - a felszabadulás után, a fordulat éve után látta elérkezettnek az időt, hogy egész élete fejlett célkitűzéseit megvalósítsa. Életében gyűjteményét szinte rejtegette, keveseknek, csak egyes szakembereknek, egyes meghittebb barátainak adott meg az a szerencse, hogy gyűjteményét megtekinthessék. Most, - önzetlenül, minden feltétel nélkül, egész népünk kulturájának szolgálatába kívánta állítani.

Azaz, - nem minden feltétel nélkül. "Magának csak azt a jogot tartja fenn, - mondja adománylevele, - hogy gyűjteményét élete végéig tehetsége szerint, saját erejéből gyarapítsa." És ezt meg is tette. Nyugdíjából és a gyűjteménye feldolgozásáért kapott néhány száz forintból élt, mégis, minden héten egy-egy újabb tárggyal, egy-egy újabb szinte belopott értékkel gazdagodott gyűjteménye. Nem egyszer szájától vonta meg a falatot, tél idején didergett, de fáradhatatlanul keresett, kutatott, hogy, ahol úgy érezte, gyűjteményében hiány van, ezt kiegészíthesse. Gyűjtési tevékenységét, az emberek, az elhagyott védtelen állatok szenvedéseit enyhíteni kívánó gyógytevékenységét élete utolsó percéig folytatta. 1954. február hó 2-án, agyvérzés következtében magános lakásán rosszul lett és egy baleset következtében beállott gázmérgezés megölte.

Váratlan, tragikus halála elgondolkoztat. Nem csak az tölt el fájdalommal, hogy szerény, halk egyénisége nincs többé köztünk, nem csak az, hogy hatalmas szaktudása, mely különösen gyűjteménye feldolgozásában volt kiapadhatatlan segítség, nem áll ren-

delkezésre. Hanem még valami. Többszörös ajándékozás révén az államnak, muzeumunknak birtokába jutott gyűjteménye - több mint 5000 tárgy, - értéke pontos feldolgozása előtt szinte megállapíthatatlan, minden esetre többmillió forint. Tényleges értéke azonban ennél jóval több. Hiszen, mint mondtuk, hazai gyűjteményeink részére nem egy tekintetben hézagpótló. Nagyrészt ma már meg sem szereshető tárgyak százait, ha nem ezreit juttatta népünk birtokába. És egész életművét megkoronázó tette elismerése mindössze egy bürokratikus "elfogadom" szó.

Nem kellene-e jobban megbecsülnünk gyűjtőinket és donatorainkat? Nem kellene-e őket jobban elismernünk, magunkhoz édesgetnünk? Nem kellene-e muzeumaink egyes aktív, áldozatkész barátait, mint a népiért küzdő, alkotó haladó tevékenység tetteikkel bizonyító bajnokait muzeumaink haladó hagyományai között tudatosítanunk? Nem kellene-e nagy és kis donatoraink sorából kialakítani muzeumaink új barátainak gárdáját. Akár a többmillió értékű muzeumunknak juttató Fetti k Ottó példáját, akár a Nagytétényi Kastélymuzeumot 12, kereskedelmi értékben talán nem nagyon jelentős, de kiemelkedő tudományos értékkel bíró viselettörténeti emlékekkel gazdagító nagytétényi, gumigyári munkásnő, özv. Parti Jánosné példáját nézzük is, e példa valóban a széleskörű nyilvánosság elé való; elismerésre méltó. A névtelen dolgozók ezrei és a Múzeum közötti kapcsolat egyik legbiztosabb módja. Azok a fémgyűjtőtelepi, vagy öntőműhelyi munkások és azok a vállalat-vezetők, főmérnökök, akik a beöntésre váró fémhulladékot gondosan átvizsgálják és figyelmeztetik a muzeumokat az esetleg felbukkanó értékekre, azok a kéményseprők és tüzoltók, akik a padlásokat vizsgálják e tekintetben, azok a papírgyári munkások, akik a zuzdába kerülő könyvek kötéseit figyelik, az új muzeumbarátok tartalékhada, új születő kulturánk harcossai Soráikból kell kinevelnünk az új gyűjtőgárdát.

- Vajjon nem volna-e helyes neveiknek és adományaiknak megörökítése, Muzeumi Híradónkban való rendszeres közlése?

Miért kellett megváltoztatni Keletázsiai Múzeumunk nevét, miért került le onnan Hopp Ferenc, az alapító, adományozó neve? Igaz, hogy kereskedő, egyik legnagyobb látszerészüzemünk vezetője volt, de idegenből Magyarországra jöve, a Tanácsköztársaság idején látta elérkezettnek az időt életműve megvalósítására.

A Szovjetunió példája nem arra tanít, hogy felejtsük el az elmúlt korszakokban a nép kulturájáért, muzeumiért áldozni tudók érdemeit, - e tekintetben elég a Tretyakov - galéria példájára hivatkozni.

Vajjon miért nem hirdeti Budapesten utcánév Wartha Vince emlékét? Hiszen ő kerámiagyűjteményével nemcsak a muzeumok egyik legnagyobb donátora volt, de egyik legkiválóbb haladó tudósunk, kémiánk büszkesége, európai hírű nagysága, a tudományos kerámiai kutatás bajnoka, szőlőtermelésünk megmentője és újjáalapítója, ásványvizkutatásunk kiemelkedő nagysága; felesége, Hugonnay Vilma az első magyar orvosnő? Miért ne hirdethetné utcánév Fetti k Ottó emlékét is, - akár a csendes budai Bognár-utca, ahol életét leélte? - Hiszen ő nemcsak egyik legnagyobb donatorunk, de a magyar tudománynak, a magyar életnek és egészségének védelmének egyik kiemelkedő alakja.

Az Iparművészeti Múzeum szeretettel és kegyelettel őrzi Fetti k

Ottó emlékét, lakása egy részében emlékmuzeumot kíván létesíteni, gyűjteménye csodálatos gazdagságu anyagából pedig emlékkiállítását kíván rendezni, hogy így is tudatosítsa azt az értéket, amellyel ez a kiváló tudós és önzetlen hazafi népét, hazáját gazdagította.⁺

Dr. Dobrovits Aladár
az Iparművészeti Múzeum
főigazgatója.

⁺ Fettiok Ottó szaktudományos munkásságára vonatkozó adatokat Csiszár Vilmos dr, egyet.tan., az Állatorvostudományi Főiskola igazgatója és Farkas Károly a főiskola könyvtárvezetője szolgáltatták.

"ROVARKÁRTEVŐK A MEZŐGAZDASÁGBAN"

A TERMÉSZETTUDOMÁNYI MUZEUM VÁNDORKIÁLLITÁSA - A GYAKORLAT SZOLGÁLATÁBAN.

A Természettudományi Múzeum munkaközössége ismét egy új nagyjelentőségű vándorkiállítást adott át rendeltetésének.

A 16 nagyméretű tablóból álló kiállítás, a legfontosabb mezőgazdasági rovarkártevőket, azok életmódját és az ellenük való védekezést mutatja be. Szemléltető, művészi képekkel, eredeti fényképfelvételekkel és tárgyi anyaggal színes kiállítás, magyarázószövege olyan ismeret-anyagot tartalmaz, amelyet a gazdák közvetlenül hasznosíthatnak, ha valamely rovarkártevő pusztít a gazdaságban.

A legtöbb embernek fogalma sincs arról a kárról, amelyet a rovarok évről-évre okoznak népgazdaságunknak. A legtöbben - a legjobb esetben - csak megmosolyogják, ha rovarokról, vagy rovartannal foglalkozókról esik szó; alábecsülik ennek a tudománynak a jelentőségét. Nem tudják azt, hogy évről-évre a gabonatermés 6-8 %-át, a kapásnövények és takarmánynövények 15-20 %-át, az ipari növények 10-12 %-át, a gyümölcsstermés 30-40 %-át és a szőlő 13-20 %-át semmisítik meg a különböző rovarkártevők és fertőző gombabetegségek. Arra sem gondolnak, hogy milyen mérhetetlenül sokba kerül az államnak a kártevők elleni védekezés, mind a vegyszer, mind a munkaerő, mind a szükséges gépek.

Ezek az adatok talán elegendőek annak igazolására, hogy a rovar-tan műveléséhez fontos gazdasági érdekek fűződnek. Különösen megiszivlelendő ez ma, amikor a kormány az új feladatokkal kapcsolatban határozatot hozott a mezőgazdaság fokozott ütemű fejlesztésére.

A Természettudományi Múzeum az összes múzeumok között abban a szerencsés helyzetben van, hogy a mezőgazdaság fejlesztéséért hozott kormányhatározat végrehajtásához közvetlen és határozott segítséget nyújthat.

Teszi ezt a múzeum mind a tudományos munka, mind a kiállítások vonalán.

Nagyon messzire vezetne, ha ezen a helyen részletezni óhajtanám mindazokat a tudományos témákat, amelyek a mezőgazdasági termeléssel akár közvetlenül, akár közvetve kapcsolatosak. Itt csupán kiragadok néhány példát annak szemléltetésére, hogy a Természettudományi Múzeum kutatói mennyire értették meg az idők szavát és kutató munkájukkal mennyire segítik a gyakorlatot.

Ezen a téren kétségtelenül a botanikus kutatók járnak az élen. Azon kutatások eredményei, amelyek az erdei ehető gomba és a termesztett gomba terméshozamának megállapítására, illetve növelésére, a kopárfásításra, a füves vetésforgóra, a rizstelepek hidrobiológiájára, gyomnövényeire, stb. vonatkoznak, közvetlenül értékesíthetők a gyakorlatban és a gyakorlat ezeket az eredményeket fel is használja.

Nem lebecsülendők azonban a jövő gyakorlata számára azok a kutatások sem, amelyek az ország növénycönológiai /társulástani/ felvételezéséből erednek. Ezek a ma csupán elméletinek látszó kutatások alapjai lehetnek és lesznek is a jövő mezőgazdasági művelésnek. Ezek a kutatások fogják eldönteni végső sorban azt a kérdést, hogy minden egyes táj mely növénynek, vagy milyen növény-társulásnak nyújt optimális viszonyokat.

Zoológus kutatóink tudományos témáinak nagyrésze is közvetlenül kapcsolódik a gyakorlathoz. Kiemelendő ezek közül az a munka, amely a malária- és csipő-szunyog kérdés megoldását tűzte feladatul. Zoológusaink témáiból azonban az derül ki, hogy a zoológia sok tekintetben elmaradt a botanika mögött. A botanika ma már az ország cönológiai felvételezésénél tart. Ezzel szemben a zoológia feladata ma a magyar fauna megismerése, mind rendszertani, mind faunisztikai vonatkozásban. A botanika ezen már rég túl jutott.

A magyar állatvilág megismerése és annak rögzítése a gyakorlat számára különösen elsőrendű és fontos feladat. Addig, amíg nem tudjuk, hogy Magyarországon milyen állatfajok élnek és ezek a magyar viszonyok között hogyan élnek, addig a gyakorlat szakemberei alig végezhetnek eredményes munkát. Az a zoológus tehát, aki látszólag "tisztán" elméleti alapon, gyakorlati vonatkozások nélkül, a magyar állatvilágot kutatja, a kormányhatározat szellemében kutat.

Egy nemrég lezajlott ankéten, a Kertészeti és Szőlészeti Főiskola rovar-tani tanszékének kiváló tanáráról hallottam a következő

igen találó hasonlatot. A tudományt és a gyakorlatot terebélyes fához hasonlíthatjuk. Gyökere e fának az elmélet, törzse, amely az éltető nedvet szállítja a lombkoronának, a gyakorlati tudományos intézetek és iskolák, a lombkorona pedig a gyakorlat, a termelés, - amely attól függően terebélyesedik, hogy milyen erős a gyökérzet, milyen erős a törzs. Mindhárom rész feltételezi egymást és egymás nélkül külön nem létezhetnek, életképtelenek. A gyakorlat, ha nem támaszkodik kellőképp a tudományra, nem érhet el komoly eredményeket, visszafejlődik a termelés. Az elmélet önmagában mit sem ér, ha azt át nem adhatja - előbb vagy utóbb - a gyakorlatnak. A muzeumi tudományos kutatás a gyökér funkcióját tölti be. A tisztán elméletinek látszó kutatások a gyakorlati szakemberek számára nélkülözhetetlen forrás, amelyből állandóan merítenek. A gyakorlati szakemberek szinte követelik tőlünk a rendszertani és faunisztikai munkát, amely mint gyökér a fának, alapfeltétele az ő tudományos kutatásaiknak is. A kellő hozzáértés hiányát jelenti, ha ezt a munkát olyannak minősítjük, amely csak önmagáért való és abból a gyakorlatnak semmi haszna nincs.

"Rovarkártevők a mezőgazdaságban" c. vándorkiállítás a mezőgazdaság fejlesztéséről hozott határozat szellemében készült.

Ez a vándorkiállítás akkor éri el célját, ha a mezőgazdasági dolgozóknak, - mind a szövetkezeti, mind az egyénileg gazdálkodó parasztokban - felkelti az érdeklődést a rovarkártevők jelentőségére. Ha látottakon okulva munkájában fel is használja a tanultakat.

Hazánkban ma széleskörű tudományos munka folyik a mezőgazdasági kártevők és hasznos rovarok életének tanulmányozására. A Növényvédelmi Kutatóintézet tudósai a gyakorlattal szorosan együttműködve tanulmányozzák az élenjáró módszereket, amelyekkel a rovardúlásokat meg lehet akadályozni. A Természettudományi Múzeum kutatói segítik a gyakorlati szakemberek munkáját a kártevők és hasznos rovarok életének tanulmányozásával. A közös munka és a közös erőfeszítések eredményeként mind több és több azoknak a rovaroknak a száma, amelyek életviszonyait ma már jól ismerjük. A kártevő felismerése és életviszonyainak ismerete a legfontosabb feltétel a sikeres védekezés szempontjából. Így fonódik egybe és valósul meg a tudomány és gyakorlat egysége.

Ha kutatásaink nyomán, agitációs munkánk, kiállításaink eredményeképp csak pár százalékkal is sikerül csökkenteni a rovarok kártevését, az országosan sokmillió forint értékű termék-többletet jelent. Ha pedig többet és jobbat termel a mezőgazdaság, életszínvonalunk emelését segíti elő.

Dr. Kaszab Zoltán

A biológiai tudományok kandidátusa
önálló muzeológus

A MOSZKVAI MAGYAR NÉPMŰVÉSZETI ÉS IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS.

1953 december 29-én - ugyanakkor, amikor Budapesten megnyílt az OSZFSZK alkalmazott népművészeti és iparművészeti kiállítás. - Moszkvában a Vörös téren lévő Történelmi Múzeumban bemutatásra került a Magyar Népművészeti és Iparművészeti Kiállítás. Anyaga ugyanaz volt, ami e néven augusztustól-októberig a Mücsarnokban szerepelt. Az itteni kiállítás célját a téjékoztató füzet a következőképpen jelölte meg: "Célja az, hogy népművészetünk és iparművészetünk legjobb hagyományait és az ezek felhasználásával elért eredményeket tárja a dolgozó népünk elé." - Ugyanez volt a moszkvai kiállítás feladata. Bemutatni a régi iparművészetünk és népművészetünk értékeit, megmutatni azt, hogy a felszabadulás óta népművészeink s iparművészeink milyen eredményeket értek el.

Öt terem állt rendelkezésre, melyben a Budapesten követett beosztásnak megfelelően az elsőben a régi iparművészet, a másodikban a régi népművészet, a harmadikban és negyedikben az új népművészet, az ötödikben az új iparművészet került bemutatásra.

A helyiségek lényegesen kisebb területet és falfelületet adtak, mint a Mücsarnok, így a kivitt anyag teljes egészében nem volt kiállítható. A budapesti kiállítás elvi felépítésének megfelelően különös hangsúlyt az új népművészetnek kellett kapnia. Ezért az két teremben volt elhelyezve. Az előzményeket magyarázó régi népművészet az erre kiválóan alkalmas második terembe került, mely az öt közül a legnagyobb volt. A régi és új iparművészet így egy-egy kis terembe szorult. Különösen a régi iparművészetnél kellett a kiállítandó anyagot erősen csökkenteni. Ezért a legkevesebbé, jellegzetes és terjedelmes tárgyakat nem állítottuk ki. Kimaradt teljes egészében a bútorkészítés és a szőnyeg, a XIX. századi kerámiából és a vasanyagból valami kevés.

A régi népművészet is sokkal kevesebb helyet kapott, mint Budapesten. A rendezés előkészítése során a szovjet elvtársak részéről az a kívánság merült fel, ha már a régi iparművészetnél a bútort nem tudtuk kiállítani, úgy itt okvetlenül mutassuk be a népi bútorokat. Szobasárokszerűen ezt nem tudtuk megoldani, csak úgy, hogy az egyik hosszanti fal mellett futó dobogón álltak egymás mellett a bútorok. Lényegesen csökkenteni kellett a viseletek számát és a pásztorfárgást. Az új népművészetnél is csökkentett anyagot mutattunk be, de ezt úgy lehetett megoldani, hogy semmi lényeges nem maradt ki. Az új iparművészetnél ugyanez volt a helyzet azzal a különbséggel, hogy a ruha modelleket nem állítottuk ki.

A kiállítás falinstallációját és az épített vitrineket Schubert Ernő tervezte. A technikai munkákat a Kiállítás és Panorámaren-

dező Igazgatóság végezte. Az anyag elhelyezését pedig maga a küldöttség három tagja.

A kiállítás négy héten keresztül összesen 24 napig volt nyitva és ez alatt 92.000 látogatója volt. Már az első napoktól kezdve a zárás napjáig, nem csak a moszkvai, hanem más városok, így Leningrád, Kíev, Charkov, stb. textilgyárainak tervezői igen nagyszámban tanulmányozták különösen a himzéseket.

A kiállított anyagnak és a kiállítási módnak egyaránt nagy sikere volt. Erről nem csak az emlékkönyv és az újságokban megjelent ismertetések tanuskodnak, hanem a zárás előtti napon megtartott értékelő vita is. Több ismert szovjet szakember, így Tyemerin, Szaltikov, Zamuskin és mások bíralták népművészetünket, iparművészetünket. Alapos részletes hozzászólásuk egytől-egyig igen magasra értékelte mindkettőt.

Ha a szovjet elvtársak részéről igen komoly elismerést kaptunk is a magunk részéről sokkal szigorubb bírálatot kell gyakorolnunk. Ezzel a kiállítással szerzett tapasztalatokat úgy kell felhasználnunk, hogy a jövőben külföldi kiállításainkra minél kisebb hibalehetőségekkel induljunk. Meg kell mondanunk azt, hogy számtalan olyan hibát követtünk el, az előkészítéstől kezdve az anyag hazaszállítása utáni szétosztásig, ami több gondosság esetén nem következett volna be. Most nem feladatunk ennek apró részleteire rámutatni, mert ezzel behatóan foglalkozni fogunk még, tekintettel arra, hogy feltehetően ilyen kiállításokat mind gyakrabban rendezünk a jövőben külföldön. Itt közbevetően rá kell mutatnunk arra, hogy a moszkvai kiállításunk ideje alatt Leningrád és Kíev részéről jelentkezett komoly kívánság, hogy a kiállítást ott is bemutathassuk.

Néhány alapvető hibát már itt szóvá kell tennünk. Jóformán ugyanazokat a szövegeket vittük Moszkvába, melyek a hazai közönség számára szolgáltak magyarázatul. Ami itt természetes, az ott érthetetlen. Erről a jövőben jó előre gondoskodni kell, mert a helyszínen a szövegeken való változtatás a kiállítás rendezőinek igen nehéz feladatot jelenthet. Ezzel függ össze a tárgycédulák kérdése. A moszkvai kiállításon nagyon kevés volt és ezt a látogatók erősen hiányolták épp úgy, mint azt, hogy az egyes alkotásokról különösen a kiemelkedőkről a feliratok nem tartalmaznak fontosabb életrajzi adatokat. A szövegek mellett különösen a fényképdokumentációra kell nagy gondot fordítani. Ez azonban ne csak a kiállításba beiktatott fényképekre szorítkozzon, hanem lehetőleg több nagy albumból álljon a nép életére vonatkozó különböző témákkal. Az ily irányú érdeklődés ugyanis Moszkvában igen nagy volt és azt alig tudtuk kielégíteni a rendelkezésre álló fényképekkel.

Végül még abban az esetben is, ha van katalógus és annak van komoly bevezető és a kiállítást magyarázó része, jóelőre ki kell dolgozni és a szükséges nyelvre le kell fordítani olyan szöveget, amely az előbbieken és a magyarázó szövegeken túlmenően az egész kiállításnak, az abban mutatkozó nagy összefüggéseknek magyarázatát és egyben történeti háttérét adja. A szovjet embereket például nem elégítette ki az olyan vezetés, ahol a bemutatott anyagot magyaráztuk csak. Röviden a magyarság történetét és életét is ismerni akarták úgy, hogy abba a tárgyakat szerpükben el tudják helyezni.

MÓRA FERENC ÖRÖKÉBEN.

Husz évvel ezelőtt, 1934. február 8-án halt meg Móra Ferenc. Harminc évig dolgozott a Kulturpalotában, s Tömörkény István halála után, 1917-ben vette át a Somogyi Könyvtár és Városi Múzeum igazgatását.

1921 őszén iratkoztam be a szegedi egyetemre, s attól kezdve csaknem mindennap láttam. Majdnem szemközti szomszédom volt. Amikor reggel az egyetemre igyekeztem, ő akkor indult munkahelyére, a "pántlika-kimérésbe", ahogyan írásaiban sokszor emlegette a Kulturpalotát. Hosszu és mindig erősebben deresedő haja oldalt lógott, s korán reggel méghosszabb virzsinia szivart szivott. Még személyesen nem ismertem, de igen nagy tisztelettel mentem el mellette, s kalapemeléssel köszöntöttem. Ő meg szivarja mellől hangosan fogadta: Szervusz öcsém!

Persze sejttem, sem volt, hogy ez a fiatal diák addigra minden írását olvasta, s egy egyetemi hallgató kevés könyvei között minden Móra munka már megvolt. Évek során ez a kis könyvtár egyre gyarapodott, végül csaknem teljessé bővült.

Benn, a muzeumban ismertem meg. Banner professzor mutatott be, aki akkor a múzeum éremtárát rendezte és határozta. Amolyan ingyenes, tiszteletbeli munkáért volt, Czögler Kálmánnal együtt, aki pedig a természetrajzi tárban szaporította a bogarak, meg kagylók számát. Szintén ingyenesen. Cs. Sebestyén Károly volt Móra jobbkeze, aki pedig úgy került a muzeumba, hogy mint középiskolai igazgatót oda osztották be szolgálattételre.

Jól emlékszem, egy koratavaszi napon kerültem eléje. Hatalmas íróasztalának két szélén virágvázák, bennük Forsythia ágak aranykinek mondta csaknem minden reggel a "szervusz öcsémet". S nem sokkal később szívet bizsergető köszönőlevelet kaptam a "Gazdától", ahogyan benn a muzeumban munkatársai hívták. Megköszönte, hogy a Banner professzorral együtt kibontott ószentiváni bronzkori sirt i n s i t u beszállítottuk muzeumába.

Többször találkoztam vele ásatásokon is. 1925-ben Bökényben látogatott meg bennünket, ahol Banner János professzorral együtt "vallattuk az őskéket". Ott egy halomban ük- meg szépapánkori, XVII. századi sirokat tártunk fel. Vonatja késő este indult vissza Szegedre, s addig velünk volt. Mesélt, mesélt, én pedig szomjas lélekkel szívtam magamba a magyar paraszt örök szerelmesét... mesék fonalának csorduló mézét... Közben színpompás csokrot gyűjtött egybe kedvenc mezei virágaiból...

Azután elment.

Soha nem gondoltam, hogy valaha én leszek gazdája elárvult íróasztalának. 1950 márciusában, elfogódottan léptem volt szobájába. A falakon jól, kevésbé jól sikerült arcképei fogadtak, s a róla mintázott szobor sem mondható tökéletesnek.

Lassan-lassan kezdtem megismerkedni azzal a Móra Ferencsel, aki költő, író és mesemondón kívül muzeumigazgató is volt. Mondhatom, eleinte nehezen haladt az ismerkedés. Írásait, jegyzeteit Korek József akkorra példás rendbe sorakoztatta, de még mindig találtam egy-két írását. Hol egy szekrény mélyén, hol raktári állvány mögött rejtőzött egy-egy "kutyanyelve", vagy jegyzet-lapja.

Kéziratát sokan nem tudták elolvasni. Nekem azonban a Móra-kéziratok nem sokáig voltak "hieroglifák"; nem volt szükségem, hogy jegyzetsíval felkeressem azt a szedőt, aki a Délmagyarország c. napilapnál naponta kolumnákba szedte runáit.

Leltárkönyvi bejegyzései mintaszerűek. Leírásait akár azonnal nyomdába lehet adni. Valóban, a feketeszéli szarmata és öttömösi Nagy Lajos-kori temetők leltári bejegyzéseit az Archaeologiai Értesítő 1905-ben leközölte...

1928-ban beadványt intézett a "Tekintetes Tanácshoz". Azt kérte, hogy a rendelkezésére bocsátott muzeumgyarapítási összegből ne vonják le azt az autó-költséget, amelyet a közel három hónapig elhúzódó kiszombori ásatás felemésztett. Igéretet kapott és a "Polgármester Ur Óméltósága" 9444-1926. eln. számmal utasításba adta, hogy Móra Ferenc gépkocsis költségeit a házipénztár terhére számolják el. Ennek ellenére ezt a költséget mégis az ő számlájára terhelték.

Igen érdekes ez a beadványa. Megtudhattuk, hogy a muzeumigazgató és a város között nem volt tökéletes a harmónia. Kiáltó panasztat valóságos tilalomfaként állította a "toronyalatti urak" felé. Harcolt Móra a bürokrácia ellen, harcolt többek között muzeumi és könyvtári személyzetének szaporításáért. "Én nem könyvnyelvűségéből veszem annyit igénybe a városi autót - úgymond - vagy mintha különös örömem telnék a napról-napra való autókirándulásokban, - egyszerűen hivatali kötelességet teljesítek, s nem rajtam múlik, hogy az én hivatali kötelességem olyan sokféleség az iktatókönyv vezetésétől a tudományos ásatások vezetéséig mindenre kiterjed... Az intézet ...európai nivóju muzeummá fejlődött... s az intézet hivatali személyzete pedig ma is akkora, mint negyvenöt évvel volt..." "...S szabad legyen ezekután alázattal megkérdeznem a Tek. Tanácsot; hogy amikor én szabadságom elhalasztásával, irodalmi, magán dolgaim elhanyagolásával, a legrekkenőbb nyárban végzett munkával /olyan anyaggal/ gazdagítom ... a muzeumot, amik semmi pénzen meg nem vásárolhatók, hogy lehet-e ezt a munkát... az intézet segélyének megcsorbitásával honorálni?..."

A keserűséggel teli beadványát néhány költségvetési számadat mindennél fényesebben igazolja. Lássunk ezekből néhány kiragadott példát.

1901-ben muzeumfejlesztésre 6000 koronát irányzott elő a város, pedig az előző /1900/ évben, a zárszámadási adatok szerint ugyanerre a célra, 6,620 K-t fizettek ki. - 1927-ben, Móra Ferenc igazgatása alatti két intézménynek, a Somogyi Könyvtárnak és Városi Muzeumnak költségelőirányzata 88,620 P volt, ami az előző évinél /1926/ 21,899.68 P-vel volt kevesebb. 1930-ban 556 P-vel volt kevesebb a muzeumgyarapítási célhitel, mint az elmúlt évben.

1931-ben 1,427 P-vel kevesebb összeget irányoztak elő csupán a személyi kiadásoknál, s 1933-ban a csökkentett személyi járandóságokat további 673.76 P-vel csökkentették. Külön figyelemre érdemes az 1934.évi adatunk. Ismeretes, hogy ebben az évben, február 8-án halt meg Móra Ferenc. Halála után a muzeumfejlesztésre előirányzott 6000 P-ből utódjának már csak 3000 P-t folyósítottak. Hogy a 3000 P különbözettel mi történt, mire fordították, ma már nem tudjuk megállapítani.

Tény, hogy muzeumi és könyvtári személyzete a kevésnél is kevesebb volt. 1941-ben, hét évvel Móra Ferenc halála után a két intézményben összesen 12 fő dolgozott, akik közül kettő tudományos /Csallány Szőke M./öt segédtisztviselő /Dr. Cserzy, K. Szabó Anna dr., Skultétyné, Schütz Mária, dr. Vicsay Emilné/ és öt altiszt /Kotormán J., Ágoston J., Máriaiföldi, Tarnai és fűtési idényben egy fűtő/ voltak alkalmazásban. Közülük Vicsayné az Oncsa terhére alkalmazták; szellemi szükségünkünként még két munkaerőt foglalkoztattak /Szabó Ilona, Takács Ilona/. Mindketten tanítónői oklevéllel kezükben, kénytelenek voltak ilyen "állásokat" vállalni. Érdekes, hogy ugyanebben az évben muzeumfejlesztésre összesen 1334.16 P-t fordíthattak és jellemző, hogy ebből az összegből 3 P jutott a néprajzi gyűjtemény fejlesztésére!

Móra Ferenc tehát nem egészen ok nélkül hadakozott a Kulturpalota kiadásainak szerinte tervszerű, évről-évre történő csökkentése ellen. Madarassy Lászlónak, a Néprajzi Társaság elnökének 1931-ben, február 11-én máris arról panaszkodott, hogy kimerült a hitele, elfogyott a pénze. /Fac simile-ként közölve a Népművelés, 1954. március havi számában/

- o -

Mennyivel könnyebb ma a szegedi Móra Ferenc-Muzeum helyzete.

A felszabadulás itt is felszabadulást jelentett, elsősorban azzal, hogy a két intézmény 1950-ben elválhatott egymástól. A kettéválás után mind a Somogyi Könyvtár, mind a muzeum, sajátos funkcióikkal, önálló költségvetéssel, különálló intézményekké lettek. Mindkét intézménynek külön tudományos gárdája van. A Móra Ferencről elnevezett muzeumnak ma négy tudományos, két állományon kívüli tudományos dolgozója van, akiknek számát két restaurátor, hivatalsegéd, takarítónő és nyolc teremőr egészítik ki. 1954. évi költségvetésünk összege 330.690 Ft-ra rúg.

Külön kell megemlékeznünk népidemokráciánk nagy-nagy ajándékaról. Már Móra Ferenc panasolta, hogy a Kulturpalotában nincs egy tényleges hely, ahol ne volna könyv, vagy valamilyen muzeumi tárgy. A "pántlika-kimérés" épülete kevésnek bizonyult a 170.000 kötetnyi könyvanyagának és a régészet, néprajz, természetrajz, város-történet, képzőművészet és éremtár összegyűjtött "encsöm-bencsöm" jeinek. Az elmúlt évben, 1953. december 31-én 104,952 db tárgyat tartottunk a Móra Ferenc Muzeumban nyilván, amelynek számát a még leltározatlan várostörténeti /kb. 3000 db/ és éremtári /kb. 26.000 db fogja leltározásaink során növelni. Ebből kiderül az is, hogy ma, vidéki viszonylatban, Magyarországon a szegedi muzeum állománya a legnagyobb!

A tarthatatlan állapoton kormányzatunk segített. Ebben az évben /1954/ már folynak a muzeum bővítési munkálatai. Másfélmillió forinttal az épület mai homlokzatát 59,80 m-ről 80.80 m-re szélesítjük és további 6.3 milliós hitelkerettel két szárnyat építettünk a két intézmény részére. A Tisza vonalával párhuzamosan épülő két szárnyakkal, árkádokkal egybefoglaljuk a város egyik műemlékét, a szegedi vár maradványát. Ezt fegyvertári kiállítás, vagy várostörténeti kiállítás részére fogjuk felhasználni. Az árkádok alatt helyezük el Szeged köveit. Közöttük románkoriakat, amelyek mindennél beszédesebben bizonyítják, hogy Szeged városa már az Árpádok korában fennállott.

A szárnyépületek közül a hosszabbikban /71 m/ rendezzük meg kiállításainkat. Régészeti anyagunk valóban olyan gazdag, hogy a történeti korok egymásutánjait méltó kiállításban tárhatjuk a tanulni vágyó dolgozók elé. - Néprajzi kiállításunkat 1951-ben le kellett bontanunk, hogy annak anyagát számbavehessük és helyén tudományos raktárt rendezzünk be. Nem utolsó sorban azért is, mert korszerűtlen volt. Most lehetőség nyílik, hogy új szerű kiállításban mutassuk be ennek anyagát, Szeged városának és környékének mindennapi életét. A meglévő Fehértó Elővilága o. kiállításunkat új helyen állítjuk fel s ma a Horváth Mihály-utcai Üvegesarnokba szorult képzőművészeti képanyagunkat az épülő épületszárny második emeletén, felülről világított képtár-terekben tanulmányozhatja Szeged dolgozó népe. Ugyanakkor nem fogunk megelégedni haladó eszméket terjesztő nagy szegedi irodalmárainkról sem: Reizner János, Tömörkény István, Móra Ferenc, Juhász Gyula, Mikszáth Kálmán, Gárdonyi Géza, József Attila, Pósa Lajos és a többiek emlékének külön teremben "Emlékszobát" állítunk.

Nem utolsó sorban lényeges, hogy kiegészítő üzemeinket modern felszereléssel állítsuk fel. Restauráló, preparáló, asztalos, lakatos, fotóműhelyeket rendezünk be s ezek közül nem fog hiányozni egyik fontos helyiségünk, a savazó-kamra, ahol az egészségre ártalmas, veszélyes gázok felhasználásával konzerválhatjuk tárgyainkat. Természetesen ezt a helyiséget megfelelő védőberendezésekkel látjuk el. Nyugodtan sósavazhatunk, szénkéneget használhatunk, stb.

Mindazokat, amelyeket Móra Ferenc annakidején sokszor hiányolt, követelt, mai kormányzatunk megadta. Hiába kérte Móra Ferenc az épület megnagyobbítását, kéréséből mindössze terv lett s a tervet pedig belepte a por. Kormányzatunk tervére azonban nem rákódik pókháló: ime, a kérés máris valóra válik, mert folynak az építkezések. Szorgos munkáskezek, gépek dolgoznak a Közművelődésnek címzett díszes épületen, s nemsokára a tiszaparti Kulturpalotában, megnövekedett szárnyaiban új kiállítási helyiségek sorakoznak. Jönnek faluról, városról a dolgozók, parasztek, üzemi dolgozók, jönnek a gyermekek, apróságok, akiket Móra Ferenc szíve mélyéből szeretett. Boldogan, büszkén látná a tudós író, hogy szeretett magyarjai művelődnek, s az elmaradottságban élő tanyai parasztjainál nem mécesként világítanak a tudás fályái, hanem kigyultak a fények, zugnak a motorok s a technika vívmányai eljuttottak a távoli tanyákig.

Bálint Alajos

a szegedi Móra Ferenc Múzeum igazgatója.

I R O D A L M I M U Z E U M .

Hivatalos és hivatásos intézményeink, dolgozóink közül számosan egyre sürgetőbben kérik egy olyan új országos intézmény létrehozását, mely a magyar irodalom jeleseinek, kiváló haladó alakjainak bemutatását, megismertetését, műveik népszerűsítését tűzi ki feladatául. A múlt évi kormányprogram és még határozottabban a nemrég elhangzott miniszterelnöki, parlamenti beszámoló kulturpolitikánk szoros és közvetlen feladatai közé emelte irodalmi hagyományaink megbecsülését.

A kívánságoknak megfelelően a Muzeumi Főosztály felismerve az e téren jelentkező feladatok fontosságát, Irodalmi Muzeumot létesített. Nevét a legnagyobb magyar forradalmi költőtől Petőfi Sándortól kapta.

Mi indokolta az Irodalmi Muzeum szervezését?

A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1949. évi 13. számú törvényerejű rendelete gondoskodik a magyar anyagi kultúra emlékeinek felkutatásáról, megőzéséről, feldolgozásáról és bemutatásáról.

Az Irodalmi Muzeumi munka még nem kapta meg egységes és célszerű szervezetét. A régi és jelenkori magyar irodalom kéziratanyaga, nagy íróink megmaradt tárgyi emlékei, különböző intézmények: Magyar Tudományos Akadémia, Országos Széchényi Könyvtár, levéltárak, muzeumok, könyvtárak és nem kis mértékben magánszemélyek birtokában vannak, megnehezítve az e téren folyó tudományos kutatómunkát.

A felsorolt intézmények irodalmi muzeológiai munkát feladatszerűen nem végeznek, jelenlegi munkájuknak csupán járulékos eleme, alkalmoszerű, s nélkülözi a fejlődés szükségszerű igényeit. Ugyanezt a feladatot több intézmény végzi egymástól függetlenül, az ilyen természetű feladatok végzésénél megkívánt egybehangolás nélkül.

Irodalmi kézirat és emlékműanyagot gyűjt a Magyar Tudományos Akadémia, Országos Széchényi Könyvtár, a Petőfi Muzeum is. Egy íróra vonatkozó anyag 3, sőt egyes esetekben több helyen is található.

Nagy értékű irodalmi jellegű muzeális anyag van a közgyűjteményeken kívül magánszemélyek birtokában. Nyilvántartásba vételük nemigen történt, vagy csak igen csekély mértékben. A muzeális anyag védelméről szóló törvényerejű rendelet az irodalmi muzeális anyag védelméről nem elég határozottan intézkedik.

Nagy íróink, szülő-, vagy lakóházai eltekintve éppen az utóbbi években történt néhány helyes kezdeményezéstől - nem részesülnek kellő gondozásban, s így kihasználatlan az a nevelőhatás, amely az ily módon létesítendő Irodalmi emlékmúzeumok működésében rejlik. A már megvalósult néhány jó kezdeményezés arra mutat, hogy dolgozóink nagy érdeklődéssel fordulnak irodalmunk jeleseinek életét, életművét bemutató kiállítások felé.

A Szovjetunió e téren is kimagasló példát mutat. Muzeumainak több mint negyedrésze irodalmi, vagy történelmi emlékmúzeum. Ezek nem csupán megőrkítői egy-egy kiemelkedő történelmi, vagy irodalmi a-

lak egykori emberi környezetének, életmódjának, de sok esetben az irodalmi kutatás és feldolgozó munka tudományos műhelyeivé is váltak.

A fővárosban és vidéken létesült és ezután létesítendő emlékkiállításoknak nincs meg a központi irányító, gondozó szervük, szakhatóságuk, mely működésüket, feladatukat irányítaná, ellenőrizné. Hiányzik a központi, ezt a területet országos viszonylatban átfogó intézmény.

A fentiek érdekében a jelenlegi Petőfi és József Attila Múzeumot országos jellegű gyűjtő-hatáskörrel Petőfi Sándor Irodalmi Múzeummá szervezte át a Népművelési Miniszter. A múzeum szervezeteileg a Népművelési Minisztérium Múzeumi Főosztályához tartozik, tudományos és szakmai kérdésekben hasonlóan a többi múzeumokhoz, a Magyar Tudományos Akadémia elvi támogatását élvezi. Önálló költségvetéssel és személyzeti létszámmal rendelkezik.

Néhány szóval vázolnunk kell feladatait. A legfontosabbak a következők: egységes szervezetbe foglalja a meglévő irodalmi múzeumokat, emlékmúzeumokat, emlékszobákat /budapesti Petőfi-József Attila Múzeum, kiskőrösi Petőfi-, sümegi Kisfaludy-, egri Gárdonyi-, széphalmi Kazinczy-, balatonfüredi Jókai-, badacsonyi Irodalmi-, kápolnásnyéki Vörösmarty emlékmúzeumokat, tapolcai Bacsányi emlékszobát, stb./. Az e téren mutatkozó feladatokat összegezi, végrehajtásukra tervet készít.

Gyűjti a magyar irodalom kéziratos és tárgyi emlékanyagát, különös tekintettel a jelenkori irodalom muzeális becsü anyagára. Ezek segítségével tudományosan feldolgozza, rendszerezi és szemléltető módon megismerteti a magyar irodalom fejlődésének utját és haladó hagyományait. Gondoskodik a jelenkori magyar irodalom muzeális becsü anyagának összegyűjtéséről. Dolgozó népünk érdeklődését az irodalom felé irányítja, fejleszti irodalmi izlésüket igényeiket, tudatosítja az irodalom jelentőségét a társadalmi fejlődés és haladás érdekében. Sajátos eszközeivel emeli népünk műveltségét, elmélyíti, illetve erősíti a szocialista hazafiságot.

Az itt jelzett feladatokat jól megvalósító múzeum természetesen csak lépcsőzetesen építhető fel. Első feladatnak a múzeum megfelelő, jó elhelyezését és a kitűzött feladatok megoldására alkalmas káderekkel való megerősítését tekintjük. Tudományos téren a Petőfi, József Attila, Ady kutatás organikus megindítását, módszeres feldolgozását és bemutatását tervezi a múzeum. Ezenkívül összefogja, irányítja a már működő irodalmi emlékmúzeumokat, tervszerűen megkeresi az e téren mutatkozó fejlesztési lehetőségeket, nyilvántartásbaveszi a közgyűjteményekben /levéltárak, intézmények, múzeumok, könyvtárak, stb./ meglévő de nyilván nem tartott, a magánkézben lévő, továbbá a lappangó, veszélyeztetett és kallódó emlékanyagot. Ellátja az irodalmi referensi szolgálatot, s megalakulásától kezdve végzi az irodalmi terület rendszeres gyűjtőmunkáját. Szervezi és kivitelezzi az irodalmi évfordulókkal kapcsolatos kiállításokat, felméri a helyzetet országosan abból a szempontból, hogy íróink szülő-, lakóháza milyen állapotban vannak, tervet készít ezeknek méltó állapotban való fenntartására, s gondoskodik a helyi tanácsokkal szorosan együttműködve kegyeletes megőrzésükről és fenntartásukról.

A muzeumra váró feladat jelentős, s igen megtisztelő. Bizonyosak vagyunk benne, hogy a rendelkezésre bocsátott segítséggel a kívánt eredményeket el is éri. Hogy az így legyen, ahhoz az országos és vidéki muzeumaink, s a rokon-intézmények hatékony támogatása szükséges. Megindulásakor az Irodalmi Múzeum ezt a tevékeny, cselekvő segítséget kéri.

Lakatos László

1953-as LELETMENTÉSEK A JELENTÉSEK TÜKRÉBEN

Egy év régészeti leletmentéseit nemcsak a kiemelkedő fontosságú tárgyi emlékek teszik eredményessé. Kizárólag a történeti jelentőségű leletek alapján nem mérhető le helyesen az a munka, amelyet régészeink az egyre növekvő leletmentéseken végeztek.

A leleteket kiemelve az elmúlt év ilyen irányú munkájából még korai volna az összefoglaló ismertetés. A tárgyi emlékek még távolvannak egy olyan tudományos értékeléstől, amely ezeket fontosságuk szerint kellően megvilágítja. A később értékelő feldolgozások alapján, egyes leletmentési eredmények bizonyára régen vitált kérdéseket fognak eldönteni, vagy esetleg egészen új problémákat fognak felvetni; a leletmentő munka eredménye összességében mégsem kizárólag az ilyen értékelésekben fog kicsúcsosodni.

Az eredményt azok az adatok szolgáltatják, amelyeket szakembereink az egyes lelőhelyekről adnak jelentéseikben. Ezek összessége tágitja ismereteinket régészeti topográfiánkról, széles alapot nyújt a további kutatás számára.

A beadott jelentések alapján az ország területén 1953-ban közel 150 helyen volt leletmentés. A leletmentéseken régészek, antropológusok, és az érintkező tudományokkal foglalkozó szakemberek, közül több mint ötvenen végeztek megfigyelő, irányító munkát.

A beadott jelentések a munka nagyságát, ütemét hiven tükrözik ugyan, de eredményeiről nem adnak mindig hű képet. Ennek oka, hogy a jelentések csak részben nyújtanak megfelelő felvilágosítást a terepmunka érdemi részéről: a megfigyelésekről.

A leletmentések eredménye mindig kettős: a kiásott régészeti anyag és a dokumentáció-szerűen lefektetett megfigyelések. A kettő szorosan összefügg, egyik a másikat kiegészíti.

A restaurálás befejezése előtt a leletanyagról nem alkothatunk áttekinthető képet, de a beküldött jelentések dokumentációs anyaga alapján már előre kirajzolódik, hogy a tárgyi emlékeket szakembereink a tudományos feldolgozásba hogyan fogják megszólaltatni. En-

nél az áttekintésnél feltételezzük, hogy a megfigyelések teljessége bennfoglaltatik a beadott jelentésekben, ásatási naplókban. Ha ezt nem tételeznők fel, akkor a rendelkezésünkre álló dokumentációs anyag összegyűjtése elvileg feleslegesnek mondható.

Ezen feltételből kiindulva néhány szóval meg kell emlékeznünk a jelentésekről, megemlítve azok néhány kirívó hibáját, hogy ezáltal segítséget nyujtsunk szakembereinknek a jövőre nézve, nemcsak a terep-, de elsősorban a feldolgozó munkájukban.

A 863-015/1952. VI. K. M. rendelet a leletmentés vezetőjének kötelességévé teszi az ásatási napló irását. Ugyanilyen szellemben intézkedik a Népművelési Minisztérium 863-0341/1953. sz. kiadott rendelete is. Mindkét rendelkezés figyelmen kívül hagyja a leletmentő munkáról beadott jelentést, mert magától értetődőnek veszi, hogy a helyszínen megírt ásatási napló a munka teljes dokumentuma. Mentessítj tehát az irányítót külön jelentés beadásától.

Az ásatási napló külföldön általánosan bevált módszerét egyéni kezdeményezéssel a Magyar Nemzeti Múzeumban Márton Lajos kezdte meg. A kolozsvári Posta-iskola érdeme, hogy ezt a gyakorlatot alkalmazta szűkebb körében, majd pedig elterjesztette Szegeden is. Ezzel szemben a Nemzeti Múzeumban ez a kezdeményezés nem vált általánossá a két világháború között. Egy újabb generációnak kellett felnőni, aki már Márton Lajos kezdeményezését nem is ismerve egyéni tapasztalatok alapján kezdték meg az ásatási napló vezetését.

Okot szolgáltatott erre az a felismerés, amely a gyakorlatban az ásatásaink eredményeit, mint egyéni monopóliumokat könyvelte el. Kialakult az a helytelen gyakorlat, amely a megfigyelések legbiztosabb megőrzését az egyéni emlékezetre bízta. Az emlékezetet csak ritkán segítette néhány jegyzet, fénykép, vagy rajz. Az eredmény nem is maradt el. Ásatóink adósak maradtak munkájuk szakszerű ismertetésével és ma örülhetünk, ha korábbi kutatásukra hagyatékból néhány jegyzet alapján némileg fényt deríthetünk.

A felszabadulás után ez az egyéni kezdeményezés általános követelménnyé vált. Főleg a tervásatásoknál nélkülözhetetlenné vált az ásatási napló.

Átvitték ezt a módszert a leletmentésekre is. A közeljövőben megjelenő régészeti kézikönyv első kötete részletesen foglalkozik a naplóval, útmutatásokat ad annak vezetésére.

A kötet megjelenése előtt talán helyes, ha a napló vezetésére néhány szempontot kiemelünk. A naplóból és jelentésekből ugyanis az tűnik ki, hogy régészeink nem értékelik egységesen a napló fontosságát. Attól pedig még nagyon távol vagyunk, hogy azt egységes szempontok szerint vezessék.

Az á s a t á s i n a p l ó az ásatásnál végzett összes megfigyelés időrendben történő rögzítése, illetőleg dokumentálása, hivatkozással az előkerült leletanyagra.

A napló a tudományos feldolgozás alapja.

Célja a tudományos feldolgozás megkönnyítése, tágabb értelemben a kiásott emlékeanyag bármilyen szempontu megszólaltatása. Mindebből következik, hogy az ásatási napló értékben majdnem felér a tudományos publikációval és mint ilyen tudományunk közkinccse. Eppen azért értékelik nagyra a fennálló rendelkezések és védik legmesszebbmenően, mint az ásató tudományos eredményét.

Miként lesz az ásatási napló minden tekintetben nagyra értékelhető dokumentum?

A beküldött jelentésekből az tűnik ki, hogy régészeink egy részét megtévesztette a napló szó. Némelyek úgy értelmezik, hogy a napló az ásatást végző személy élményeinek gyűjteménye a kiküldetés dátumától a visszatérés időpontjáig. Beleírják a pénzügyi, adminisztratív, társadalmi ténykedésüket, sőt néha anekdotaszzerűen helyt kapnak benne a néprajzi megfigyelések is. Néha az az érzésünk a napló olvasásánál, mintha a leletmentés vezetője Móra Ferenc tollával akarna versenyre kelni.

Természetesen az ilyen naplóban a régészeti megfigyelés a legkevesebb. Hiányzik belőle a pontos helymeghatározás. Az ilyenfajta napló tudományosan nagyon kevés értéket képvisel.

Bizonyítható, hogy az ásatásnak romantikus felfogását képviselő jegyzetelés különösen káros az idősebb kutatók mellett dolgozó ifjúságra. A fiatal munkatárs az ásatásnál először találkozik a kutatás és találás élményével. Fantáziájában ezt már korábban kiszinezi és hajlamos az ásatás, sőt az egész muzeumi munka körül valamilyen különleges, romantikus levegőt felfedezni. Kész a leletbe mindjárt sok mindent belemagyarázni és találgatásaival messze elkalandozik. Az ilyenfajta elkalandozásnak nem lehet keze az ásatási napló. Ez esetben a napló tele lesz feltevésekkel, amelyek között a higgadt, ellenőrzött megfigyelések elsikkadnak.

Feltevéseinket csak annyiban rögzítsük a naplóba, ami a további ásatás irányát megszabja, vagy befolyásolja.

Helyes, ha a naplóban rövid utalás történik az időjárásra. Ugyancsak beletartozik a mindennapi munka felméréséhez a munkások létszáma, vagy a munkaidő rögzítése. Mindezek a bejegyzések azonban csak röviden történjenek és a megfigyelésektől elkülönítve álljanak minden nap megfigyelései elején.

A legtöbb ásatási napló nehezen áttekinthető. Nemcsak azért, mert sokszor hiányoznak az térképvázlatok, helyszinrajzok, hanem azért is, mert nincsenek a munkahelyek kellően meghatározva, vagy tagolva.

Az első nap feljegyzésében feltétlenül szerepelnie kell a lelethely pontos meghatározásának. Ezt legkönnyebben vázlattal rögzíthetjük. Ilyenféle vázlatot már ajánlottam a Muzeumi Híradó 1951-es évfolyamának II. számában /51.lap/. Utána röviden foglaljuk össze a helyszinen tapasztaltakat és ezt esetleg fényképpel

dokumentáljuk. Ugyanítt kell megemlítenünk az ásatás előtt a felszínen gyűjtött leleteket. Felesleges azonban a lelőhely távoli környékének teljes leletkataszterét, régészeti irodalmát megadni. Tapasztalatunk szerint ez a leletkataszter sohasem teljes. Alkalmas azonban arra, hogy különböző helytelen kombinációkba bonyolítsa kutatóinkat. Végül rövid megokolás következzon, hogy miért kezdjük meg az ásatást ott, ahol az első árkot vagy szelvényt kijelöljük.

A megfigyelések rögzítése a következő sorrendben történik: megjelölöm azt a keretet, kutatóárkot vagy szelvényt, amelyben dolgozom, megadom a bemérési alappontokat. Különösen nagy figyelmet fordítunk a jelzésekre, amikor egyszerre több munkahelyen dolgozunk. Ajánlatos, hogy a munkahelyeken egy-egy napon belül azonos sorrendbe csoportosítsuk megfigyeléseinket. Ezután rétegről-rétegre haladva írjuk le megfigyeléseinket. Amikor a kutatás területén belül már biztosan felismerhető objektumok mutatkoznak /sirok, falak, helyiségek/, akkor természetesen megfigyeléseinket egy-egy ilyen egységre irányítjuk.

Jól bevált módszer a Csalog József által ajánlott naplóvezetés: A megfigyeléseink mellé a napló szélén hagyott margóra írjuk az elkészült fényképfelvétel számát és annak a csomagnak a jelzését is, amelyben az előkerült leletanyagot összegyűjtöttük. Ilyen módon legmesszebbmenően biztosított a kapcsolat a megfigyelések, a dokumentációs anyag és a tárgyi emlékek között.

Következetesek a megfigyelések csoportosításánál a Budapesti Történeti Múzeum középkori leletmentései. Hiba azonban, hogy a dokumentáció, valamint a leletek megjelölése összeolvadnak a megfigyelésekkel.

A dokumentációs anyag megjelölésénél helyes, ha a részlet és metszetrajzokat is bejelöljük a naplóba.

A Budapesti Történeti Múzeum antik osztálya a leletanyag felsorolásában darabokig részletez. Ugy véljük, hogy minden cserép berajzolása egyidejűen a napló vezetésével felesleges /t. i. a legtöbbet nem tudjuk helyben azonnal megtisztítani, másrészt összetartozó cserépek a napló természeténél fogva igen távolra kerülhetnek egymástól/. Mindezek felett ez a módszer olyan nagy munkatöbbletet ró az ásatóra, hogy szinte eltereli figyelmét a rétegek megfigyeléséről.

Minden bejegyzésnél az a lényeges, hogy számozással, vagy egyéb jelöléssel a kapcsolat a napló, a dokumentációs anyag, valamint a kiásott leletanyag között mindig meglegyen. Ez biztosítja a könnyű feldolgozást, kizárja az összekeveredés lehetőségét.

A napi bejegyzéseink végére összefoglaló értékelés írása felesleges. Néhány mondattal azonban rögzítsük le azt, hogy milyen irányba kívánjuk tovább vezetni a kutatást. Erre annál is inkább szükség van, mert előfordulhat, hogy egyik ásató a másiktól átveszi a munka irányítását. A naplónak mindig olyan állapotban

kell lennie, hogy azt végigolvasva bárki az ásató régészek közül az előző megfigyelő tapasztalatai alapján tovább vezethesse a kutatást.

Sok részlettel ne terheljük a naplót. Természetes, hogy temető feltárásánál a rendszeresített sirlapokat használjuk. Ilyen sirlapokat azonban minden sírról készíteni kell és ezek összegyűjtve a napló mellékletei. A naplóban elmehetünk a sír felismeréséig, azonban a felbontás minden mozzanata a sirlapokra kerül.

A napló természetes melléklete az ásatás térrajza. Ellenőrzésként azonban az árkok, szelvények méreteit minden esetben adjuk meg a naplóban is. Helyes, ha az elért legnagyobb /relatív/ mélységet is megadjuk. Feltétlenül szükséges a bemérés minden részletét feltüntetni. Ez lehetőleg a napló végén történjék. Pontos legyenek megjelölve azok az alappontok, ahonnan a bemérés kiindult és ezeket végül vezessük rá a helyszínrajzra is.

Összefoglalóan tehát a napló mellett készülni egy vázlatos, de méretarányos helyszínrajz a lelőhely feltüntetésével,

egy az ásatás egész területét magába foglaló, ugyancsak méretarányos térrajz.

A metszetrajzok szükség szerint készüljenek. Mindig mellékelve legyenek a sirlapok, az épületeknél a részletraajzok és a fényképek másolatai.

Nem túlzott-e ez a kívánság leletmentő ásatóinkkal szemben?

Tapasztalatunk szerint ezeket a kívánalmakat kutatóink legnagyobb része teljesíti is, vagy legalábbis erre törekszik. Másrészt azt sem szabad elfelejtenünk, hogy ezek a kívánalmak elsősorban kutatóink tudományos munkáját szolgálják. Ilyenfajta teljes naplóval és mellékletekkel hazatérve egy ásatásról az ásató szakember a feldolgozás jelentős részét már a helyszínen elvégezte.

A jelentésekből kitűnik, hogy kutatóink általában elfogadják az ásatási napló fontosságát. Ritkán vehető észre, hogy a napló alapelveivel szembehelyezkednek, vagyis, hogy bejegyzéseiket utólagosan, vagy lényeges részek elhagyásával rögzítik. Ez a magatartás természetesen nem fér össze az ásatásnál felvetett alapvető kívánalommal, hogy a vezetőnek mindig a helyszínen kell lenni. Megfigyeléseit másodkézből nem veheti át. A munkanap folyamán tett megfigyeléseket vagy azonnal, vagy a nap befejeztével a helyszínen rögzíti. Ezen a téren jelentéseinkben már nem sok kívánnivaló marad hátra. Természetesen a leletmentéseknél is felmerül annak a lehetősége, hogy több kutató végzi a megfigyeléseket, így a bejegyzések különböző kéztől származnak, mindez azonban nem érintheti azt az alapelvet, hogy a napló mindig a helyszínen készül.

Sok hiány mutatkozik a naplóban a lelőhely pontos rögzítésénél. Kutatóink sokszor idegenkednek a térkép és a tájoló használatától. Egy korábbi előírás meghagyta, hogy a tervásatásokat egy helyszínrajzon mindjárt a munka elején rögzítsük, ugyanez álljon minden leletmentésre is. A térkép használatának meg vannak a szabályai: amennyiben lehet, éljünk azokkal. A kivételes esetekben, mikor ez

nem lehetséges, rögzítsük csak leírással a lelőhelyet. Nagyon méltányolható volt a múltévi leletmentéseknél, hogy azokat a terepbejárásokat, amelyeket nem régészek végeztek Debrecen környékén, mindig térképvázlatos jelentések rögzítették. Az ilyen jelentések adták meg a lehetőséget a további kutatásokra. Ezzel szemben néhány kutató érthetetlenül idegenkedik az ilyenfajta megjelöléstől. A térképvázlat - feltéve, ha tudunk térképet helyesen olvasni - mindig egyértelműen határozza meg a lelőhelyet. A körülményes leírás, amelynek nem egyszer változó helynévadás is járul, olyan félreértésekre adhat alkalmat, amely a lelőhely későbbi felkeresését szinte lehetetlenné teszi.

A bemérések rögzítése sajnos sok esetben elmaradt. Ez igen nagy hiány. A leletmentések nagy része valamely új építkezéshez, vagy földmunkához kapcsolódik. Ezek tervrajzai nagy segítséget nyújthatnak a bemérésnél. Ne felejtsük el, hogy beméréseink mindig olyan alappontokhoz kapcsolódjanak, amelyek meg is maradnak. Csak ilyen alappontokból kiindulva lesz folytatható bármilyen félbehagyott kutatás. Nem lehet például egy épülő útszakasz szelvényeihez mérni, vagy például silógödörkhöz. Ugyanigy lehetőleg kerüljük el, hogy épületek sarkaihoz mérjünk. Telekhatároktól csakis belterületen mérjünk. A beméréseknek általános hibája, hogy mindig egy alappontból indulnak ki: a helyes bemérés lehetőleg három, de feltétlenül két pontból történjék.

A térrajz megszerkesztése néha nagy pontatlanságot mutat. Az esztergomi leletmentés térrajzából az összefüggő falcsonkokat nem lehetett összekapcsolni, pedig azok a valóságban világosan megmutatták az összefüggéseket. Fontos az is, hogy a térrajz az egész ásatási területet bemutassa, még azokat a felületeket is, amelyek nem hoztak eredményt. A térrajzokon vízszintes rajzban minden részlet meg legyen, ezért kell megfelelő méretarányt kiválasztani a rajzoláshoz. A temetők térképezésére különös gondot kell fordítanunk és nem szabad elhanyagolni a sír körvonalának berajzolását sem. Kutatóink között egy helytelen térképezés kapott lábra, amikor csakis a csontvázak hosszát rajzolják be arányos vonallal. Ez a módszer csak akkor engedhető meg, ha a sírgödörnek nyoma sem vehető észre, márpedig ez csak igen kivételes esetekben fordul elő.

A Történeti Múzeum Agattárának 1954-es munkatervében szerepel a magyarországi régészeti leletkataszter módszereinek kidolgozása egy kisebb területen belül. Ennek az előmunkálatai, anyaggyűjtése már folyik. Legnagyobb nehézsége ennek a munkának a jelentésekben mutatkozó pontatlanságok, hiányok. A lelőhelyek pontos rögzítésének hiánya leletanyagunk nagy százalékát a további kutatás számára majdnem használhatatlanná teszi és a mindnyájunk által annyira szükségesnek tartott leletkataszter adatait erősen csökkenti. Ezen állandóan visszatérő hiány készített arra, hogy a legújabb leletmentésekről beadott jelentéseket, ásatási naplók kritikai vizsgálat alá vegyen, erről néhány megjegyzést tegyenek. Ugy hiszem, hogy mindnyájunk érdeke, hogy a múlt hibái ne ismétlődjenek meg régészeti kutatásunkban. A helyesen vezetett ásatási naplóra, a pontos dokumentációs anyagra nemcsak magának az ásatásnak és feldolgozónak van szüksége, de ezen épül fel az egész országra kiterjedő leletkataszter is. A jelentések hiányai mellett mégis jelentős lépést tettünk előre ezen a téren is

1953-ban. Nem hiányoznak a minden tekintetben kifogástalan jelentések sem, különösen örvendetes, hogy fiatal kutatóink lehet mondani elől járnak ezen a téren. Sajnos idősebb kutatóink nem ismerték még fel az ásatási napló jelentőségét, ugyanitt technikai felkészültség hiánya is fennáll, amelyet továbbképzéssel pótolniok kell, hogy az egyre növekvő leletmentő feladatokat a jövőben is elláthassák.

Radnóti Aladár

A Z A L F Ö L D I H A L O M K U T A T Á S .

Az Alföldi síkság csak azoknak egyhangú, akik nem ismerik, vagy akik nem akarják megismerni. Azoknak akik itt élnek és dolgoznak ez a föld napmint nap ujat mond.

Régész számára meg éppenséggel sokat mond az Alföld. Olyan terület ez, mely kulcsot ad kezébe számos, ma még csukott, zár kinyitásához.

A Jászságban közelebbről ismerkedtem meg az alföldi halmokkal. Jászberény környékén többet közülük a helyszínen vizsgáltam meg, de Hajdu-Biharban is megtekintettem néhányat, párat félig-meddig megbontva láttam, egyet pedig meg is ástam Balmazújváros határában.

A halmok előfordulása, illetve sűrűsége nagyjából egyforma az egész Alföldön. A jelenleg rendelkezésemre álló adatokból ugyan az tűnik ki, mint ha Debrecen környékén és a Jászságban lenne belőlük a legtöbb, ez azonban csak látszat, ami azzal függ össze, hogy régebben úgyszólván csak ezen a két helyen végeztek halom-kutatást. A halmok nem rendszertelenül találhatók meg a terepen, hanem a halomsorok a folyóvizek irányát követik, azaz a mai és az egykori vízfolyások partjain a folyóterasz szélén.

Jóllehet a halmok neve sok tekintetben értékes felvilágosítást nyújt, halmaink korát meghatározni egyedüli célravezető út a halmok rendszeres feldolgozása, kataszterbe foglalása, típus szerinti csoportosítása és az egyes típusok korának ásatás útján való meghatározása lehet.

Lássuk mit árulnak el a halom-nevek:

Legnagyobb azoknak a halmoknak a száma, melyeket a népi fantázia, a régi pásztorokodással, vagy bizonyos háborukkal hozott kapcsolatba.

Elég gyakori jelenség az, hogy a halmok annak a személynek nevét kapták, akinek a földjén feküdtek, Domány, Bugyi, és Balla. Az ismert történelmi nagyságokhoz fűződő halom-nevek, mint amilyen Attila Borsa stb. Világosan kimutatható, hogy azokkal mind

össze a halmok magas korát igyekezett a nép kifejezni.

Nem igazít útba bennünket a "Határ-halom" elnevezése sem, mert hiszen középkori határpercek irataiból tudjuk, hogy a vitás terület határát számos esetben már meglévő nagyobb halmokhoz kötötték és csak kiegészítésképpen hánytak új - egyetlen napon néha 6-8 db. - tehát biztosan kisebb határhalmot.

Némelyik nevéből megtudjuk, hogy azokat pár száz évvel ezelőtt mire használták.

Nem vonhatunk le komoly következtetést a halmok korára vonatkozólag a gyakran előforduló "Bácz, Török, vagy Tatár-halom" elnevezésekből.

A véres eseményeket felidéző magyarázat pedig onnan ered, hogy több halom földjében valóban találtak oszlopokat, ill. sírokat. Csonthalom, vagy Testhalom.

A halom neveknek elég nagy csoportja a halom legjellemzőbb sajátosságaira, alakjára, színére, környezetére, állatvilágára, vagy növényzetére vonatkozik.

Bizonyos esetekben a halom neve megőrizte annak a középkori elpusztult falunak a nevét, melynek egykor a templom állt a kérdéses halom tetejére építve. "Füged-halom."

Csak látszólag visz közelebb bennünket a halmok eredeti kérdéséhez az a tény, hogy több halmot "Korhány-halomnak" vagy "Purgányhalomnak" neveznek. /Kis és nagy purgány, Kunhegyes határában/.

A korhány elnevezés mégis nyomravezető lehet. Az oguz törökben "gör" "kür" - halom, sir - és a "chani"-ház- szavak összevonása felel meg a kurgán, vagy nálunk előforduló korhány szónak.

A Halmok között találunk olyanokat is, melyeknek nevében egy-egy szent szerepel. Ezeknek tetejére már előbb nemcsak kő keresztet állítottatott a város, hanem szobrokat, kőszenteket is. Aránylag ritkán találunk utalást a halom nevében annak szerkezetére, belsőjére. Ilyen az "Égett-halom" vagy "Szi-halom".

A fentiekből kitűnik annyi, hogy halmaink egyrészt különböző eredetűek, másrészt keletkezésük után ismételtén és néha hosszú ideig különböző célokat szolgáltak. Kitűnik az is, hogy mindezekre a halom-nevek csak néha világítanak rá, s hogy eredetük kérdését legbiztosabban csakis ásatás után tisztázhatjuk. Valószínűvé teszik a nevek még azt is, hogy halmaink túlnyomó többsége kurgán volt, azaz sírok megjelölésére szolgált. 1953 nyarán Balmazújváros határában a "Kárhozott-halom" alatt megtaláltam azt a sírkamrát, mely halmaink többségének problémáját közelebb viheti a helyes megoldáshoz.

A halom Balmazújvárostól délkeletre feküdt, mintegy 4 km.-re. Helyét a katonai térkép 112-es magassági ponttal jelölte. Környezete 8 m-el alacsonyabb, a halom és a falu közti legelő nagyrésze viszont csak 86-90 m. magasan fekszik a tenger színe fölött. Ezen

a mély részen át ásták a tiszai főcsatorna új medrét, a mellette tervezett rizsföldek öntözése miatt nem a hajdani vízfolyás, illetve völgyelés legmélyebb részén, hanem annak szélén.

Egy közeli új híd feljárójának töltésszerű megemeléséhez 5.000 m³ földre volt szükség. Miután ezt a földmennyiséget a "Kárhóztó-halom" lehordásával lehetett legkönnyebben biztosítani, sor került a halom földjének teljes elhordására.

A megindult földkitermelés során a halom legmagasabb pontja fölött 2 méterrel kelta urnasírra akadtak a munkások. A vízépítő Vállalat figyelmessége folytán az ehhez tartozó leletek a Debreceni Déri Múzeumba kerültek. Megállapítható róluk, hogy a La Tene korszak második periódusába tartoznak, a lelet körülményekből pedig kivüláglik, hogy maga a halom a kelták koránál korábbi időben készült.

A sírkamra egyetlen halottja a gödör alján, tölgyfa deszkalapon háton kinyújtva, 265°-ra keletelve feküdt. Lábai eredetileg guggoló helyzetnek megfelelően fel voltak húzva és bokában keresztelték egymást. A kiemeléskor a térdek jobbra-balra szétdőlve vízszintes síkban feküdtak, a halott törzse látszólag normális kinyújtott helyzetben feküdt, a háta alatt talált sok prémfosz-lány azonban azt a látszatot keltette, mintha eredetileg prémekekkel fel lett volna támasztva, mintha ült volna és csak a prémfélék elpusztulása után esett volna hátra.

A halottnak egyébként alig volt melléklete: koponyája két oldalán a processus mastoideus alatt egy-egy ezüst huzalból készült, spirálszerűen csavart, 2.5 menetes, kuposan elvékonyodó végű hajkarikát találtunk. Ezüst félettől származó patina nyomok voltak láthatók a csontváz homlokán és jobb térde alatt a sípcsonton. Keramikát vagy más használati tárgyat a sírban egyáltalán nem találtunk. Korhatározás szempontjából a két hajkarika, nem nyújt feltétlenül biztos támpontot. Megnehezíti a pontos kor meghatározást, az egyéb mellékletek hiánya is. A halomba történt utólagos kelta beletemetkezés azonban világosan megmutatja, hogy csakis ennél korábbi temetkezésről, ebben az esetben a hajkarika anyagát is figyelembe véve kora vaskori kurgánról beszélhetünk.

A vastárgyak hiánya e korszak korai szakaszát tesz valószínűvé. A prémfélék előfordulása viszont arra mutat, hogy itt egy olyan keleti eredetű pásztor nép egyik kimagasló tagjának temetéséről van szó, akinél a vagyont nem a fémekben való gazdagság határozta meg, hanem a sírba tett értékes prém-holmi fejezte ki.

A Déri Múzeum irattárában talált Sőregi-féle 1912-ben készült ásatási napló szerint hasonló volt a felépítése, a szerkezete a Debrecen melletti "Basa-halom" alatt talált sírkamrának is.

Halmaink megítélése szempontjából lényeges jelenség az is, hogy a balmazújvárosi és a Basa-halmihoz hasonló sírszerkezetet mutatnak a Dél-országi és a Kubán-vidéki szkíta kurgánok is. A sírkamra ezeknél is egy nagyobb felső és egy szűkebb alsó emeletből áll.

A felső emelet nagyobb gödrében is találunk ott csontvázakat,

szolganépséget, lovakat, a főhalott azonban az alsó kamrában volt eltemetve. A szkíta kurgánok sírkamrái méreteikben is nagyobbak, de figyelembe kell venni pár évszázaddal későbbi eredetüket is. A mi kurgánjainkkal való rokonságuk nagyon valószínűvé teszi azt a nézetet, hogy mindkettő azonos forrásból fakadt, azonos hagyományokra épült. Mindkettő egy olyan széles körben elterjedt és hosszú ideig élő keleti pásztorkultúra megnyilvánulása, egy olyan pásztorkulturáé, mely már a korai vaskor idején eljutott a Kárpát-medencébe, az Alföldre és amely hosszú idő múltán több népnél is éreztette hatását, Kétségtelen, hogy a Balmazújvárosi Kározzott-halom, és a debreceni Basa-halom ennek a keleti áramlatnak csak a jelenleg ismert legkorábbi tanuja: vannak halmaink között azonban olyanok is, melyek jóval későbbi időből származnak. A jász-alsószentgyörgyi, Hild Viktor által feltárt Borsahalom plé. szintén fából készült sírkamrát zárt magába, de már az időszámításunk utáni II. századból, szarmata-jazig időkből származott.

Jóllehet beszámolóim helyszüke miatt teljességre semmilyen tekintetben sem tart igényt és az Alföldi halomkutatás legfontosabb feladatait sem körvonalazza, annyi mégis tanulságként vonható le, hogy az Alföldi halomkutatás komoly és tervszerű felkarolása, a Tudományos Akadémia részéről való támogatása lehetővé tenné az őskori kulturáinkban előforduló keleti vonatkozásoknak közelebb-ről és saját területünkön való megismerését. Meggyőződésem ezenfelül az, hogy a hazai régészeti kutatás épületén ilymódon egy új ablakot sikerülne megnyitnunk, melyen át új tájak és új lehetőségek felé nyílna kilátás.

Csalog József
Jász muzeum vezetője.

CSEHSZLOVÁKIAI MÚZEUMOKBAN SZERZETT TAPASZTALATOKRÓL.

Az elmúlt évben körülbelül másfél hónapig tartózkodtam Csehszlovákiában kiállításrendezési feladattal megbizva. Ennyi idő ilyen körülmények között nem elegendő arra, hogy az ország több mint 360 muzeumáról áttekinthető, összefüggő képet szerezzem a látogató. Számos igen jelentős muzeum megtekintésére nem is kerülhetett sor. Így ez a beszámoló csupán néhány főbb tanulságot rögzít a muzeumok történeti fejlődésével, kiállítási elveivel kapcsolatban. A muzeumi szervezet az elmúlt év végén Csehszlovákiában átalakulás előtt állt, így szervezési kérdésekre nem térünk ki.

Bár a szocializmus építése folyamán a Csehország és Szlovákia közötti gazdasági, kulturális különbségek rohamosan eltűnnek, Csehország - és így muzeumai is - a hozzánk hasonlóbb Szlovákiával szemben ma még szembetűnően magukon viselik az elmúlt századok fejlett

polgári kulturájának és az igen magas szintű városi kulturának hagyományait. Husz János szerepe, akit Nejedli elvtárs meghatározása szerint az újkor első forradalmárának tekinthetünk, maga a huszita mozgalom, amely Engels szerint eleven hagyománya a cseh nép minden szabadságmozgalmának, a munkássztály korai kialakulása /a XVI. sz. elején voltak Csehországban az első nagy bányászsztrájkok/, a cseh városok fejlődésének fontos előzményei. A városok szerepét növelte a nyersanyagokban oly gazdag országnak az osztrák birodalomban elfoglalt helye s a cseh iparnak olyan mértékű kibontakozása, hogy a XX. században Csehország a világon a termelékenység szempontjából legfejlettebb országok közé került.

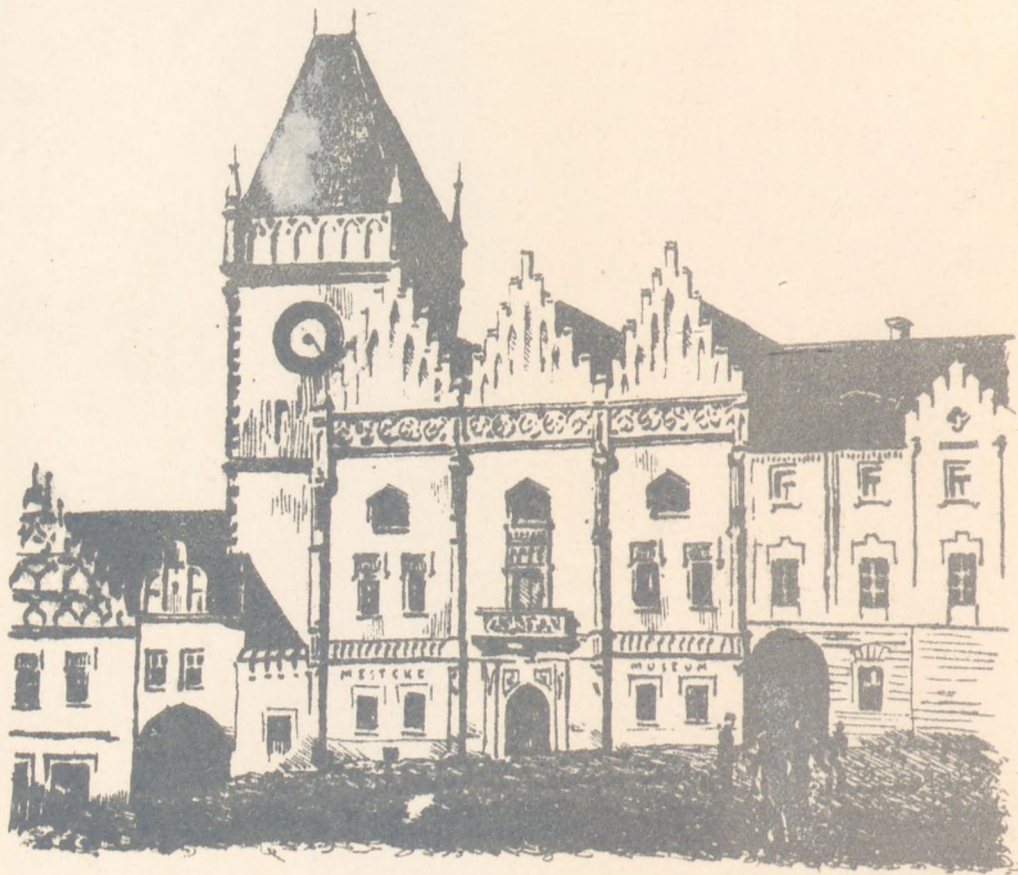
Ez a városi kultúra kifejlesztette a városlakókban a lakóhelyük iránti szeretetet, helyi hagyományaik olyan megbecsülését és ismeretét, amelyre mi Magyarországon csak mint kulturaforradalmunk egy későbbi eredményére gondolunk. A történeti hagyományok megbecsülése mellett a kedvezőbb gazdasági körülmények is lehetővé tették, hogy a műemlékvédelem folyamatos és fontos feladattá váljék és ezt a Csehszlovák Népköztársaság ma is magáévá teszi: egyetlen olyan épületet sem láttam a fővárosban vagy vidéken, amely vagy teljesen helyreállított állapotban, vagy beállványozva ne lett volna.

Előadássorozatok is csak vázlatos képet adhatnak a prágai várról, a csodálatosan szép gótikus székesegyházról és a Középeurópában szinte egyedülálló román templomról. A régi királyi palota ma alagsorban lévő román építményei fölé a cseh késő-gótika stílusában épült termek emelkednek, amelyeknek külső kiképzése már az olasz reneszánsz jegyében készült. Vagy beszélhetnénk az Aranycsinálók utcájáról, várfalhoz tapadó parányi házairól, amelyekben egy-két évvel ezelőtt még laktak, ma pedig muzeumszerűen őrzik bennük az elmúlt századok mesterembereinek szerény berendezéseit. A prágai vár sok milliós évi látogatottsága bizonyítja a dolgozók szeretetét történelmük emlékei iránt.

A legszebb élmények egyike, amelyben a látogató részesült, Tabor városának megtekintése volt. A huszitáknak ez az 1420 körül alapított dél-csehországi székhelye /ahonnan a magyar tábor szó is származik/ rövid utcákkal, sok kiszögeléssel, kis háztöbökkel, védelemre épült gótikus város, az északi reneszánsz jegyeit magánviselő párkányzatokkal, homlokzatokkal, amely ma is teljes egészében, - egy XVII. századi részletes makett alapján ellenőrizhetően - a maga nemében páratlanul őrizte meg a husziták nagy forradalmi mozgalmának dokumentumait. Az idegen elnyomás ellen küzdő husziták, akik vagyonközösségben éltek és saját társadalmukban belül megvalósították a női egyenjogúságot/egy Mátyás udvarában élő és őket meglátogató olasz humanista elismeréssel szót a husziták női bibliamagyarázóiról/, a nemzeti nyelvért és a nemzeti egységért is küzdöttek és példájukkal a cseh nép minden későbbi harcos íróját, tudósát, művészt buzdították. A legnagyobb cseh drámaíró, Jirasek, legjobb műveit a huszita harcokról írta. Ales, a századforduló nagy festője, ezeket a műveket illusztrálta és formailag is viseli a huszita harcok motívumaiban gazdag dél-csehországi reneszánsz grafitto hatását. A tabori városi múzeum, amely a volt huszita városháza épületében van, bemutatja a husziták egész mozgalmát, harci tevékenységüket és eszmei szerepüket, fegyvereiket, sajátos harckocsijaikat, ugyanúgy, mint a

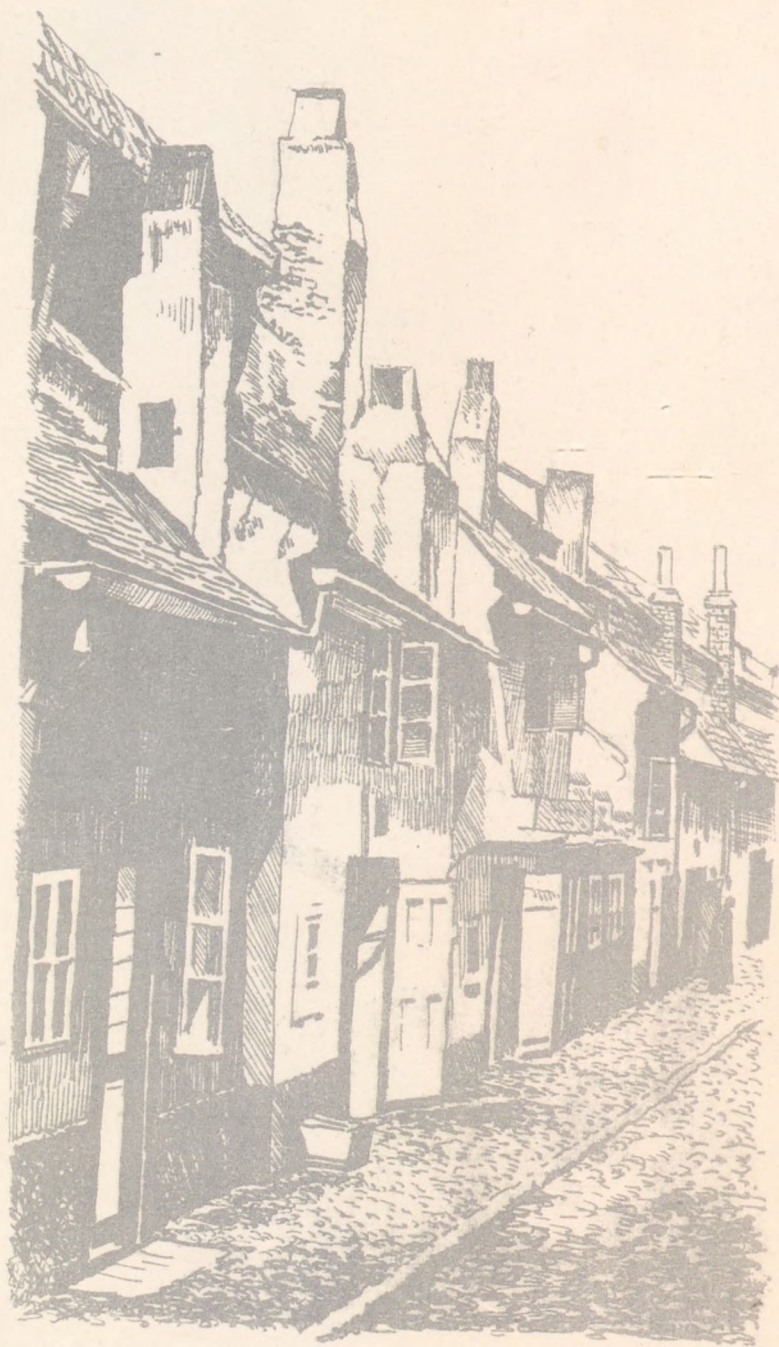
A prágai palota Ulászló stilusu /cseh késő-gótika/ ugynevezett lovas lépcsője. Ezen a folyósón lóháton közlekedtek.

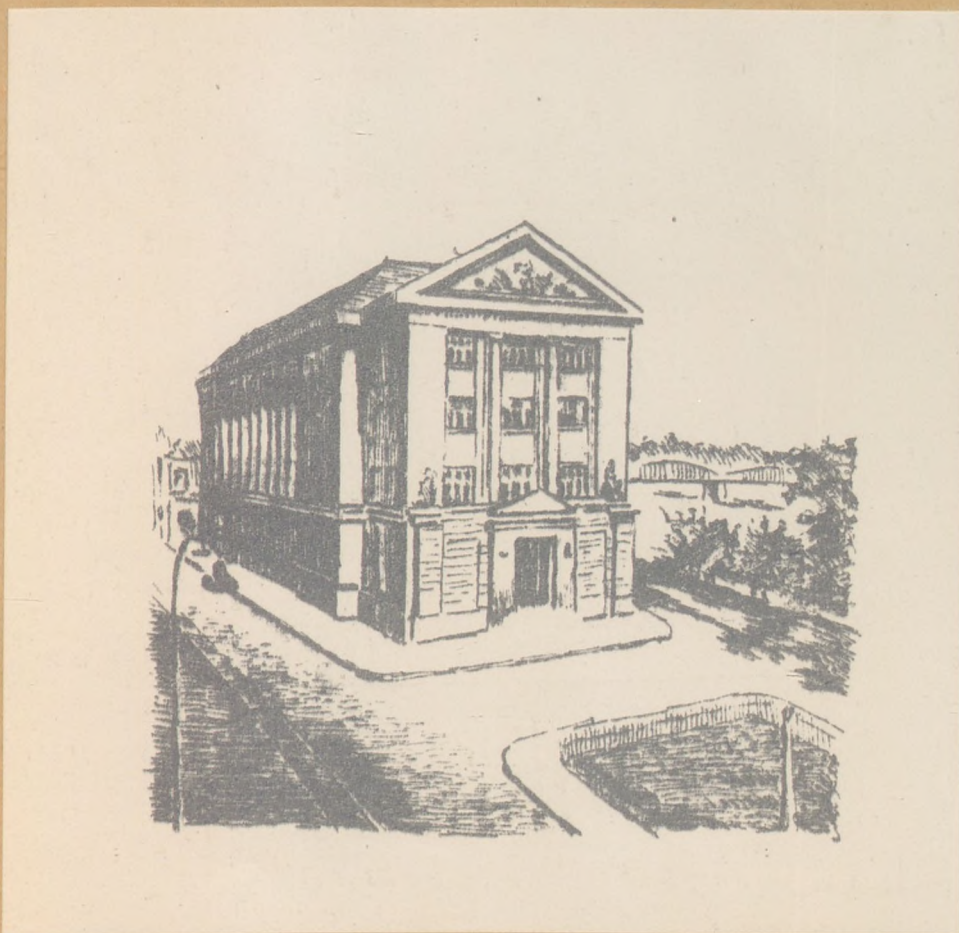
velük foglalkozó teljes irodalmat, kiegészítve ezeket a kor egész történelmére vonatkozó dokumentumokkal. És ami a mi kiállításrendezéseink szempontjából különösen tanulságos: a kiállítás nem ott fejeződik be, ahol a huszita mozgalom lezárult, hanem egészen máig követi hagyományuk továbbélését: a huszita hagyomány éleszti a nemzeti megújulás korának eszmei vezetőit, a husziták jelvénytársa a pálcát-nak nevét viseli címként egy két világ-háború közötti kommunista röpirat.

A hagyományoknak ez a tisztelete és jelentősége a mai kulturális életben megmagyarázza, hogy a csehszlovákiai muzeológia miért az irodalmi muzeumok területén a legfejlettebb. A prágai irodalomtörténeti muzeum és a Jirasek-émlékmúzeum a kulturális forradalom komoly eredményeit jelentik. Feladatainkban vannak számszerűsítendő területek: például az irodalomtörténeti muzeum anyaggyűjtést nem végez, csak bemutató, alkalmanként kiállításrendező munkát. Az is kétségtelen, hogy a technikai adottságok, a rendelkezésünkre álló szobák, műemléki épületek, a megtevéstől kú másolatok, nyomatok egész kódexeket reprodukáló eljárások fejlettsége, általában jobb anyagi lehetőségeik olyan tényezők, amelyekkel mi ma nem kelhetünk versenyre. A kiállítások tartalma azonban nemcsak az egyes alkotóknak, de az alkotásoknak is történeti környezetben való bemutatása, a cseh nép eleven történelmévé teszik ezeket a muzeumokat. Különösen szembeötlő ez a felépítés a Jirasek muzeumban. Jirasek művei valóban végigkísérik a cseh nép minden jelentősebb történeti korszakát az államalapítási mondáktól kezdve a múlt századi társadalmi harcokig. A mi kiállításrendezési hagyományaink szerint az ilyen kiállítás talán tárgyszegénynek tűnhet fel, de a reprodukálásnak, dokumentációnak ez a módja elősegíti a kiállítás közérthetőségét, könnyebb elterjesztését. Akkor, amikor nálunk irodalmi életünk legnagyobb alakjainak egy szobára terjedő muzeumi megemlékezése is komoly gondot okoz, elgondolkoztat a Jirasek muzeum jövő tervei: minden olyan történelmi helyen, ahol Jiraseknek egy-egy műve lejátszódik, emlékmúzeumot létesítenek, amelynek célja az illető mű történeti illesztése, bemutatása.

A csehszlovákiai muzeumpolitikának nem kell hangsúlyoznia, hogy arccal a vidék felé akar fordulni: a "vidék" Csehszlovákiában sokkal közelebb áll a városhoz mint nálunk s a vidéki muzeumok, elég a brnoi muzeum iparművészeti anyagának említése, nem egyszerű országos muzeumi színvonalon álló gyűjteményekkel rendelkeznek. Az épen megmaradt kastélyok teljes anyaga kastélymuzeum formájában, eredeti elhelyezésükben, állapotukban nyitva állnak a látogatók előtt, mint például a dél-csehországi nagy földbirtokos családnak, Schwarzenbergéknek Tudor-stílusban épült hlubokai kastélya, amelyben a holland stílusú faburkolatok, helyi bőrdíszművek, olasz festmények, francia gobleinek zsufoltságában tobzódó termek sorát gyönyörű klasszicista könyvtárterem zárja le. Vagy itt van a karlsteini vár, amely sajnos a századvég renoválásának nyomait viseli magán, de belsőjében érintetlenül őrzik a XIV. század közepének páratlan műértékeit, a féldrágaköves burkolatú kápolnákat és Theodorik mester festményeit. A csehszlovák muzeumpolitika a jövőben is arra törekszik, hogy

Aranycsinálók utcája.

Szlovák Nemzeti Muzeum
Bratislava

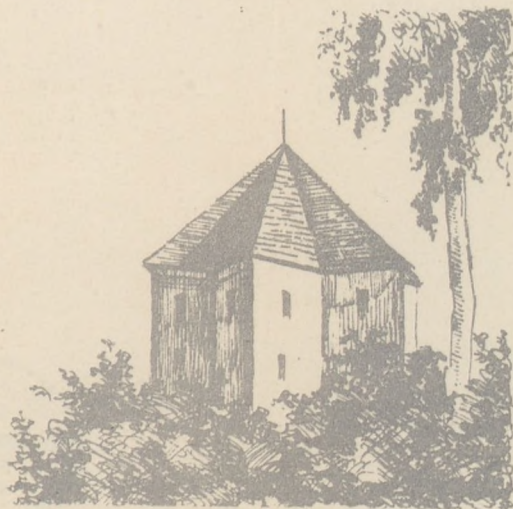
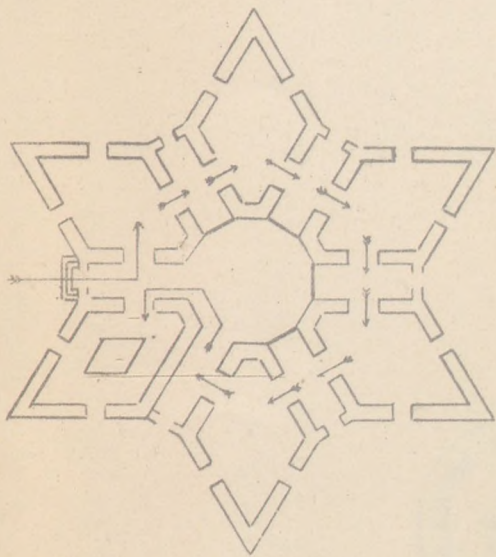
Az egyes vidékek helytörténetét azokkal a műértékekkel együtt dokumentálja, amelyeket a régi urak, a környék lakosságának ki-
zsákmányolása árán, palotáikba vittek.

Nem lennének azonban méltók ahhoz, a vendégszeretethez, amellyel a csehországi muzeumokban fogadtak, ha nem beszélnék a problémákról, vagy fogyatékoságokról is, amelyeket tapasztaltunk. A sok meglévő anyagi lehetőség, amellyel a muzeumok nagyrésze számolhat, helyenként oda vezetett, hogy egyes muzeumok inkább várnak egy feladat megoldásával, amíg minden külső adottság a rendelkezésünkre áll, és kevésbé próbálnak öntevékenyen, esetleg megalkuvásokkal boldogulni. Így esik meg, hogy országos jellegű muzeumokban évtizedek óta állnak olyan kiállítások, amelyek a muzeumok vezetői szerint is vagy tanulmányi raktáraknak tekinthetők, vagy pedig a muzeumvezető alig akarta megmutatni a látogatóknak, annyira elavult. S mindez azért, mert az új állandó kiállítási terv keresztülvitelének még nehézségei vannak; nem történtek lépések abba az irányba, hogy kisebb méretű, időszaki kiállításokkal próbálják gazdagítani a bemutatást és láthatóvá tenni az anyagot. Kétségtelen, hogy az országos jellegű muzeumokban igen kevés a tudományos dolgozó, ami nehezíti, hogy a muzeumok anyaguknak megfelelő tudományos súlyt képviseljenek, de itt meg kell említeni, hogy a mi előnytelen helyzetünkkel szemben sokkal több technikai segédszemélyzet áll a tudományos dolgozók rendelkezésére mint nálunk. S ugyancsak a mi gyakorlatunkkal szemben, az országos jellegű muzeumok közül elsősorban a Nemzeti Galéria és az Iparművészeti Múzeum azok, amelyek igen jelentős vidéki kiállításrendezési munkát végeznek. A természettudományi és régészeti gyűjtemények megfelelő feldolgozását éppen a káderhiány nehezíti: a prágai Nemzeti Múzeumba kb. tíz év óta nem került fiatal tudományos dolgozó.

Igen jó a tudományos dolgozók munkaerőkölcse. A nyilvántartás, a meghatározó kartokékok készítése a tudományos munka természet-
szerű része. Az egyéni tudományos kutatások általában szorosan kapcsolódnak a kiállítások előkészítéséhez, illetőleg a gyűjtemények anyagához. Igen helyes a restaurálási eredményeknek az a rögzítése, amellyel például a Nemzeti Galériában találkozhatunk: minden fontosabb folyamatot, a fényképfelvételeken kívül, az osztályvezető és muzeumvezető által láttamozott jegyzőkönyv ír le.

Volt egy kérdés, amelyben sok csehországi elvtársal nem értetünk egyet: többen úgy látják, hogy országuk magasabb színvonalu kulturája és a rendelkezésre álló igen sok kulturális lehetőség mellett a muzeumoknak kisebb a szerepük mint ahogyan mi Magyarországon gondoljuk és ezért nem is várhatnak a miénkhez hasonló látogatottságot /ilyen irányu adatainkat igen nagy meglepetéssel fogadták/. Ezt a nézetet a helybeli gyakorlat is megalafolta: a legnépszerűbb muzeum az irodalomtörténeti muzeum és a Jirasek-múzeum, a mindig népszerű Nemzeti Galériáról nem beszélve. A tanulmányi raktár-szerűen rendezett, vagy befelé forduló kiállítások látogatottsága természetesen kisebb. Érthető, hogy a magyarországi körülmények között minden kulturális szervnek fokozott felelőssége és jelentősége van kulturaforradalmunkban. De ez a jelentőség, az ország általános kulturális helyzetének növekedésével, ugyancsak növekedni fog és feladatai, a fejlődésnek megfelelően, nemcsak szaporodni, de változni is fognak. Ez

Jirasek Muzeum

egformán vonatkozik minden szocializmust építő országra.

Igen érdekes volt az a néhány látogatás, amit szlovákiai muzeumokban tettünk. Hasonló Magyarországhoz az országgrész erősebb mezőgazdasági jellege, épülő új ipara, a magyar nép történelme során sokat szenvedett, sokszor ostromolt várai, városai, részben elpusztult műemlékei. Ma pedig a műemlékek folyamatos helyreállítása folyik, a csehországiakénál szerényebb anyaggal rendelkező muzeumok hatalmas anyaggyűjtést végeznek s ha kiállítás-rendezési módszereik külsőségekben, izlésben helyenkint még sok kívánni valót hagynak hátra, az új kísérletek egész sora bontakozik ki: ilyen például a bratislavai Nemzeti Múzeumban egy most alakuló komplex történeti-néprajzi-művészeti kiállítás, ilyenek a kosicei és bojnicei újonnan feltárt anyagok alapján rendezett magas színvonalú régészeti-történeti kiállítások, lelkes fiatal muzeológusok küzdelme, hogy szűkebb hazájuk múltjának tanulságait bemutassák. Példamutató kezdeményezés: a muzeumot is magában foglaló bojnicei vár környékét, a környék állat- és növényvilágát bemutató kertté alakítják ki és magában a várban nyolcvan diákot befogadó szálláshelyet rendeznek be, hogy a muzeum anyagát ne csak megnézni, de tanulmányozni is tudják.

A szlovákiai muzeumokkal és galériákkal kapcsolatban fel kell vetnünk egy kérdést, amely mindkét ország szakembereit fokozott együttműködésre, a szocialista hazafiság szellemében való munkálkodásra kötelezi. Ez pedig a közös hagyományok kérdése. A felszabadulás utáni években jelentkezett nacionalista csökevények vagy a későbbi "üzleti szellem", amely találomszerűen, adom-veszem alapon akarta a hagyományok sorsát elintézni, lehetőleg úgy, hogy a kevésbé jelentősset engedje át a másik félnek, ma már tudományos alapon felszámolható. Nyilvánvaló, hogy a területi, faji hovatartozás helyett egy hagyomány nemzeti jellegét az határozza meg, hogy melyik nép kulturájának képezte szerves részét. És az is nyilvánvaló, hogy nem a régi adatgyűjtés alapján, hanem a marxizmus-leninizmus szellemében és módszerében történő új adatgyűjtés kell hogy a problémákat tisztázó tudományos munka alapját képezze. A szlovák elvtársakkal való megbeszélések arról győzték meg, hogy ez az együttműködés munka nemcsak végrehajtó, hanem sürgősen végre is hajtandó, a szlovák elvtársak, ugyanugy, mint mi őszintén kívánják ezt.

Aradi Nóra

Muzeumi Főosztályvezető helyettes.

A MÚZEUMOK FELADATA AZ UTÁNPÓTLÁS KIVÁLOGATÁSÁBAN ÉS NEVELÉSÉBEN.

Muzeumaink fejlesztése szempontjából nem jelentéktelen kérdés a káderutánpótlás nevelése. A mai egyetemi oktatási rendszer szervezeten biztosítja a régész, néprajzos és művészettörténész képzést. E három szak hallgatóinak jelentős része muzeumokban helyezkedik el s a muzeumokban alkalmazott új munkások egyre inkább - már majdnem kizárólagosan - az ő soraikból kerülnek ki. Ezzel a kérdés lényegében rendezettnek látszik. Alapjában valóban biztosított is a muzeológus utánpótlás, de bizonyos mennyiségi és minőségi problémák megoldatlanok. A mennyiségi kérdés az, hogy az egyetemről kikerült hallgatók száma - akik muzeumban nyernek elhelyezést - kielégíti-e a muzeumok igényeit? A lényegesebb minőségi kérdés: ezeknek régészeti, néprajzi, művészettörténeti ismerete megfelelő alapot nyújt-e arra, hogy a muzeumi munka sokféle ágazó tudományos kérdéseiben önállóan eligazodjanak?

Mindnyájan nagyon jól tudjuk, hogy a képzés terén még nagyon sok javítani való van, az elmúlt évek jelentős fejlődése ellenére is. A Központi Vezetőség határozata a közoktatás helyzetéről és feladatairól világosan elemezte ki az oktatói munka hiányosságait, amelyek közül nem egy vonatkozik a három szakterület munkájára. Az ezzel kapcsolatos feladatok elvégzésén oktatásügyi szerveink komolyan dolgoznak s nem feladatunk most ennek részleteit tárgyalni. A Központi Vezetőség határozata azonban azt is megállapítja, hogy az elmúlt években az oktatásügy területén igen komoly előrehaladás történt. Ez is vonatkozik a régész, néprajzos és művészettörténész képzésre, de azért további fontos feladat, hogy az elmúlt évek eredményei tovább épüljenek, a színvonal továbbra is emelkedjék.

A muzeológus utánpótlás nevelése a nivós előadások, jó szemináriumok, helyes tanterv stb. mellett nem utolsósorban áll vagy bukik a felvett hallgatók kiválogatásán. A tudományos munkánál speciális ismeretekre, képességekre van szükség, az átlagos szint nem elég. A múltban éppen a kiválogatás terén voltak a legkiötlőbb hibák s pillanatnyilag sem megoldott a kérdés. Ismert dolog, hogy a középiskolai oktatásban sem a régészet, sem a néprajz, sem a művészettörténet önálló tantárgyként nem szerepel s a középiskolát végzett diákoknak mindhárom szakterületről csak nagyon homályos képük van. Ezt világosan megmutatták a felvételi vizsgák, ahol a jelentkezők igen nagy része hozzávetőlegesen sem tudta megmondani, hogy miért is érdeklődik a muzeumi szakok iránt s nagyon halvány képzetek voltak - a jobbakkal - egy-egy szakterület anyagáról. A legjobb a helyzet még a művészettörténet vonalán, ahol egy-két kézikönyv mégis rendelkezésre áll s ezekből némi áttekintést szerezhettek. Azt mondhatjuk, hogy ilyen formán a muzeumi szakoknál az egyetemi felvételeknek nincs kellő szakmai alapja, amely a döntések biztonságosságát fokozná. Így a kiválogatásnál egyik lényeges szempont, a szakmai érdeklődés, a szakmai előismeret csak a bizonytalansági tényezőt növeli és egyéb dolgok figyelembevételével kell a jelentkezők közül választani.

Meg kell azt is mondani, hogy az egyetemi felvételek az 1953-54 tanévben mindhárom szaknál az előző évekhez viszonyítva lényegesen szervezettebbek, körültekintőbbek és így jobbak voltak, de a szakmai rátermettség szempontjai még nem érvényesültek eléggé. Nem fordult már az elő, hogy a mindenképpen építész-mérnöknek, vagy biológusnak készülő hallgatójelöltet művészettörténetre "irányították". A muzeológus szak felvételi bizottsága elé nagyjából csak azok a diákok kerültek, akik kérvényükben kifejezetten jelölték, hogy "muzeológusok" akarnak lenni. Ezek száma is elég tekintélyes volt. Legtöbbjükénél azonban a tudatosság foka olyan alacsony színvonalon mozgott, hogy a "muzeológus" elnevezés számukra alig mondott többet a semminél. Éppen ez az a kérdés, amelyben a múzeumok a jövőben jobban közreműködhetnek és kell is, hogy ezt tegyék, mert hisz jövődó munkatársaik kiválogatásáról van szó.

A régész, néprajzos, művészettörténész pályán való elindulás formailag úgy kezdődik, hogy a középiskola 4-ik osztályának tanulója az érettségi előtt kitölt egy űrlapot, amelyben jelzi, hogy akar-e tovább tanulni és milyen pályára készül. Ezt az űrlapot az iskola, az oktatási osztály véleményezi s érettségi után a beadott egyetemi felvételi kérvénnyel együtt ez is az egyetemi felvételi bizottság elé kerül. Egyéb tanulmányi és szociális szempontok figyelembevételével a felvételi bizottságok ezen iratok alapján, a személyes meghallgatás után döntenek. A helyes kiválogatás azonban csak kisebb mértékben mulik a felvételi bizottságokon. Ezek csak azokból válogathatnak, akik eléjük kerülnek és sokszor a tétovázó, tájékozatlan diák, aki nem tudja mit akar, mert ismeretei ilyen irányban nincsenek, már az első lépést elhibázza és így el sem jut az illetékes bizottsáig s a muzeológus szakok egyikére való kerülése eleve nehézségekkel indul. Körültekintőbbnek kell lennünk és a múzeumoknak már irányítólag kell fellépniük abban, hogy kik kerüljenek a felvételi bizottság elé. Az 1953-54 évi felvételi tapasztalatok megmutatták, hogy a múzeumoknak milyen fontos szerepük van a középiskolás diákság nevelésében, érdeklődésének felkeltésében. A néprajz szakra felvett 6 hallgató közül 3 muzeumi irányítással, kettő családi kapcsolatokból támadt érdeklődésből, egy pedig a Népművészeti Intézet patronálása folytán került az egyetemre. Ezt nem úgy kell érteni, hogy valamelyiket is "protezsálta" az illető intézmény. Erről nem volt szó és erre nem is volt szükség, csupán ezek lehetőségét biztosították számukra ismereteik fejlesztésére, tanították őket, feladatokat, irányutatót kaptak tőlük. A felvételen kívül még volt több jelentkező is, akikkel a különböző vidéki és pesti múzeumok foglalkoztak, azonban gyengébbeknek mutatkoztak és így nem kerülhettek a szakra, vagy érdeklődésük ingadozott és így máshova mentek.

A középiskolás diákokkal való foglalkozás eredményezheti csak azt hogy a régész, néprajzos, művészettörténész hallgatók olyan garánitúrából legyenek kiválaszthatók, amely a minőségi elvet messzemenően biztosítja. A középiskolában az ilyenirányú képzés hiányzik, ezért a tannivalók orszlán része a múzeumokra esik. A feladat nem olyan egyszerű, mint az első pillanatra látszik. A párt-határozat kimondja, hogy az egyetemeken a képzés színvonalának emelése az elsőrendű kívánalom. Ennek viszont többek között előfeltétele az is, hogy olyan emberanyag

kerüljön a három szakra, amely meg tud felelni azoknak a ténylegesen igen magas követelménynek, amelyet a választott élet-pálya és egyre inkább az egyetemi oktatás is megkövetel. Hiányos előképzettség, érdeklődéshiány, az alkotó munkára való képesség olyan akadályok, amelyekkel a legjobb egyetemi munka sem tud megküzdeni. Már a kiválogatásnak határozottan minőségre kell törekednie, s már a muzeumoknak szelektálni kell az irányításnál. Teljesen hamis vágányokra szaladnánk, ha a muzeumok tervbe vennék, hogy ezután minden évben egy régészt, egy néprajzost és egy művészettörténészt irányítanak az egyetemre. Helyes ha igen népies ifjúsági kapcsolatot építenek ki, helyes, ha minél több diákkal foglalkoznak, azonban nem kell ennek mind muzeumi pályára jönnie. Erre szükség és lehetőség sincs. Ebből a táborból csak a legjobbakat kell kiválogatni, de azokat meg kell találni. A Hódmezővásárhelyi Múzeum nagyon jó példa arra, hogy miképpen lehet az ifjúságot a muzeumhoz kapcsolni, anélkül, hogy az egyetem irányába muzeumi dömpinget indítanánk. A szentesi múzeum évek óta foglalkozik többek között egy középiskolás diákkal, aki nagyon jól fejlődve minden bizonnyal érdemes hallgatója lehet valamelyik muzeumi szaknak. Tehát kevés, de jól válogatott gárdát kell a muzeumoknak e három szak valamelyikére irányítani, hogy az így összegyűlt együttesből lehessen kiválogatni a legjobbakat, akik a szak hallgatói lesznek.

A múltban voltak kirivó esetek, amelyek ezen a téren több jó munkát végző muzeológus szakember kedvét szegték. Éveken át foglalkoztak egy-egy diákkal, aki minden szempontból megfelelő hallgató lehetett volna, azonban a felvételi bürokrácia útvesztőjében ezek a muzeológia számára mégis elvesztek. Ne felejtsük azonban el azt, hogy a helyzet ma már lényegesen megjavult, az 1953-54 évi felvételeknél jóval kevesebb ilyenfajta anomália történt, s a bürokratikus kinövéseket remélhetőleg a jövőben teljesen meg lehet szüntetni. Tudunk az országban szétszórva néhány diákot, akinek leghőbb vágya a muzeumi pálya, s nagyon szépen készülnek erre a különböző helyi muzeumok segítsége és támogatása mellett. A muzeumok valójában eddig is feladatuknak tekintették a kiválogatásban való közreműködést, s észrevételeink inkább csak a kérdés tudatosítására és egyes részletek megvilágítása érdekében szólnak.

Barabás Jenő. Docens.

Egyetemi Néprajzi Intézet.

A SZÉPMŰVÉSZETI MUZEUM BARÁTI KÖRÉRŐL.

1952 decemberében szovjet példa nyomán Muzeumi Bizottságot szerveztünk. Létrehozását időszerűvé tette Révai elvtársnak az a megállapítása, hogy kulturförradalmunk feladatai nem öncélú feladatok, alá vannak rendelve gazdasági és politikai főfeladatainknak és kölcsönhatásban vannak velük.

Muzeumaink tudományos munkái, kiállításai, tudományos és népszerűsítő előadásai sem függetlenek a hazánkban végbemenő gazdasági és politikai feladatoktól. Eppen ezért kívánjuk szorosabbá tenni a muzeum tudományos munkája és az üzemek dolgozói közötti kapcsolatot. Ezért hoztuk létre a Muzeumi Bizottságot, melynek fő feladata segíteni a muzeum munkáját a Párt által kitűzött népszerűsítő és népnevelő feladatai teljesítésében.

A Fővárosi Képtár Muzeumi Bizottságát ebben a szellemben alakítottuk meg 1952 decemberében.

H o g y s z e r v e z t ü k m e g ?

Elsősorban az V. ker. Pártbizottság kulturoosztályvezetőjét kerestem fel, utána az V. ker. Tanács Népművelési előadóját. Ismertettem velük a Muzeumi Bizottság feladatait és felkértem őket, hogy segítsenek a muzeum propaganda és népnevelő munkájában, közvetítsék a dolgozók kívánságait, észrevételeit, segítsék szervező munkánkat, tegyék meg észrevételeiket, javasolataikat.

Az V. ker. Pártbizottság kulturavezetőjétől sok segítséget kaptam. Vele beszéltem meg milyen V. ker. intézményeket, üzemeket keressek fel, ahol a pártbizottságokkal, szakszervezetekkel tárgyalva sikerült is muzeumi munkánk után érdeklődőket találnom, akikkel előbb személyesen elbeszélgettem mielőtt Muzeumi Bizottsági tagnak felkértem volna. Csak amikor már meggyőződtem, hogy lelkes aktivát nyerünk benne, kértem fel, hogy vegyen részt a Muzeumi Bizottság munkájában. Az V. ker. Pártbizottság azzal is sok segítséget nyújtott, hogy plakátjainkat, körleveleinket a pártpóstával minden alapszervéhez eljuttatta.

Utólag meg kell állapítanom, hogy szervező munkám nem volt mindig tervszerű. Főleg az adottságokat használtam fel; muzeumunkat gyakran felkereső művészeket, üzemi dolgozókat, sztahanovistákat, pedagógusokat, általános és középiskolai tanárokat, főiskolai tanárokat, honvédséget és újságírókat szerveztem be.

A módszer alapján véve mégsem volt helytelen, mert a felkért tagok kivétel nélkül csaknem mind megtiszteltetésnek vették, hogy ennek az újonnan alakítandó társadalmi szervnek tagjai lehetnek, közelebbről megismerhetik a muzeum munkáját, életét, problémáit és eredményeit. A muzeumi nap előtt 1952 december 23.-án tartotta a Képtár Muzeumi Bizottságának alakuló ülését, 16 taggal. Neves művészeink közül Vedres Márk szobrászművész elvtársat, Bán Bélát, Borsos Miklóst, Somogyi Józsefet és Herman Lipótot emelem ki.

Már a Muzeumi Bizottság megalakulása után közvetlenül éreztem a tagok segítségét. Mint propagandista azelőtt is számos üzemet látogattam muzeumunk propagálása céljából. Munkám eléggé nehezen ment, mert sok üzemben nem értették meg a muzeumi kultúra terjesztésének fontosságát, terhes és plusz munkának tekintették a muzeumok kollektív látogatásának szervezését, üzemi előadások programba iktatását. A Muzeumi Bizottság alakulása után azokban az üzemekben, intézményekben, iskolákban, ahol Muzeumi Bizottsági tagunk dolgozott könnyebben ment a munka. A tagok ismerték és megértették a mi és ehhez kapcsolódó saját feladataikat. Felelősséget éreztek a muzeummal szemben és nagy általánosságban megállapítható, hogy igyekeztek segítséget nyújtani, érezték, hogy számítunk rájuk.

A Képtár 1953 áprilisában tartotta második Muzeumi Bizottsági ülését, az időközben újonnan beszervezett tagokkal, akiket az V. ker. üzemeiből szerveztem be.

Ezen az ülésen ismertettük a Képtár fejlődését, felszabadulás előtti helyzetét és felszabadulás utáni eredményeit: hogyan gyarapodott dolgozókkal, műtárgyakkal, felszereléssel, munkakörrel. Bejelentettük, hogy az 1919-es haladó hagyományaink alapján megváltozik a Muzeumi Bizottság elnevezése, Muzeum Barátok Körére.

Ekkor derült ki, hogy egyik leglelkesebb tagunk Karnuts József sztahanovista elvtárs a Szikra nyomda dolgozója tagja volt egy 1919-ben alakult Muzeum Baráti Körnek, ami 1923-ig működött. Magából a Szikra nyomdából 12 tagunk van. Sztahanovisták, kétszeres jelvényes sztahanovisták, a szakma legjobb dolgozói. Van, aki a Könnyűipar kiváló dolgozója kitüntetéset viseli, vannak a Népköztársaság bronzfokozatával kitüntetettek. Kivétel nélkül sokat segítenek a munkánkban./

Ezen a második összejeövetelünkön bejelentettük a Képtár küszöbönálló államosítását, mint a magyar muzeumügy fejlődésének jelentős állomását. Felhívtuk a figyelmet a május 1-i muzeumok közötti látogatottsági versenyre. Majd bemutattuk a muzeum XIX-XX. század festészetének kiállítását. Megtekintették a Képtár fejlődését úgyesen szemléltető faliujságunkat, amiből példányokat kértek a tagok saját munkahelyeik faliujsága számára. A muzeum propagálását ezzel is segítették.

A Muzeum Baráti Kör tagjai ezen az összejeövetelen egészséges javaslattal és kritikával járultak hozzá későbbi propaganda munkánk javulásához. Sok-sok propaganda anyagot kértek, Daumier plakát mintájára készítenő képes plakátokat, katalógusokat, nivós reprodukciókat; kifogásolták a rossz fűtési és világítási viszonyainkat, hiányolták az iskolák esztetikai nevelését, a rajztanítást a felsőbb osztályokban, üzemi előadásokat igényeltek stb.

A Szépművészeti Muzeum, Muzeum Baráti Köre 1953 áprilisában alakult újjá. 18 taggal részt vett az ülésen mint Muzeum Baráti Kör tag a kerületi Pártbizottság agit.prop.osztálya vezetője, a kerületi Tanács Népművelési előadója. Művészek, pedagógusok sorából is kértünk fel tagnak elvtársakat: így Oláh Gusztáv Kossuth-díjas művészt, az Operaház főrendezőjét, Csáky Maronyák József Kossuth-díjas festőművészt. Bortnyik Sándort a Képzőművészeti Fő-

iskola főigazgatóját, Gyenes Tamás szobrászművészt, aki a Szovjetunióban végezte tanulmányait és ott kandidátusi címet kapott, aki sokat segít a MBK-nek azzal is, hogy ismerteti Szovjetunióbeli tapasztalatait. A SZOT kulturosztyálával beszélünk meg honnan szervezzünk be üzemi aktívákat, Így válogattunk ki 6 sztahanovistát, akik közül Komáromy Lajos elvtárs a Szocialista Munkahőse kitüntetését is megkapta és nyitotta meg Daumier kiállításunkat. A MBK-be igyekszünk bevinni azokat a Szépművészeti Múzeum iránt érdeklődőket is, akiktől leveleket kapunk, melyben észrevételeiket, javaslataikat közlik, tehát múzeumunk iránt érdeklődést mutatnak.

A Szépművészeti Múzeum MBK-ének első ülésén bemutattuk a Daumier kiállítást, tárlatvezetés mellett.

A volt Fővárosi Képtár és a Szépművészeti Múzeum Múzeum Baráti Körének első összehívott ülését júniusban tartottuk, ismertettük a Képtárnak a Szépművészetihez történő csatolását, ismertettük munkánkat, kiállításainkat, köztük a Béke Világtanács tiszteletére Sztálinvárosban rendezettét is, beszélünk terveinkről és a Szépművészeti Múzeum építkezéseiről. A megjelent tagok propaganda anyagot kértek kéblyegekre és disztáviratokra javasolták a Szépművészeti Múzeum műtárgyait. Kérték, hogy legközelebb mutassuk be restaurátori műhelyeinket és ismertessük kutató munkánkat.

Azóta egy újabb ülés keretében már bemutattuk Kákay és Devich festőművészek restaurátori műhelyeit, Múzeum Baráti Kör tagjainak. Megtekintettek néhány, már restaurált és több munkában lévő művet, magyarázatot kaptak a munkafolyamatokról, restaurálási kutatómunkában a röntgen gép szerepéről, stb.

A Múzeum Baráti Körnek mi valóban sokat adunk, felvetődik a kérdés, hogy segítik-ők a mi munkánkat?

Csak néhány példát ragadok ki:

P a t y i Á r p á d: elvtárs, az Élet nyomda vezetője több szép kivitelű katalógust készített terven felül, és ugyanígy meghívók tömegeit szállította.

A S z i k r a n y o m d a Múzeum Baráti Kör tagjai lelkes odaadással szervezik múzeumunk kollektív látogatásán kívül más nyomdázemek kollektív látogatását is. Üzemi előadásokat szerveznek, vándorkiállításokat rendeznek és a legnagyobb odaadással és lelkesedéssel készítették terven felül, idő előtt gyönyörű kivitelű kliséinket.

A R é v a i N y o m d a szintén terven felül, idő előtt, a legjobb papíron, a legmagasabb igényeket kielégítően nyomta katalógusainkat. Mi mind a két nyomdának kézzel írott, Rudnay reprodukciókkal diszitett faliújságot küldtünk, amelyen külön megköszöntük példaadó munkájukat és meghívtuk a dolgozókat kiállításaink kollektív megtekintésére.

A K i s t e x t d o l g o z ó j a Madarász elvtárs üzemi újságunkban folyamatosan beszámol a múzeumról, kiállításainkról, de ír a Szabad Ifjúságba és más újságokba is. Szervezi a múzeum kollektív látogatását.

K o m á r o m y L a j o s elvtárs a Klement Gottvald Gyárból muzeumunk propagálásán kívül intézi, hogy restaurátoraink különleges kivitelű és méretű kis vasalókat kaphassanak, ami a munkájukhoz elengedhetetlenül szükséges.

R e u t e r Á g o s t o n rajzszakfelügyelő elvtárs szervezi az általános és középiskolás tanulók muzeumlátogatását, muzeumunkban ankétot szervezett a rajz és történelemszakos tanárkáderek számára, ahol a tanárok kifogásolták, hogy a felsőbb osztályokban nincs művészettörténet és rajzoktatás, hogy elhanyagolt a tanulók esztétikai nevelése. Bemutató-tanítást kértek, mert az nagyon tanulságos, ahogy a Munkácsy terem tapasztalatai is mutatták. Mi muzeumiak kifogásoltuk a tervszerűtlen és formális iskolai muzeumlátogatásokat.

G á b o r B é l a Pedagógiai Főiskolai rajztanár kollektív muzeumlátogatásokat szervez. Vándoranyagot cseréltet a Főiskolán.

Ezek csak kiragadott példák, mert a Múzeum Baráti Kör minden tagja közvetlenül vagy közvetve segíti munkánkat.

Pl. a Tisztiházból Paksi elvtárs az alakulatokat látja el plakátokkal és szervez muzeumlátogatásokat.

A Szépművészeti Múzeum minden egyes Múzeum Baráti Kör összejevételéből sokat tanult.

A Múzeum Baráti Kör fejlődőképes társadalmi szerv, a társadalom legszélesebb rétegeiből összeválogatva.

A Múzeum Baráti Körnek 3 funkciója van: 1./ segíteni kell abban, hogy a Múzeumról egészséges, jó társadalmi közvélemény alakuljon ki, 2./ hivatali munkánk terén kell segítséget nyújtania, 3./propaganda munkánkban kell segíteniök.

H i b á t k ö v e t t ü n k e l, amikor a MBK összejeveteleit nem tartottuk meg rendszeresen, amikor nem használtuk fel mindig a határozato javaslatokat.

Hiba volt még, hogy egyes kiváló művész tagunkat nem tudtuk aktivizálni, mint pl. Oláh Gusztávot, pedig nyilván ő is támogatást kapott speciális művészetéhez a Szépművészeti Múzeum képzőművészeti kiállításain.

A Múzeum Baráti Kör életképes szervezet. Ha nem lenne most, az volna a feladatunk, hogy létrehozzuk. Mostani feladatunk továbbfejlesztési, nem mennyiségi, hanem minőségi szinten.

Záhony Imréné

az Országos Szépművészeti Múzeum
propagandistája.

A MAGYAR RÉZKARC ÉS RÉZMETSZET A XVI-XX SZÁZADBAN.

grafikai kiállítás a Szépművészeti Múzeumban.

A régi magyar rézmetszés ujabban került felkutatásra. Eddig az amugyis eléggé elhanyagolt magyar barokk és rokokó művészet legelhanyagoltabb ága volt. Így a Szépművészeti Múzeum új kiállítása oly anyagot mutat be, mely nemcsak a nagyközönség, de még a szakmabeliek előtt is teljesen ismeretlen.

A rézmetszet és rézkarc technikája az ötvösműhelyekből származott. Az ötvöstárgyak véséssel való díszítése vezetett ahhoz az eljárás-hoz, mely a fémlemezbe vésést a sokszorosításra használta fel.

A rézmetszés kikerülve az ötvösműhelyekből a könyvhöz, ill. a nyomdához kapcsolódott. Művelői jórészt iparos, mesterember-művészek voltak. Feladatuk nem annyira a művészi alkotás, mint inkább egy kép, vagy egy rajz áttétele volt a sokszorosításba. Jelességük is a technikai kivitelben nyilvánult meg. A grafikai termést könyv illusztrációk és címlapok, valamint arcképek, szentképek, térképek, városképek és várfelvételek /melyeknek tulnyomó része szintén könyvekben jelent meg/ ezenkívül írásminták, kártyák, céhlevelek, ostrom és csataképek alkották. Mindez az aktuális érdeklődés és igény függvénye volt, de épp ezért, mégha egyrészt - akár a másolt eredeti, akár a másolat hibájából - nem is tartozik a művészet legjelentősebb alkotásai közé, a mult társadalmának hű tükre.

Az ötvös gyakorlata és a reprodukív rézmetszés, rézkarcolás mellett a mélynyomású grafikai harmadik, legigényesebb vonalát az alkotóművészek az u. n. peintre-graveur-ök, festő-rézkarcológok művei alkotják.

.....

A rézmetszés Magyarországon is az ötvösök műhelyeiben alakult ki. Az első ránkmaradt rézmetszet egy XVI. századi erdélyi ötvös ornamentális mintalapja a Lugossy kodexhez kötve. A XV. sz.-tól valamilyen ötvös céh szabálya előírta, hogy a legényeknek felszabadulásuk alkalmából rézmetszetet is kellett készíteniök. Az ötvösök e gyakorlata változatlanul folyt tovább a céhek keretén belül egészen a XIX. sz.-ig, a céhrendszer fennállásáig. Az első ismertnevű rézmetsző Lakner Kristóf, Sopron humanista polgármestere, ki 1620 körül rézbe metszette városa látképet, műkedvelő ötvös volt.

A könyvhöz kapcsolódó rézmetszés élő emléke Manlius János Monyorókeréken lévő nyomdájából származik 1588-ból. Az ismeretlen rézmetsző a kuruzsló Frankovith Gergely "Fölötte hasznos és szikés könyv" c. ál-orvosi munkáját díszítette a XV. sz.-i metszetek tisztaságát idéző illusztrációkkal.

Állandó grafikai termést azonban csak a XVII.sz.-ban tett lehetővé a nagyszombati ill. pozsonyi egyetemi nyomda. A nyomdának dolgozó rézmetszők szinte kivétel nélkül külföldiek voltak. Magyar rézmetsző alig volt e művészetekre nálunk oly kedvezőtlen korban. A külföldiek közül sem a legjobbak vetődtek ide, Európa töröktől ostromolt végvárába. A német Mauritz Lang a többek közt a Nagyvezekénynél a török ellen elesett négy Eszterházy fiú Castrum Dolorisát jelképes ravatalát és temetési menetét ábrázolta. Az ugyancsak német Elias Nessenthaler munkái közül az 1688-as nagyszombati kalendárium címlapja emelkedik ki, valamint egy szép allegorikus címkép, melyen a tudomány nemtői hajóznak az Igazság felé, a hűség, az értelem, gyakorlat és a kísérletezés szele hajtva vitorláikat. Az augsburgi Elias Wiedemann számos kitűnő arckép alkotója a legjobb az itt működő külföldiek között. A könyvekben megjelent illusztratív metszetek mellett nagy szerepet játszottak a hadi események ábrázolásai is magyarázó szöveggel együtt jelentek meg és mintegy a mai újságok előfutárai voltak. Tulnyomó többségük Buda visszavételével foglalkozott, melyet a leghivebben /a kiállítottak közül/ Mathias Greischer metszete ábrázol. A nagyszombati rézmetszők közül talán csak az egy Subrarits György volt magyarországi. Ő a Zrinyiász címlapját készítette: az Adria szirénei közt hajózó Zrinyi Miklós képével.

A nyugatmagyarországi katolikus nyomdák mellett a Felvidék protestáns nyomdái is foglalkoztattak, bár kisebb számban rézmetszőket. Egyrésztük itt is külföldi volt, mint a német csillagjós: Izrael Hiebner, de volt köztük magyarországi is, mint a körmöcbányai híres érem és pecsétvéső Che.Hermann Roth v. Rothenfels, ki egy pompázatos, dús apoteozist metszett rézbe, sőt magyar is, mint Járai Mihály. A rézmetszők az eperjesi kollégium és Weber János eperjesi patikus és főbíró, - kinek bíróné választását Hiebner örökitette meg, - köré csoportosultak. Mindez nem volt hosszú életű. Az erősödő ellenreformáció hamar végét vetett az itt kialakuló rézmetszésnek. A kollégium tanárait elűzték, Webert pedig, - ezt a polgári mecénást, - felségsértéssel vádolva 1686-ban lefejezték.

A hivatásos, olcsón, és kisigényű, polgári közönségnek dolgozó rézmetszők külföldiek és magyarok közül egyaránt messze kimagaslott a jobbágy származású főpap, a műkedvelő Szelepchényi György önmagát és Pázmány Pétert ábrázoló szép lapjaival.

A művész rézkarcolók sorát két kassai festő képviseli: Spilberger János és rokona, Spilberger J.M., kinek Duflos modorában készült olasz tájképei mellett a Lukrécia halálát ábrázoló szép rézkarcát kell kiemelni.

A XVIII.században a művészet helyzete nem sokat változott. Egy félszázad békéje kellett ahhoz, hogy némi fellendülés mutakozzék. A század elején még Nagyszombat a grafikai központ. E korból a német Langraffen érdemel említést a nagyszombati templomot ábrázoló metszetével, mely egy a templomról írt munkában jelent meg.

A század második felében a pozsonyi nyomdák játszottak nagy szerepet. Itt Bécs közelsége és az országgyűlések élénk könyv és grafikai termést tettek lehetővé. A külföldiek közül a két Assner

és a lengyel Prixner működtek itt, a magyarok közül Zeller Sebestyén, br. Amadé László, a kedves rokokó költő ismert arcképeinek metszője és Weihmann J., kinek Gvadányi Peleskei nótáriusához és Rontó Páljához készített vignettái a legtetszetősebb könyvdiszek e korból.

A század végefelé Pest-Buda lett az ország gazdasági és kulturális központja. Ide költözött a nagyszombati egyetem és a nyomda is. Binder János Fülöp, a legtevékenyebb rézmetszők egyike, Pollencig József, Falka Sámuel, a kitűnő réz és betű metsző és az egyetlen magyar női rézmetsző Schreffl Anna működtek itt, külön említést érdemel Tischler Antal, a század egyik legjobb magyar rézmetszője, ki a szép, br. Orczy Lőrinczet, a jeles költőt ábrázoló arcképével, melyet ő maga is rajzolt, Dugonics Etelkának mozgalmas illusztrációjával és a korának a bécsi kincstár-ból Budára történt ünnepélyes hazahozatalát ábrázoló nagyméretű lapjával tett tanuságot felkészültsége mellett.

A legjobb rézmetszők azonban ebben a században is a műkedvelők voltak. A sakkozógépéről híres Kempelen Farkas egy szép tájképet karcolt rézbe, gr. Csáky Antal Prennernek a bécsi udvari képtárat bemutató rézkarc-sorozatába két remek lapot karcolt, Páldi Székely István erdélyi nyomdász pedig hollandiai tanulmányutja alkalmával egy kitűnő arcképet készített a festői mezzotinta eljárással Gyöngyösi Pálról, a cári udvar orvosáról.

A festő-rézkarcolók működése, akár csak ez előző században külföldön játszódott le. Magyarországi születésükön kívül más nem is igen köti a magyar grafika történetéhez Schallhas Károly, Goez Ferenc, vagy Wittinghoff Károly német hatás alatt készült rézkarcait.

A XIX. század elején számos kitűnő, európai színvonalu magyar rézmetsző működött. Legnagyobb részük Bécsben dolgozott, de szoros kapcsolatot tartottak fent a magyar írókkal, elsősorban Kazinczyval és sok metszetük jelent meg magyar kiadványokban. E metszők legjobbja Czetter Sámuel, számos kitűnő arckép alkotója, aki 1809-től az orosz udvarban dolgozott, de nem sokkal maradtak el mögötte a többiek sem: Blaschka János, Schiller és Kisfaludy műveinek illusztrátora, Kovács József, Berkeny Sámuel, Gerstner József és Ehrenreich Sándor Ádám.

Pest-Budán jelent meg a könyvek, almanachok, és folyóiratok tulnyomó része, melyeknek illusztrációra, mellékletre volt szükségük. Az önálló lapoknak és metszetsorozatoknak is itt volt a legnagyobb közönsége. Mindez élénk grafikai életet eredményezett. A termés nagy volt. A rézmetszést felváltotta az acélmetszés, melynek nyomatszama a rézmetszését sokszorososan felülmulata. A réz, ill. acélmetszők közül Kohlmann divatképei és szép portraitja Dérynéről, Fuchsthaller szinpadképei, Lebhardt metszetei, Tyrolernek, a Kossuth-bankó metszőjének arcképei Petőfiről, vagy az első független felelős minisztériumról, tanuskodnak metszőik felkészültségéről. Az itt dolgozó külföldiek közül Richter Antal Fülöp szép lapját kell kiemelni, melyet Petrich András generális rajza után készített 1819-ben Pest-Budáról.

A vidékiek közül a debreceni diákok érdemelnek említést, akik tankönyvekhez készítették rézmetszetű illusztrációkat és maguk

metszették rézbe atlaszaikat is. Ebből a környezetből került később Pestre Karacs Ferenc a kitűnő térkép és írásmetsző.

Erdélyben Kolozsvárott a többek közt Nagy Sámuel, az Erdélyi Múzeum c. kiadvány illusztrátora és a német származású Simon János működtek.

A réz, ill. acélmetszésnek az 1820-as évektől vetélytársa támadt a nemrég feltalált, olcsó, könnyűtechnikájú, és szinte korlátlan nyomatszámú lithográfiában, mely azután az újabban ismét használni kezdett fametszéssel együtt az 1850-es évektől teljesen kiszorította a használatból a mélynyomású technikák reprodukív ágát. A rézmetszés és rézkarc a festők műtermeiben élt tovább.

A vésőt, vagy a karcolótűt kézbevevő festők XIX.sz.-i névsorát Hesz János Mihály nyitotta meg két biblikus rézkarcával. Id. Maró Károly, Barabás Miklós és Melegh Gábor is karcoltak rézre pár lapot. Mészöly Géza finom művészetét a grafikában két szép rézkarc képviseli. Munkácsy Mihály is kísérletezett a rézkarccal, mint ezt egyetlen, befejezetlenül hagyott lapja tanúsítja.

A magyar rézmetszők * mesterember művészek utolsó képviselője Doby Jenő volt. Az ő működése köti össze időben és stílusban egyaránt az 50-es években megszűnő rézmetszést a század végén meginduló művészi rézkarcolással. Művelői, Olgyai Viktor, a német származású Rauscher Lajos, a tehetséges Aranyossy Ákos, Székely Árpád nem voltak festők, területük kizárólag a grafika. Lendületes kezdeményezésük kitűnő folytatói: Varga N. Lajos, Zádor István, Komjáthy Gyula, Weil Erzsébet, Kaveczky Zoltán, Vadász Endre kezén a magyar grafikát a XX.sz.-ban igen magas színvonalra emelte.

A festő rézkarcolók közül az impresszionizmus után fellépő dekoratív irányt Rippl-Rónai József szép lapjai, a századvég dekandens izét Gulácsy Lajos, a test és a tér szerkezetét kutató törekvéseket Kernstock Károly, Lampérth József és Uitz Béla rézkarcai tükrözik.

A Munkácsyhoz kapcsolódó irányt Rudnay Gyula grafikái képviselik.

Előkelő hely illeti meg a grafikában épp úgy, mint a festészetben Szőnyi Istvánt, a modern magyar grafika legnagyobb művészt. A római iskola festőietlen iránya a grafikában talán megfélelőbb teret talált magának, mint ezt Aba-Novák, és Patkó Károly rézkarcai mutatják. Az újabb nemzedék közül Barcsay Jenő a vonalak izét és szépségét hangsúlyozza nagy művészettel. A sort Derkovits Gyula lázító erejű - a Dózsa fametszet-sorozattal párhuzamosan készült - rézkarcai zárják be.

.....

A grafikának a múltban fontos szerepe volt abban, hogy a művészet eljutott a néphez. A lapok elterjedése olcsóságuk miatt is igen nagy volt. A mai, szocialista grafikának még fokozottabban az a feladata, hogy a dolgozók legszélesebb rétegéhez eljuttassa a nagy művészek kezevonását.

Pataki Dénes.

VERSENYFELHÍVÁS.

Gyűjtőutaim alkalmával többször akadtam paraszt házaknál régi fényképekre, melyek a község egykori viselőjének jobb vagy rosszabb rögzítései. Ennek alapján pl. Kópháza Horváthfalu osaknem teljesen kihalt népviseletét sikerült összeszedni a faluban és megvásárolni vagy ajándékban megszerezni a soproni múzeum számára. Már csak a legöregebbeknek van teljes öltözetük, de az egész faluban ebből is csak kettő. Egyes ruhadarabok, mint pl. kendő "pajka" "csahli" a fényképek nézegetése és beszélgetés közben került elő. Lassan teljes leány, legény, menyecske öltözeteket sikerült összeállítani és lefényképezni, sikerült rekonstruálni a régi viseletet.

A fényképek alapján az összes korosztály viseletét megismertem. A faluban majdnem minden háznál találni régi képeket, melyek hasonló segítséget nyújthatnak, pontosan meghatározhatók, hitelesek.

Valószínűleg más néprajzi gyűjtő is élt vagy él ezzel a módszerrel, de mégis az a gondolatom támadt, hogy jó lenne az egész ország területén hasonló munkát végezni és a fényképeket a múzeumok számára megszerezni, vagy azokról legalább másolatot, reprodukciót készíteni. Az előkerült fényképanyag még elég jó állapotban van, de a sárgulás, homályosodás már megkezdődött, tehát begyűjtésük és róluk negatívok készítése sürgős.

Ezért versenyre hívom ki az ország összes múzeumainak néprajzos és nem néprajzos dolgozóit a következő szempontok figyelembevételével:

- 1./ Minél több községben felgyűjteni a fényképanyagot a lehető teljességgel.
- 2./ Amennyiben a múzeum számára megszerezni nem lehet, reprodukciók készítése, jegyzékbe foglalásuk és esetleg későbbi időben való megszerzésük.
- 3./ A meglévő gyűjtőhálózat felhasználásával, illetve annak bővítésével folytatandó a gyűjtés. Felhasználható a pedagógusok és iskolás gyermekek segítsége, a járási oktatási osztály közreműködésével esetleg iskolák egymás közötti versenyének szervezése a fényképanyag gyűjtésére.
- 4./ A gyűjtésnél történő feljegyzések a fényképleltározási utasítás és más egyéb szempontok figyelembevételével készüljenek.
- 5./ A verseny értékelése az 1954. dec. 31-i eredmények alapján történjen az évi tervteljesítés jelentésekből. Az értékelést a Főosztály megfelelő osztálya végezze el.

Sopron, 1954. február 23.

Domonkos Ottó s.k.
muzeológus, néprajzos.

A RESTAURÁTOR - KÉRDÉS RŐL.

A restaurátor képzés megoldása a tudományos kutatómunka és egyéb kulturfeladatok sikere céljából nemcsak kívánatos, hanem égetően sürgőssé és elengedhetetlenné vált. Jóvátehetetlen hiába lenne továbbra is ideiglenes megoldásokat keresni. Tartós és nivós tudást kell biztosítanunk restaurátoraink számára, ezért a restaurátorképzésben gyökeres változásra van szükség.

Vidéki muzeumainknál dolgozó restaurátoraink nagyrésze kettő, esetleg három hónapos kiképzésben részesült. Ez az idő távorról sem elegendő ahhoz, hogy a restaurálás és konzerváláshoz szükséges alapismereteket megszerezzék, nem is beszélve a gyakorlati részről. Az anyagismeret, az anyag romlottsági fokának megállapítása, a többféle konzerválási és restaurálási eljárás közül legmegfelelőbb megválasztása alapos szaktudást és hosszú gyakorlatot kíván. Egységesség-elkülönülés a restaurálásban, a rekonstruálásban mind ismeretlen fogalmak vidéki viszonylatban - és ha egyik, vagy másik mégis meghonosodott egy-egy vidéki muzeumnál - ez csak bizonyítéka annak a zürzavarnak, amely uralkodik és amelyet sürgősen meg kell szüntetni.

Nem kisebb fontossággal bír a muzeumi légkörbe való beilleszkedés kérdése. Enélkül a képesség nélkül restaurátor nem dolgozhat önállóan.

Lényegtelennek látszó, idomtalan földdel vegyült oxidtömegekből néha a legritkább leletek kerülnek elő. Ezekben a régész is csak sejti, hogy mi lehet. Ha a restaurátor felkészületlenül, egy lényegtelennek látszó tárgy restaurálását-konzerválását nem oly körültekintéssel végzi - sőt még nagyobb - mint egy tetszetős szép leletét, akkor súlyos hibát követ el. Az ilyen leletek rendszerint csak nyomaikban vannak meg az oxid belsejében és egy sablonos tisztítási eljárással egy olyan leletnek a megsemmisülését idézheti elő, amelyről sem neki, sem pedig a régésznek nem volt tudomása.

Kerámiánál néha egy-egy lényegtelennek látszó töredék oldja meg az esetleg felmerült problémát. Hasonlóképpen a csontnál, üveg-nél borostyánnál más- és más esetek adódhatnak elő - az in situ leletek felvételre való előkészítése és felvétele, vagy kidolgozása és még számos esetet tudnék felsorolni.

Már ebből is láthatjuk, hogy milyen felkészültség szükséges ahhoz, hogy valaki önálló restaurátor legyen. Elsajátításának elengedhetetlen feltétele a huzamosabb időn keresztül való elméleti és gyakorlati oktatás, az állandó önképzés.

A két és három hónapos tanfolyamok pusztán a mechanikai munka elsajátítására még akkor sem lettek volna elegendők, ha szakokra bontva egy-egy szakot végeztek volna el a résztvevők, /kerámia, idetartoznak még egyéb anyagok is, pl. kő, fa, üveg, csont, textil, fém, stb./.

Arra kell törekednünk, hogy restaurátorainknak - mivel a res-

taurátorsághoz több mesterség ismerete szükséges - sajátos értelemben vett politechnikai képzést adjunk. Csak kerámia, vagy csak fém restaurátor külön-külön vidéki viszonylatban nem képzelhető el. Egy ilyen nagy területet felölelő munkakörhöz a szakemberek képzése és továbbképzése csak úgy oldható meg, ha megfelelő idő áll rendelkezésünkre - kellő anyagi fedezettel. Tudom, hogy nehéz helyzetbe jutnak azok a vidéki muzeumok, ahonnan hat hónapra továbbképzésre eljön a restaurátor, de ezt az áldozatot mind a nemzeti vagyont képző régészeti leletek, mind a továbbképzésre szoruló restaurátor érdekében meg kell hozni. Ez az idő muzeumaink részére nem elveszett idő, mert bőségesen visszatérül jobb-szebb és gyorsabb munka formájában.

Még nagyobb nehézséggel állunk szemben az utánpótlást illetőleg, a vezetésre alkalmas restaurátorok területén, ahol képzőművészeti, vagy iparművészeti felkészültség szükséges - és ahol a legnagyobb a káderhiányunk.

A vezetőrestaurátor tevékenysége a művészi és tudományos alkotómunka egybeötvözése, így tehát csak komoly művészi és tudományos felkészültséggel rendelkező egyének jöhetnek számításba. A vezetőrestaurátori képzés azonban még ezek számára is nehezen oldható meg, mert nemcsak hosszadalmas, hanem visszás dolog is egy már kész művészt olyan technikai, tisztítási munkák elsajátítására beállítani /pl. vastisztítás/, amelyeknek a gyakorlati ismerete viszont az irányító munka elsajátításához feltétlenül szükséges.

Erre a célra szervezett főiskolai képzést kell biztosítani. - A gyakorlat azt mutatja, hogy még képzőművészeti főiskolai végzettség esetén is három év szükséges a tanulmányokra /egy év a kerámia- és fémszakra, két év az általános restaurálás és konzerválás magasabb foku elsajátítására/; viszont ha már az első éves iparművészeti főiskolai hallgatók tananyagába a restaurálás és konzerválás elméletét és gyakorlatát kezdettől fogva beiktatjuk, akkor a főiskola négy tanulmányéve alatt olyan színvonalas képzést tudunk biztosítani a hallgatóknak, hogy muzeumi felvételük után rövid idő alatt jó, önálló szakemberekké válhatnak az ásatási és egyéb gyakorlatok alapján. A vezető restaurátori életpálya azonban hazánkban még művészeti-tudományos körökben is alig ismert, így erre a feltáratlan területre nem is orientálódhattak művészeink ezideig.

Azért, hogy a jövőben ne csak véletlenül, kerülő uton jussanak el művészeink ehhez az életpályához, már a szépművészeti gimnázium ifjúságának is ismernie kell ezt a munkakört. Így találunk majd olyan jelölteket, akik már középiskolai tanulmányaik végén tudatosan erre az életpályára készülnek. - Elsősorban ezek fognak beiratkozni érettségi után az Iparművészeti Főiskolán nyitandó régészeti restaurátori szakra.

Feltétlenül szükséges, hogy a Minisztérium ennek a káderhiánynak megszüntetésére az idén érettségiző hallgatók főiskolai beiskolázásánál megfelelő tervszámot biztosítson a régészeti restaurátor szaknak /tiz hallgató feltétlenül szükséges a legegésőbb káderhiány megszüntetésére ebben az évben/. A főiskolán az általános művészeti képzés mellett felváltva két éven keresztül kerámia és fém, két évig pedig az általános restaurálás-konzerválás elméleti és gyakorlati tananyagát sajátítják el.

A népművelés a múzeumokon keresztül a dolgozók milliós tömegeit neveli tudományos világnézetre, helyes esztetikára. Ha megvalósítjuk a restaurátor továbbképzést már működő munkatársaink számára és intézményesen főiskolai keretben biztosítjuk az utánpótlást, akkor, de csak akkor nyer megnyugtató fordulatot a tömegek szocialista múzeumkulturájának egyik alapvető feltétele, a tudományos-művészeti restaurálás igényes kádereinek biztosítása.

Baki Győző
Országos Történelmi Múzeum vezető
restaurátora.

.....

NEMZETI ÉRDEKŰ MAGÁNGYŰJTEMÉNYEK ÉS MUZEÁLIS ÉRTÉKTÁRGYAK NYILVÁNTARTÁSÁRÓL.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1949. évi 13. számú törvényerejű rendelete a múzeumokról és műemlékekről a III., IV. és VII. fejezetben előírja a nemzeti érdekű magángyűjtemények és muzeális értéktárgyak központi nyilvántartásba vételét és rendszeres ellenőrzését.

A Tvr. végrehajtása során a néprajz területére tartozó magángyűjtemények és muzeális értéktárgyak nyilvántartásba vételét a MMOK Nyilvántartási Osztálya kezdte meg. A védetté nyilvánított, ill. bejelentett magángyűjtemények és muzeális értéktárgyak nyilvántartásával kapcsolatos munkákat 1953. februárjában a Magyar Nemzeti Múzeum- Országos Néprajzi Múzeum vette át. Ettől az időponttól kezdve 1953. december 31.-ig a törzslapokon szereplő 65 magángyűjtemény közül 58 ügyével foglalkoztunk az alábbi részletezés szerint:

Ellenőrzés:	6	gyűjtemény	1040	tárgy
Ellenőrzés fénykép és leírás kiegészítésével:	19	"	2544	"
Leírókartonok készítése és fényképezés:	12	"	486	"
Néprajzi Múzeumba került:	4	"	1230	"
Vidéki múzeumokba került:	3	"	/Még nem voltak feldolgozva./	
Megtekintés, feloldás, előkészítés, felderítés stb.:	14	"		

---

58 gyűjtemény.

A magángyűjtemény nyilvántartásban jelenleg 4060 tárgy leíró kartonja, fényképe ill. negatívja szerepel. Az elmúlt év során ebből 721 leírást és kb. 1400 felvételt a Néprajzi Múzeum készített el. Ugyancsak a magángyűjteményi nyilvántartás készítette el a Néprajzi Múzeumba került tárgyak leírókartonjait is /1230 + régebbi beszerzés 156 karton/ és kb. 600 tárgy fényképét.

1954.évi tervünkben a még hiányzó 7 gyűjtemény teljes feldolgozása, a többi gyűjtemény rendszeres ellenőrzése, az itt-ott még mutatkozó hiányok pótlása, valamint az év során felderített magángyűjtemények védetté nyilvánítása és feldolgozása szerepel.

- . -

A Természettudományi Múzeum összesen 106 magángyűjteményt tart nyilván, ebből 49 védett /12 orvostörténeti, 24 állat, 7 növény, 5 ásvány-öslénytani/. Pesti és vidéki múzeumokban összesen 19 magángyűjtemény van letétként /11 állat, 1 tudománytörténeti, 1 növény és 3 ásvány-öslénytani/. 35 olyan magángyűjtemény van, amelyek jelenleg még nem védettek, de figyelemmel kísérendők. Kiegészítés és rendezés után e gyűjteményekből is igen sok védetté nyilvánítható. Ezekből /25 állat, 5 növény, 1 vegyes, 4 ásvány-öslénytani jellegű/. 3 gyűjtemény még felülvizsgálat előtt van.

A Természettudományi Múzeum a magángyűjtőket be kívánja kapcsolni a múzeumi munkába. Kiállítási, speciális területre vonatkozó gyűjtési megbízatásokkal, anyagok meghatározásával stb. Igen értékes a magángyűjtők munkája, mert azok egy-egy speciális területnek ismerői lévén, gyűjtéssel és feldolgozással bővítik ismereteinket, és akár gyűjtéssel, akár anyagfeldolgozással segíthetik a Múzeum munkáját.

Az Országos Történeti Múzeum Adattárában tartják számon a bejelentett régészeti és éremtani magángyűjteményeket. Az Adattár feladata ezzel kapcsolatban, nem csupán a nyilvántartás, hanem a védett gyűjtemények, vagy egyes tárgyak szakszempontról való feldolgozása is. Ezt a feladatot részben a Történeti Múzeum régész- és numizmatikus szakemberei, részben pedig külső munkatársak végzik, az erre a célra biztosított költségvetési összeg keretén belül.

A feldolgozó munkát a bejelentési kötelezettség kapcsán tudomásunkra jutott gyűjtemények szakértőbizottságokkal történő bejárása és felmérése előzte meg. A bizottságok javaslatára a beérkezett 177

régészeti és éremtani gyűjteményből a miniszterium 15 teljes gyűjteményt nyilvánított "nemzeti érdekű védett" magángyűjteménnyé. Ezekben a gyűjteményekben nem az egyes kiemelkedő darabok a jelentőségek, hanem a régészeti vagy numizmatikai anyag egy vidékre, vagy egy korra együttesen tartalmaz lényeges, tudományos szempontból nélkülözhetetlen adatokat. Tehát ilyenkor nem az egyes tárgyak anyagi értéke az irányadó, hanem sokszor a gyűjteményekben egy hiányos cserépedény is támpontot adhat egy régészeti kultúra-kor jelenlétére.

A második csoportba az u. n. "védett" tárgyak tartoznak, melyeket legtöbbször kiemelkedő jellegük, vagy ritkaságuk miatt nyilvánítottak védetté. Ilyen tárgyakat 36 gyűjteményben tartunk nyilván.

A különböző egyházak tulajdonában lévő és a törvényrendelet kibocsájtásakor bejelentett gyűjtemények között 14 gyűjtemény tartalmazott egészben vagy részben védettségre alkalmas anyagot.

A bejelentési kötelezettség vonatkozott a közgyűjteményekre is, akik bejelentették az általuk őrzött, de magántulajdont képező tárgyakat. A bejelentéskor 1949-ben 28 közgyűjteményben őrzött magángyűjteményt jelentettek. Azóta vásárlás, ajándékozás és egyéb kapcsán 21 gyűjtemény került be a muzeumokba.

70 gyűjteményben a bizottságok védetté nyilvánításra alkalmas tárgyat nem találtak.

A képzőművészet, iparművészet és néprajzi szakokhoz érkezett bejelentések mellett a régészeti és numizmatikai gyűjtemények aránylag kis számot képviselnek. Ha azonban a gyűjteményekben foglalt tárgyskat vesszük figyelembe, minden túlzás nélkül kijelenthetjük, hogy ennek a két gyűjteménykörnek a tárgyai képviselik a bejelentésekben a legnagyobb mennyiséget számukat tekintve. Elég csak egy-egy későrómai zártlelet kisbronz pénzeire hivatkozni ahhoz, hogy fogalmat alkothassunk az anyag mennyiségéről. Egy-egy őskori temető cserép és bronzanyaga ugyan csak nagy számokat képvisel.

Hogy fogalmat alkothassunk az 1949 óta végzett munkáról néhány számadatot sorolunk fel.

A nemzeti érdekű és védett gyűjtemények, /összesen 51/ közül 34 gyűjteményt dolgoztunk fel. A 34 gyűjteményben 27.940 tudományos leíró szakkarton készült el. A 14 egyházi gyűjteményből felleltározottunk 1953 decemberéig bezárólag 11 gyűjteményt. E gyűjtemény feldolgozása folyamatban van, 3 még hiányzik.

A magángyűjtemények, melyek a Történeti Múzeum Adattárának nyilvántartása körébe tartoznak, legnagyobbbrészt vidéken vannak és ez a feldolgozó munkát nagyon megnehezíti. Ennek ellenére a hátralévő gyűjtemények anyagának zömét előreláthatólag 1954 végéig feldolgozzuk és a teljes feldolgozással 1955-ben készülünk el.

Munkánk végétével a tudományos kutatás óriási mennyiségű és felbecsülhetetlen értékű anyaghoz jut, mely eddig magángyűjtők szekrényeiben elzárva a tudományos értékelés és feldolgozás szá-

mára hozzáférhetetlen volt. A magángyűjtők nem károsodtak a 13/1949 sz. törvényerejű rendelet végrehajtása által, mert anyaguk szakemberek értékelése révén életre került.

A Történeti Múzeum Adattára kéréssel fordul a budapesti és vidéki kartársakhoz, hogy amennyiben tudomást szereznek egy-egy eddig az ismeretlenség homályában elmerült magángyűjteményről, szólítsák fel a gyűjtemény tulajdonosát, hogy bejelentési kötelezettségének utólagosan tegyen eleget és egyidejűleg jelentsék az Adattárnak a gyűjtemény helyét.

Folytatjuk

- . -

MEGNYILT A ZALAEGERSZEGI MUZEUM ELSŐ ÁLLANDÓ KIÁLLITÁSA.

A felszabadulás, majd a fordulat éve új korszakot nyitott meg a Göcseji Múzeum életében. A Múzeum 1950-től vezetőt és rendszeres állami támogatást kapott. Megindult a kiállítás szükségességét szemlélő gyűjtés, elsősorban a néprajzi tárgyak felkutatása, mivel múzeumi körzetünkben van Göcsej, hazánk néprajzi szempontból legértékesebb területe.

Gyűjteményünk gyarapításában komoly, de nem leküzdhetetlen akadályt képezett az a körülmény, hogy kezdetben helyiségekkel jóformán nem rendelkeztünk. A Múzeum 1953-ig két szobából állott, amikor is a Párt és a Tanács támogatása révén - a súlyos helyi lakásviszonyok ellenére - négy helyiséget kapott a múzeum, melyben állandó kiállítást rendeztünk.

A Párt és a Tanács támogatása már korábban is megmutatkozott. 1951-ben értékes képzőművészeti anyagot adományozott, esetenként pedig néprajzi tárgyakat vásárolt a Tanács a múzeumnak. A Városi Tanács 9000 forint anyagi támogatást nyújtott a kiállításrendezéshez, valamint gyakran adott kézi- és fogaterőt a kiállításrendezési munkákhoz.

1950-53 között gyűjteményünk anyaga a kezdetinek hatszorosára növekedett. Főleg néprajzi anyaggal gyarapodtunk. Gyűjteményünk teljes egészében leltározott, a néprajzi anyag kartonozott.

A kiállítási helyiségek kiutalása, a viszonylag gazdag és feldolgozott anyag lehetővé, városunk és megyénk dolgozóinak igénye pedig egyenesen szükségessé tette iparosodó megyeszékhelyünkön állandó kiállítás rendezését.

Épületünk lépcsőházában római és középkori kőfaragványokat állítottunk ki.

A folyósót kiállításokat ábrázoló fényképnagyítások díszítik.

Az első kiállítási termünkben egy-egy tablón részben a Göcseji Múzeum fejlődését, múzeumi körzetünk jelentősebb lelőhelyeit és műemlékeit szemléltetjük, két vitrinben régészeti bemutatót létesítettünk. A másik három teremben, tekintettel múzeumunk elsődleges profiljára, néprajzi kiállítást rendeztünk.

A néprajzi kiállítás rendezésénél két lehetőség között kellett választanunk: A három teremben vagy egy témából rendezünk részletesebb kiállítást, vagy termenként más és más jelentős témából. Mindkét elgondolás mellett szóltak érvek. Végül - a közönség igényét szemmel tartva - úgy döntöttünk, hogy olyan kiállítást rendezünk, mely Göcsej népének életét több jellemző oldalról is bemutatja, viszont egy-egy téma részletesebb kidolgozását időszaki kiállításokon valósítjuk meg. Ennek megfelelően a kiállítás II. termében általában foglalkozunk Göcsejjel és Hetéssel, kiváló kutatójával Gönczi Ferencsel, részletesebben a gazdálkodással, azon belül a helyileg legfontosabb ágaival: az erdőgazdálkodással, a földműveléssel, a szőlő- és gyümölcsstermeléssel. A III. terem témája a település - építkezés kérdéseivel kapcsolatos: göcseji füstökonyhát és parasztszobát mutatunk be interieur-szerűen. A IV. teremben népművészeti és népvilágleleti anyagot állítottunk ki a pásztorművészet, fazekasság, bábosság, szöttek és a hetési női viselet köréből.

Állandó kiállításunk 1953. november 29-én nyílt meg. A kiállítás iránt a közönség részéről óriási érdeklődés nyilvánult meg. Az első napon közel 500-an irták be nevüket a vendékönyvbe. Két hét alatt kétezeren tekintették meg a kiállítást.

A kiállítás úgy a szakemberek, mint a nagyközönség részéről osztatlan tetszéssel találkozik, főleg dialektikus szemlélete és szülőföldünk történetének, a göcseji és hetési-nép életének hű és hangulatos bemutatása miatt. Főleg a szoba- és konyhainterieur tetszik a látogatóknak. Többek között ilyen véleménnyel találkozunk: "A kiállítás jól használja ki a rendelkezésre álló parányi teret... Tanulni lehet belőle! Fel lehet mérni a fejlődést!... Most látjuk csak igazán, mennyit fejlődött az ember és maga a társadalom is! Közelebbről megismertük szülőföldünket... A régi gyermekkoromat láttam benne viszont! Szinte szerettem volna leülni a régi kis ismerős szobába, hol annyi kedves szünidőt töltöttem el! Nekem minden tetszett és nagyon!" Ugyanakkor látogatóink szinte egyhanguan kifogásolják a kiállítás szűkre-szabott voltát.

A kiállítás nyitását követően, december 7-12 között, követve a nagykanizsai múzeum kiváló kezdeményezését, Zalaegerszegen is Múzeumi Hetet rendeztünk. Az előadássorozatot keretében első sorban néprajzi, várostörténeti és régészeti előadások hangzottak el. A Múzeumi Hét költségeit teljes egészében a Megyei Tanács Népművelési Osztálya fedezte. Az első ilyen jellegű kísérlet városunkban is sikerrel járt, az előadásokat jóval 1500-on felül látogatták. A Múzeumi Hét megszervezése hasonló módon történt, mint Nagykanizsán. Mivel ezt a Múzeumi Híradó ezévi első száma részletesen ismertette, itt bővebben nem tárgyalom. A Múzeumi Hét - kezdeményezés sikerét jelzi az is, hogy a Megyei Népművelési Osztály a zalai múzeumok munkáját és problémáit tárgyaló januári osztályértekezletén ígéretet tett arra nézve, hogy a Múzeumi Hetet idén is, mindkét városban megrendezi.

Az állandó kiállítás óriási lépést jelent múzeumunk fejlődésében, de jelenleg is komoly problémánk a helyszűke: kiállításunk kicsiny raktárunk pedig zsúfolt. A Párt és a Tanács eddigi jelentős támogatása biztosíték azonban arra, hogy további helyiségek juttatása

révén ez a nehézségünk is sikerrel fog megoldódni és ezzel elhárul az akadály raktári anyagunk további gyarapítása és a dolgozóktól is annyira kívánt várostörténeti, régészeti és természet-tudományi állandó kiállítások megrendezése elől.

Szentmihályi Imre
a Göcseji Múzeum vezetője.

M A G Á N G Y Ü J T Ó É S A M U Z E U M .

A szerző nagyon helyesen hívja fel a figyelmet a múzeum és a magángyűjtő, szorosabb kapcsolatának kiépítésére. Néhány megállapításával kapcsolatban az alábbiakat jegyezzük meg:

Minden magángyűjtőnek tudnia kell, hogy többet érthet a régészetnek és történelemnek valamely anyag rossz módszerrel vagy hiányos felgyűjtéssel végzett munkával, mintha a lelethez hozzá nem nyulna, csupán pontos jelentést tenne a múzeumnak. Ezért a lapvető követelmény minden gyűjtő számára, hogy ismerje a fennálló törvényeket és azokat be is tartsa.

A múzeum és a magángyűjtők között helyes kapcsolat kiépítésének elengedhetetlen feltétele, hogy a magángyűjtő ne tekintse öncélnak a gyűjtést és annak terjedelme, iránya a múzeummal megbeszéltek alapján folyjon. Csak a komoly gyűjtőkkel kapcsolatban lehet gondolni a szerző által javasolt igazolvány kiállítására és ezeket lehet első sorban tekinteni a múzeum öntevékeny segítő munkatársainak. Amit a szerző hivatásos muzeológia képviselőiről meghegyez: "Soha egy területre jól nem tudják bedolgozni magukat", ezzel kapcsolatban megjegyezzük, hogy általában a szakképzett muzeológusok, akik valóban az ország különböző területein is végeznek kutatásokat, nagyobb áttekintéssel, tudományos módszerekkel és elvi felké-

sziltséggel tudnak hozzáállni a szűkebb terület feldolgozásához is. Éppen ezért a szerzőnek ezzel kapcsolatban tett megállapítását, amely szerint többet várhatunk a magángyűjtőktől, mint a hivatásos muzeológusoktól, nem tudunk egyetérteni. Nem tudunk egyetérteni a szerzőnek a tájmuzeum mellett működő magángyűjtők kihangsúlyozott előnyével sem.

Szerkesztő sé g.

Nagyon sok magángyűjtő, aki nagy buzgalommal szed össze régi pénzt és lepkét, kőkori cserepet és népi himzést, a muzeumban nem lát mást, mint állami támogatással fenntartott gyűjtőszervezetet. Nem eszmél rá arra a hatalmas művelődési hivatásra, melyet a valódi muzeumnak be kell töltenie s még kevésbé gondol arra, hogy ő maga is részese lehetne ennek a munkának.

Viszont sok muzeum is tarthat lelkiismeretvizsgálatot, hogy vajjon kellő mértékben felismeri-e és megvalósítja-e azt a helyes kapcsolatot, melynek közte és a magángyűjtő között meg kell lennie. Nem is csoda, hiszen a muzeumok fiatal dolgozói a muzeumi anyagban a közösségi munka eredményeit és részletmozzanatait látják s e lenyűgöző tömkelegben legtöbbször nem gondolnak arra, hogy mindezek mögött és különösen mindezek legelőjén egyének állottak. Nem jut eszükbe egy-egy Csák Árpád, aki régiséggyűjteményével alapot adott a Balatoni Muzeumnak, nem veszik észre azt a sok neves vagy inkább névtelen magángyűjtőt, aki szeretett szűkebb pátriájának muzeumát gyűjteménnyel vagy egyes darabokkal gazdagította s gazdagítja ma is.

Fedig mindkettőjüknek: a muzeumnak is, a magángyűjtőnek is főként azonban a kulturának csak haszna, mégpedig nagy haszna van abból, ha a muzeum és a magángyűjtő összedolgozik és viszont mindkettőjüknek csak kár, ha semmibebevesssel, féltékenységgel vagy éppen ellenségesen állnak szemben. Természetes, hogy általában a helyzet nincs ennyire kiélezve és sok muzeum és sok magángyűjtő nagyon szépen megértik egymást. De mégsem látszik szükségtelennek ezt a kérdést felvetni.

Sokan vannak, akiknek kezébe kerül vagy kerülhet valami, ami bizony nagyon is érdekelné a muzeumot. Gondoljunk a szántóvetőre, akinek ekéje cserepet, csontot fordít ki a földből. Hány gondol ezek közül arra, hogy felvegye és hozzáértőnek megmutassa? Ezek még csak nem is gyűjtők s épp ez a hiba. Mások észreveszik az érdekességeket, talán haza is viszik elteszik a ládafiába, néha nézegetik, talán mutogatják, de - hacsak véletlenül nem - a muzeum erről sem értesül. Mennyivel más a helyzet, ahol a muzeumnak lelkes, szinte kiképzett falusi munkatársai vannak, akik nyitott szemmel és füllel járnak és amint valami leletről vagy ilyennek csak a lehetőségéről is tudomást szereznek, azonnal bejelentik a muzeumnak! Itt egymás után jönnek napvilágra a ritka régészeti leletek, a szebbnél-szebb néprajzi emlékek. A muzeumvezetők és muzeológusok egyik legfontosabb szervezési feladata ilyen munkatársak felkutatása. Helyes hirverés, egyéni rábeszélés, falusi előadások: kedvet csinálni,

dicsérni, esetleg jutalmazni - s a muzeum barátainak tábora szépen gyarapszik.

Ezek a munkatársak még nem nevezhetők magángyűjtőknek, mert hiszen nem önmaguknak gyűjtenek.

Vannak azonban sokan, akiket megfog a gyűjtés láza, egy-egy tárgykörbe egy időre bele is mélyednek, de mégis csupán szórakozás, időtöltés nekik a gyűjtés, felületesek, szeszélyesek, hangulatgyűjtők. Nyáron bőszen fényképezik a szép parasztházakat, télen bélyeget gyűjtenek, tavasszal már bogarakat hajszolnak. Ezeket sem szabad kihagyni a muzeum barátai közül. Ki tudhatja: mikor kerül a kezükbe valami komoly érték? Talán fel sem ismerik vagy illetéktelen kezekbe juttatják, vagy legtöbbször úgy elteszik, hogy többé elő sem kerül. Idetartoznak a diákgyűjtők is. Mennyi fiatalos energia, buzgalom és leleményesség volna felhasználható és magának a diágyereknek is mily nagy önérzetet adna: munkatárssa vagyok a Muzeumnak /ő még nagybetűvel érzi!/.

Legfontosabb kérdés az igazán komoly magángyűjtők és a muzeum viszonya. Az ilyenek alaposan, fáradságot nem kímélve, talán minden szabadidejüket s fölös pénzüket erre áldozva merülnek bele a gyűjtésbe. Igaz, hogy közülük is sokan csupán gyűjtenek, a maguk élvezetére, szenvedélyére s nem jut eszükbe, hogy gyűjteményüket, adataikat a közösség kincsévé tegyék. Akadnak azonban, akik jól megdöntött és bölcsen, tehát szerényen körülhatárolt terv alapján dolgoznak, mindenesetre a saját gyönyörűségeikre is, de tudatosan a tudomány számára is. Azokról beszélek, akik a kenyérkereső hétköznapok fáradalmi után, pihenésül, üdülésül bejárják lakóhelyük környékét, szépségekre szomjas lelkükben elraktározzák égbenyuló sziklaormok, csobogó patakok, hóvirágos rétek, parti zombékosok, zúgó erdők emlékét és gyűjtenek, gyűjtenek. Az egyik az emberi kéz művészi alkotásait: népi kézimunkákat, pásztorfaragta botokat, a másik növényt és állatot, a harmadik fényképez: jellemző tájképeket, paticsfalu házikókat. S mindegyik otthon, este: rendez, rakosgat. De ez még nem elég neki: szakkönyveket szerez, olvas és előre felkészül. Sokan naplókban, karto tékokban halmozzák fel kutatásaik anyagát, talán összefüggőbb jegyzeteket is csinálnak. Szinte tudósai vá válnak "szakmájuknak". Ki sejtene egy-egy vállalati pénzbeszedőben szenvedélyes mügyűjtőt, egy vonatvezetőben szakértő paleontológust, egy öreg órásnál páratlan lepkegyűjteményt?!

S ha valaki - hozzáértő - belepillanthat féltve őrzött kincses titkaikba, sokszor olyan régészeti, néprajzi, helytörténeti vagy természetrajzi tájgyűjteményt láthatna, mely az illető tájmuzeum gyűjteményét talán messze felülmulná. Tudatosan beszélek itt tájmuzeumból, mert ezeknek a magángyűjtőknek épp ez a legnagyobb előnyük, s egyben ez a legnagyobb tudományos jelentőségük is, hogy ők nem vándorolhatnak az ország területén ide-oda, egyszer a Bükkbe, máskor a Bakonyba vagy a batorligeti ősláphoz, hanem természetesen elsősorban saját lakóhelyük környékét kutatják át, de ezt aztán lépésről-lépésre, négyzetméterről-négyzetméterre megismerhetik.

A tájmuzeum hivatása az, hogy saját tájegysége valódi, és lehetőség szerint teljes képét tárja a közönség elé. S ebben - szerintem - sokkal többet várhat ilyen lelkes, komoly magángyűjtőtől, mint saját hivatásos muzeológusaitól, mert azok ma itt vannak, holnapután már az ország másik végére helyezik őket, soha egy terü-

letbe jól nem tudják beledolgozni magukat. A muzeum tehát tudatosítsa az ilyen magángyűjtőben ezt a hivatást: segítsen a muzeumnak a tájegység felkutatásában és bemutatásában. Ne akarja a muzeum kisajátítani a magángyűjtő gyűjteményét, ezzel épp a fordítottját érné el, mert a gyűjtő behúzódna, mint csiga a házába /hiszen egy kissé mindig is fél attól, hogy elveszik gyűjteményét/. Próbálja másképp megszerezni, ha arra érdemes. Sokan talán néhány kitüntető, szép szóért, muzeumi feliratért /"Nagy János gyűjtése"/ is odaadnák, sok esetben azonban még a vétel is megérné, mert ennyi pénzért ily rengeteg munkát és időt, ami ilyen magángyűjteményben rejlik, hivatásos kutatók nem tudnának teljesíteni.

Emellett azonban a muzeum másképp is támogassa a magángyűjtőt: biztasson, tanácsoljon, kritizáljon, terelje helyes irányba a ferde vagy túlméretezett terveket, nyirbálja le a káros kinövéseket /mert nagy kárt is okozhat a rendetlen, okatlan gyűjtőszennvedély/, adjon lehetőséget a szakirodalom megismerésére, segítsen a szükséges laboratóriumi vizsgálatokban, a részleteredmények feldolgozásában és közzétételében. Apróságnak látszik a mégsem az: adjon a gyűjtőnek pecsétetes muzeumi "Igazolványt", hogy számíthasson a hatóságok támogatására s azok ne akadályozzák munkáját. Ez lényegesen fokozza a magángyűjtő munkakedvét, jobban a muzeumhoz köti és erősen megkönnyíti munkalehetőségeit.

S hozza össze a muzeum az ország különböző részein hasonló "szakmában" dolgozó magángyűjtőket egymással és a szakma hivatásos tudósaival is. Így bizonyos szempontból többet nyer a muzeum, mint egy-egy nyári brigádmunkából s viszont a magángyűjtő munkája is színesebb, tudatosabb, érdekesebb és értékesebb lesz a saját számára és a közönségnek is. Megérzi, hogy munkáját megbecsülik, értékelik, számítanak rá, sőt várják, kérik, hogy folytassa. A közös megbeszélésekben tágul a látóköre, megtanulja józanul bírálni saját munkáját és előbb-utóbb úgy érzi, hogy ő és a muzeum összetartoznak. Így telik meg a "muzeumi bizottság" vagy "baráti kör" sokszor üres címe élő tartalommal: a muzeum komoly munkatársakat nyer, a magángyűjtő pedig megismeri és megbecsüli a közösségi munkát.

Tudom, hogy ezek a sorok magukban elégtelenek. Nem kerülnek a másik érdekelt fél: a magángyűjtő kezébe. De épp ez a muzeumvezetők és egyéb illetékesek feladata, hogy mégis, oda is eljussanak. Ugy lesz a szó teljessé, ha visszhangot ver.

Pintér István

Keszthely.

A TANÁCS ÉS MUZEUM KAPCSOLATA.

Keszthely község volt 1954. február elsejéig. Évtizedek óta harcolt városi jellege elismeréséért, amely ellene volt a földesur akaratának és éppen ezért a felszabadulás előtt nem is történhetett meg. A városias jellegű község büszke volt arra, hogy hazánk régészeti lelőhelyeinek egyik központjában fekszik. 1928-ban itt épült meg hazánk első olyan épülete, amelyet muzeum céljára készítették és mindmáig hazánk egyik legszebb muzeum épülete. Ez különös értéket jelent nekünk, mert jelentős mértékben a Keszthely és Balaton-környék dolgozóinak adományából és Keszthely község hozzájárulásával építették meg. A muzeumot elődeink is azért akarták, hogy a Balaton és a Balatonkörnyék megismerésének kulturális központja legyen a Balaton fővárosában. Mindenkor kértük a muzeum igazgatóktól, hogy kapcsolódjanak bele a város kulturális életébe. A muzeum legyen annak egyik alapja, irányítója, az ilyen irányu érdeklődés kialakítója. Ennek ellenére megtörtént időnként, hogy a muzeum kapui évekig zárva voltak a dolgozóink, községünk semmiféle segítséget muzeumunktól nem kaptak. Természetesen ilyenkor községünk kulturális törekvéseit sem segítették.

Felszabadulás után ez a helyzet - ha nem is máról holnapra, - de fokozatosan megváltozott. Alulról jövő kezdeményezésként elindult a kérés, hogy Keszthely várossá alakulhasson. Törekvésünk az volt, hogy a Balatonpart legrégebb városias településéből, amely igen gazdag haladó szellemű kulturális hagyományokkal rendelkezik, a Balatonpart kulturális központját építsük ki. Ezen túlmenően városunkat kulturális mintavárossá akarjuk kialakítani. A várossá alakulásért vívott harcunkban leghasznosabb segítőtársaink a Balatoni Múzeum vezetője és az Országos Széchenyi Könyvtár Helikon Könyvtárának vezetői voltak. A Balatoni Múzeum főhatósága segítségével az 1949-ben megrendezett állandó kiállítást, amely már nem felel meg a követelményeknek, újabb és újabb vándorkiállításokkal, időszakos kiállításokkal tette változatosabbá és vonzotta Keszthelyre nemcsak a Balatonkörnyékén üdülő dolgozókat, hanem a külföldi vendégek nagy számát is. Múzeumunk igyekezett mindenkor a balatonkörnyéki nép életét jól bemutatni.

Ezen felül azonban mi mást is vártunk és kértünk a mi muzeumunktól. Azt, hogy Keszthely, mint kulturális város kialakításában segédkezzék. A fenti két intézmény vezetője - bár közülük egyik sem keszthelyi-sajátjuknak érezték ezt a várost és tanácsaikkal, személyes közbenjárással, szervezési munkával, állandó bírálattal, a kulturális hagyományok feltárásával hosszú hónapokon keresztül úgy álltak mellettük, hogy végső fokon nem kis részük van Keszthely várossá alakulásában.

Amikor a Minisztertanács határozatát megkaptuk, segítő munkájukat nem hagyták abba, mellettünk állnak most is, hogy megvalósíthassuk terveinket, amelyek között szerepel a Dunántúli körzeti Levéltár, az Országos Kastélymúzeum, a művésztelep és nem utolsósorban a Helikoni ünnepségek felújítása. Tanácsunk kiegészítéseként új tanácsstagokként mindkettőjüket első között jelöltük és most már mint városi tanácsunk tagjai, az állandó bizottságon belül nyújtanak segítséget. A muzeum nem holt test a Balaton partján, hanem kulturális

lis fejlődésünk életét hiven tükrözve, az új szocialista kultúra kialakításának tájunkon belül hasznos segítője. Éppen ezért kötelességünk az eddigiéhez hasonlóan minden segítséget a mi muzeumunknak megadni, hogy munkáját minél hasznosabban végezhesse. Reméljük, hogy a muzeumvezetőhöz hasonlóan a Balatoni Múzeum fiatalabb dolgozói is az eddigiektől eltérően a jövőben hasznosan kapcsolódnak bele kulturvárosunk kialakításába.

Egyidejűleg kérjük a Népművelési Minisztérium Muzeumi Főosztályát, hogy a jövőben - ha lehetséges - még fokozottabb mértékben támogassa a Balatoni Múzeum munkáját, mert meggyőződésünk, hogy muzeumainknak a tudományos kutatáson és bemutató kiállításokon túl ez is feladata, hogy aktív részesei legyenek a vidéki kulturközpontok létesítésének. A mi muzeumunk ennek a célnak eleget tesz és sajátunknak érezzük.

Keszthely, 1954. március 30.

Banczik István
V. B. elnök

Bartoss József
V. B. titkár

TALLÓZÁS A VÉLEMÉNYKUTATÓ CÉDULÁK KÖZÖTT.

P e t ő f i   é s   J ó z s e f   A t t i l a

M u z e u m .   B u d a p e s t .

Mint Petőfi német kötetének kiadója nemcsak a magam nevében, hanem a Német Demokratikus Köztársaság nevében is köszönettel tartozom a Petőfi és József Attila Múzeumnak. Nemcsak a tartalmas, jól rendezett kiállítás adott nekem sokat Petőfiről és József Attiláról, hanem az is, hogy lehetőségem volt tudományos kutatóként dolgozni a Petőfi Múzeumban. Minden múzeumnak - és különösen ilyennek, amelynek oly gazdag anyaga van - nem egyedül a kiállításrendezés a feladata, hanem az is, hogy munkahelye legyen a tudományos kutatóknak, a tárlókban, szekrényekben bezárt dokumentumok, könyvek fordítások anyagát hozzáférhetővé tegye a kultúra munkásainak, akik élettel töltik meg ezt az anyagot.

Ez utóbbi fontos feladatot példamutatóan teljesítette a Petőfi Múzeum Petőfi német kiadása érdekében. Találtam itt dokumentumokat, kéziratokat, irodalmi fordításokat és nem utolsó sorban helyes bibliográfiákat. A múzeum vezetőjében kitűnő és szakszerű segítőtársat találtam kutató és fordító munkámhoz, rövid idő

alatt jó eredményeket tudtam elérni.

A Petőfi Múzeumnak ily módon része van abban, hogy a német dolgozók nemsokára a nagy magyar lírikus művén lelkesedhetnek és erőt merithetnek Petőfi harcos magatartásából az egység, béke és a szebb életért folytatott politikai harcban.

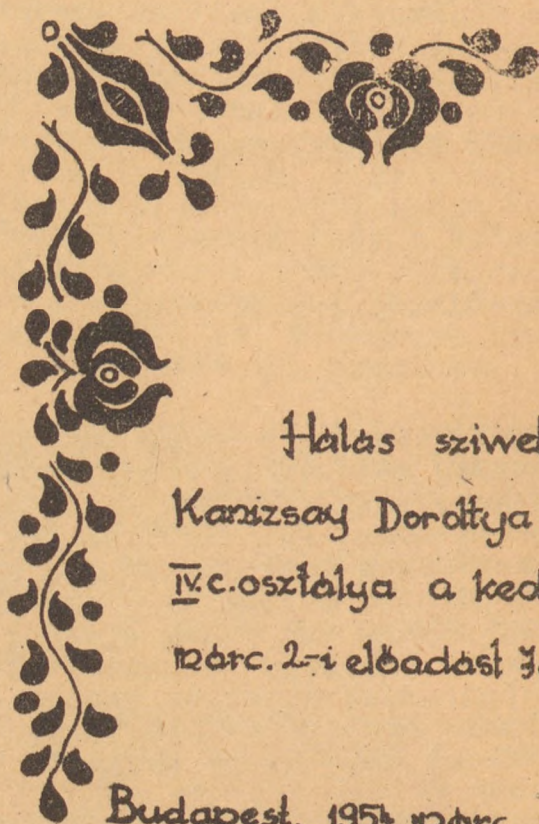
Magyarországon valósággá vált amit Petőfi és József Attila akart. Az én német hazám számára sem közömbös ez, éppen ezért meghatódással viszem magammal a Petőfi Múzeumból Petőfi szózatát: "Előre!... a néppel tűzön vizen át."

....

Gerhardt Steiner.
Kelet Berlin.

Ma abban a szerencsében részesültem, hogy megtekintettem a József Attila kiállítást. Egynéhány költeményét ismertem már, de csak ma lett előttem világos, hogy ez a nagy magyar költő mit jelent a magyar nép számára. Elhatároztam, hogy behatóbban fogom tanulmányozni József Attila műveit, mert amit ő mond nagy-jelentőségű az én népem számára is.

Mariann Michl.

Hálás szível köszöni a
Kanizsai Dorottya leánygimnázium
IV.c.osztálya a kedves és közvetlen
márc. 2-i előadást József Attiláról.

Budapest. 1954. márc.

Attilka, olyan volt ez majdnem, mintha Veled álltam volna szemben egynéhány órára. Nagyon sokszor visszajövök én még ide.

Gáspár György

E kiállítás nagy érdeklődést keltett és egyben elősegített bennünket a félévi vizsgák sikeréhez.

Bajkó Béla

Számunkra ez a kiállítás igen tanulságos volt és egyúttal az évvégi vizsgára való készüléskben is segítségünkre szolgál.

Ternák Anka

a szerb-horvát gimnázium III. a.
oszt. tanulója.

T á p i ó s z e l e

Az itt látottak alapján megtanultam becsülni a műkincseket. Tanulságos volt, és felkeltette érdeklődésemet a muzeumok látogatása iránt. Ez az első ugyanis, amelyet láttam. Nagyon tetszett a tárgyak rendszeres, szép elhelyezése és kezelése. Még jobban tetszett, hogy a környék lakossága értékeli a műkincseket és nagyon sokan ajánlották fel a muzeumnak.

Molnár Antal, revizor.

B a l a s s a g y a r m a t.

A muzeumban összegyűjtött népművészeti anyag igen érdekesen szemlélteti az egyszerű emberekben mélyen gyökerezett értékeket, művészi hajlamot. Az nem tetszik, hogy a vidéki muzeumokat nem eléggé ismerik. Gondoskodni kellene megfelelő propagálásukról, hogy a gyűjteményeket minél többen láthassák.

MÁV főkalauz.

A táj és ember teremben hiányolom, hogy nincs felírva a különböző háziiparról készített fényképekhez a község neve és az évszám.

Kun Lajos esztergályos.

Nem tetszett, hogy ilyen nagyértékű tárgyak nincsenek kellően biztosítva az eltulajdonítás és rongálás ellen. Igen kevesen látogatják a muzeumot, pedig megérdemelné a nagyobb nyilvánosságot.

MÁV tisztviselő.

H a j d u b ö s z ö r m é n y.

Tanulságos volt abból a szempontból, hogy megismerhettem megyénk ősi hagyományait, amire a Horthy rendszerben nem lett volna alkalmunk. Tükörképet adott a hajdusági pásztorok életéről, a valóságot mutatta.

Traktoros.

Én nem Hajdu-Bihar megyei lakos vagyok és számomra tanulságos volt, már foglalkozásomnál fogva is, mivel agronómus vagyok. Megismerkedtem a megye régi életével, földművelési módszereivel, fejlődésével.

Szanya Jenő, agronómus.

A várostörténeti anyag igen szemléltető és tanulságos. A környék régészeti anyaga is jól van feldolgozva. Az őszállatok pontos meghatározása fajra és korra egyaránt hiányos. Nagyon tanulságos lenne, ha a szakemberek meghatároznák. A bejárat fokozottabb világitása is igen jó lenne.

Geológus.

Nem tetszett, hogy a kiállított dolgok bővebb ismertetésére nincs olvasóterem.

G. Sóvágó István 14 éves gimn. tan.

...
Egyetértek azzal a kívánsággal, mely olvasótermet szeretne. Jelenleg csak könyvkölcsönzés folyik elsősorban szakemberek és kutatók részére.

Ó. Szabó Mihály muzeumvezető.

Március 24-25-én kétnapos országos muzeumvezetői értekezlet volt.

Fülep Ferenc főosztályvezető ismertette az elmúlt év muzeumi munkáját, annak tanulságait, valamint a muzeumok előtt álló tudományos és népművelési feladatokat. Az értekezlet számos fontos kérdést tárgyalt meg.

Az értekezleten megjelent Darvas József népművelési Miniszter, valamint Jánosi Ferenc a népművelési miniszter első helyettese is.

Az értekezlet jegyzőkönyvét a közeljövőben juttatjuk el muzeumainkhoz.

H I R E K:

TURKEVE UJ KIÁLLITÁSA.

Február 28-án 300 főnyi közönség jelenlétében nyílt meg a turkevei muzeumban a "Turkeve termelészövetkezeti város 3 éve" című időszaki kiállítás. A kiállításához a helyi Harcos, Táncsics és Parkas Mihály tzsos. egy-egy üvegezett tárlót ajándékozott a muzeumnak, mintegy 1.200 forint értékben. A helyi tanács pedig két kiállítási állványt készíttetett 500.- Ft értékben.

A kiállítást a megnyitás napján közel 2.000-en tekintették meg.

....

GLUSCSENKO ELVTÁRS LÁTOGATÁSA A LISZT FERENC MUZEUMBAN.

A soproni muzeumot a Magyar Szovjet barátság hónapjában nagy kitüntetés érte. Glusczenko professzor látogatta meg március 8.-án.

Elég későn délután érkezett 1/2 5 óra tájban és másfél órát töltött a muzeumban.

A professzor kitűnően ismeri országunk történetét és figyelmeztette a muzeumvezetőt, hogy bátran mondhatja magát az évszámot történeti eseményeinknél, nem kell sem orosz sem más európai eseményekre hivatkoznia.

A muzeum anyaga iránt kivételes érdeklődést tanusított, külön kérte, Liszt Ferenc soproni vonatkozásainak ismertetését. A muzeumban adták át neki emlékül a soproni műemlékes könyvet.

A muzeumvezető így számol be a továbbiakban a baráti látogatásról: A látogatás után a professzor érdeklődött életem sora felől is, főleg rabságom és felszabadulásom körülményeit hallgatta figyelemmel. A vendégkönyvbe ezt írta be: Minden elragadott, különösen a szeretet az iránt, aminek az ember magát szenteli. Csak Sopront meglátogatva értettem meg, miért értékelik annyira ezt a várost az országban? Szívélyes köszönet doktor Csatkainak a muzeum vezetőjének a magyarázatokért és a város vezetőségének a csudaszép kirándulás megszervezéséért.

....

A PALÓC MUZEUM KONGRESSZUSI FELAJÁNLÁSA.

A muzeum dolgozói kongresszusi felajánlásként április 4-ére vállalták, hogy a tavaly ősszel megrendezett Rákóczi vándorkiállítás anyagát a látogatók kívánságának megfelelően beleillesztik a történeti kiállítás anyagába, a történeti kiállítást új tárgyakkal bővítik. A történeti és Mikszáth kiállítás között az emeleti sarokszobában újra rendezik a várostörténeti kiállítást.

....

HOGYAN TÁMOGATJA A PÁRTBIZOTTSÁG ÉS A TANÁCS A GÖCSEJI MUZEUMOT?

A Zalaegerszegi megyei és városi tanács rendkívül értékes képzőművészeti és várostörténeti anyagot juttatott a Göcseji Múzeumnak.

Az anyag egyrésze alapot nyújtott a múzeum képzőművészeti és várostörténeti kiállításának megrendezéséhez. A Zalaegerszegi Tanács nemcsak ajándékoz, hanem esetenként vásárol is értékes kiállítási tárgyakat a múzeum részére.

A Zalaegerszegi Pártbizottság és a Tanács támogatásával oldódott meg a múzeum egyik legnagyobb problémája: a helyiség.

Az épület rendbehozására a tanács 9.000 forintot adott a múzeumnak. A múlt év decemberében lezajlott múzeumi hét minden költségét a Tanács népművelési osztálya vállalta magára.

Szentmihályi Imre múzeumvezető elvtárs és a Főosztály nevében ez-
uton is köszönetünket fejezzük ki a Zalaegerszegi Pártbizottságnak
és a Zalaegerszegi Megyei és Városi Tanácsnak.

....

ELŐADÁS LEHEL KÜRTJÉRŐL.

LÁSZLÓ GYULA tartott előadást Lehel kürtjéről március 21-én délután 6 órai kezdettel a jászberényi Bercsényi-utcai Általános iskola nagytermében.

A tantestület tagjain és a jelenlévő diákokon kívül mintegy 180 érdeklődő hallgatta meg az előadást.

A komoly érdeklődés előadássorozat rendezésére adott ösztönzést.

A későbbi előadások számára már a KTSZ kulturház jóval nagyobb termet szemelték ki.

Legközelebbi alkalommal a múzeum vezetője CSALOG JÓZSEF tart előadást az ugynevezett Kunhalmokról. Ezután a terv szerint természetudományi előadás következik, majd pedig népdalok és népi táncok bemutatásával egybekötött néprajzi előadás a jászszági népszokásokról.

Ez utóbbi alkalomra MANGA JÁNOST kéri fel előadónak.

....

JÓL ELŐKÉSZITETTE MEGNYITÓ ÜNNEPSÉGÉT A KOSSUTH MUZEUM.

Március 20-án, halálának 60. évfordulóján megnyílt Cegléden a múzeum újjárendezett állandó Kossuth kiállítása. A kiállítás igazi jelentőségében állítja a dolgozó nép elé Kossuth államférfiui alakját. Az előző kiállításnál gazdagabb anyagával már megközelíti annak a követelménynek a megvalósítását, melyet a ceglédi Kossuth múzeummal szemben támasztunk, s ez a Kossuth emlékek összegyűjtése, helyes módszerekkel való bemutatása, Kossuth harcos forradalmár szellemének tudatosítása.

A régi és az új anyag egybeolvasztásával a tárgyi és szellemi anyag

felhasználásával a kiállítás nemcsak Kossuth szerepét, jelentőségét illusztrálja, de bemutatja a szabadságharc tényleges hőseit, magát a dolgozó népet is, amelynek önkéntes áldozatkészége, hazaszeretete, nagyvonalúsága, hősiessége ragyogó példaként lebeg előttünk.

A jó úton járó kiállítás gazdagítása, tanulságainak elmélyítése további feladata az Országos Történelmi Múzeumnak, valamint a kiállításrendező csoportnak. Az anyag demonstratívabb elhelyezése, szuggesztívebb hatása érdekében még komoly tennivalók maradtak.

A kiállítás megnyitását szép ünnepség követte a Kossuth szobornál. A város dolgozói nevében Cegléd országgyűlési képviselője, az ifjúság nevében pedig a Kossuth-gimnázium egy negyedikes növendéke helyezte el a megemlékezés kegyeletes koszoruit igen jelentős érdeklődő részvételével.

A kiállítás előfeltételeinek biztosítása, az ünnepség megrendezésének sikere Sárkány József múzeumvezető gondos munkáját dicséri.

....

K I T Ű N T E T É S E K .

A Szocialista Kulturáért miniszteri kitüntetést kaptak:

OELMACHER ANNA	Szépművészeti Múzeum
KASZAB ZOLTÁN	Természettudományi Múzeum
DAJASZÁSZY JÓZSEFNÉ	Néprajzi Múzeum
DELI MIHÁLY	Néprajzi Múzeum
FITZ JENŐ	Székesfehérvári Múzeum
KODOLÁNYI JÁNOS	Pécsi Múzeum.

A múlt évi számviteli munkában elért jó eredményekért vándorzás-lót, elismerő oklevelet és pénzjutalmat kaptak:

Országos Néprajzi Múzeum gazdasági hivatalából:

MURAY ANTAL	/300 Ft./
HASEK GYULÁNÉ	/200 Ft./

Janus Pannonius Múzeumból:

DOMBAY JÁNOS	/300 Ft./
BORBÉLY FERENC	/200 Ft./

Elismerő oklevelet kaptak:

Iparművészeti Múzeum gazdasági hivatala, a Rippl Rónai Múzeum, Kaposvár és a váci Vak Bottyán Múzeum.

S Z E M É L Y Z E T I H I R E K.

- Baja: **SOLYOS EDE** múzeumvezetőt 1954 év II.-i hatállyal szolgá-
lata alól aspiranturájának zavartalan folyta-
tása érdekében felmentették és a múzeum to-
vábbi vezetésével Frank Jánosné, a múzeumi
főosztály volt tudományos dolgozóját bízták
meg. Ezzel egyidejűleg a múzeumot egy tudomá-
nyos dolgozóval is megerősítették. Zalotay E-
lemér muzeológust a hódmezővásárhelyi múzeum-
ból további szolgálattételre a bajai múzeumhoz
osztották be.
- Balassagyarmat: A Történeti Múzeumból Bokor István muzeológust
1954.március 1-i hatállyal a balassagyarmati
múzeumhoz helyezték.
- Eger: Bárdy Béla restaurátort 1954.március 1-i ha-
tállyal - figyelembevve egészségi állapotát,-
szolgálattételre a Néprajzi Múzeumba osztották
be.
- Nyiregyháza: Risztics Emilia muzeológust 1954. február 1-i
hatállyal kinevezték és szolgálattételre a nyir-
egyházi múzeumba osztották be.
- Sárospatak: A múzeum vezetőjét, Gyimesiné Sergő Erzsébet
muzeológust a vezetés alól felmentették, átme-
neti időre az Orsz. Néprajzi Múzeumhoz helyez-
ték és körülbelül egy hónap letelte után a
Sztálinvárosi Állami Múzeumhoz nyer további be-
osztást. Sergő Erzsébet betegszabadság ideje a-
latt a múzeum vezetését ellátó Pusztai Rezső
elvtársat véglegesen a Rippl Rónai Múzeumhoz
Kaposvárra helyezték.
- Kaposvár: Marián Miklós gimnáziumi tanárt március 1-i ha-
tállyal kikérték és ugyancsak március 1-i ha-
tállyal a kaposvári Rippl Rónai Múzeumhoz kine-
vezték.
- Az adott költségvetési lehetőségek figyelembevételével március 1-i
hatállyal néhány átsorolást eszközöltek, ugyancsak március 1-i ha-
tállyal rendezték a mellékfoglalkozású dolgozók fizetését.

V E R S E N Y E R E D M É N Y E K J U T A L M A Z Á S A .

A Muzeyumi Hiradó ismerteti ebben a számában Hulesch Béláné és Domokos Ottó versenyfelhívásait. A Főosztály mindkét versenyfelhívást alkalmasnak találja arra, hogy a muzeumokban erősítsék a versenyszellemet és fokozzák a muzeumi munka teljesítményeit.

A versenyfelhívások nyomán létrejövő versenyt mindkét javasolt területen jövő év elején fogja elbírálni a Főosztály a muzeumok jelentései alapján.

Mindkét versenyben 500 forint pénzjutalommal díjazzák az első helyezettet, a második és harmadik helyezettet pedig 300, illetve 200 Ft pénzjutalomban részesítik.

A Hiradó az év folyamán verseny közben is foglalkozni fog a kiemelkedő eredményekkel és az elvtársak általánosan hasznosítható módszereivel.

- . -

MISKOLCON TEVÉKENY KULTURKÖZPONTTÁ VÁLT A MUZEUM.

Mindjárt az első negyedévben olyan feladatot kapott a miskolci muzeum, amely nehéz dilemma elé állította. A SZOT megyei vezetőségétől kérés érkezett, hogy a kulturvezetők Miskolcon tartandó háromnapos konferenciáján tartson a muzeum vezetést, és szakszerű ismertetés mellett mutassa be nemcsak kiállítási, hanem raktári anyagát is.

A muzeum viszont zárva volt, mert raktárépítés folyt, ráadásul a kiküldött leltározók éppen dolgoztak. Határidős volt a leltározási munka is, és a határidőket a rendkívüli nehézségek ellenére is igyekeztek betartani.

A SZOT kérését tehát nem lehetett teljesíteni. De az alkalmat sem volt szabad elszalasztani, a segítséget sem lehetett megtagadni.

A muzeum megegyezett a SZOT-tal, hogy adjon a SZOT helyiséget és majd ebben a helyiségben rendeznek kiállítást. 14 kisebb tárlót és 4 nagy fali függőleges tárlót rendeztek be ugyyszólván ömlesztett anyagból. A munka megkezdése előtt rövid értekezletre összejöttek a muzeum dolgozói, megbeszéltek a feladatot és elosztották a munkát. Lajos Árpád vállalta a rendezést, Gáspár Mihály, Gajda Imre és Virágh Pál segítségével.

Két napjuk volt mindössze. A kitűzött időpontra mégis készen

Sárközy Ferencné elvtársnő naponta átlagosan egy-két órát foglalkozik a néprajzi tárgyak megtisztításával s parafin olajjal való bevonásával. A tárgyak mintegy 75 %-án már el is végezte ezt az ideiglenes konzerválást.

A Szántó Kovács Múzeum felhívja a kisebb múzeumok dolgozóinak figyelmét, hogy - ahol a takarító, vagy hivatalsegéd munkaidejéből telik - másutt is hasonló módon végezhetik az anyagkarbantartását.

....

A MATYÓ MÚZEUM TERVEI.

A mezőkövesdi Matyó Múzeum vezetője Dala József értékes beszámolót készített a Híradó számára a múzeum létesítésének történetéről. Cikkét - mivel most hely hiányában nem tudjuk közölni - a múzeumok történetéről készült beszámolók között őrizzük meg.

A Matyó Múzeum megszületésének előzményei sokban hasonlítanak többi múzeumaink "előtörténetéhez". Mezőkövesd pedagógusaiból kerültek ki az első gyűjtők és a gyűjtés első támogatói abban az időben, amikor Dala József szavai szerint "pénz gyéren csurrant" a népművészet kincseinek megőrzésére.

Múlt év július 26-án nyílt meg a Matyó Múzeum jelenlegi kiállítása. A Néprajzi Múzeum támogatása és igen jelentős helybeli érdeklődés kísérte az új kiállítás rendezését.

A kezdeti nehézségek azonban nem mind hárultak el az ünnepélyes megnyitóval. A múzeum fejlődésében mégis bizhatunk, mert Dala József személyében olyan vezetőt kapott, aki évtizedek óta lelkes, felkészült gyűjtője a mezőkövesdi népművészet darabjainak, aki kiváló ismerője, írója volt a matyó summásélet keserves hétköznapjainak és értő tanuja Mezőkövesd mai életének.

....

LEVÉL MEZŐKÖVESDRŐL.

Kis Jankó Bori a "Népművészet mestere" küldte Mezőkövesdről az itt közölt levelet a Néprajzi Múzeum vezetőjének:

Kedves Igazgató Elvtársnak!

Szeretettel szólok hozzá. Én mióta itt volt Mezőkövesden a kiállítást rendezni nem volt alkalmam látni, hogy megköszönjem azt a szép múzeumot, amit kaptunk. Ezt soha nem hittem volna, hogy még nekünk ilyen szép múzeumunk legyen. Ugy örülök, sohanem telek el a látásával. Voltam tizszer is az én jó édesanyám terítőjét, falvédőjét, az én menyasszonyos surcomat megnézni. Aki nálunk jön látogató, mindenkinek ajánlom. Nagyon büszkék vagyunk rá. Az egész Mezőkövesd.

Én most jobban vagyok. Megnyitásra lettem jobban. Csuda volt, amint megértem. Amit tehettem rajzzal mindent megteszek.

Mégegyszer tizedszer megköszönöm a Népművelési Minisztériumban

Fülep Ferencnek a ki sok szépet mondott a megnyitáskor és azoknak az elvtársaknak, akik itt voltak és ilyen szépen elrendezték a muzeumot.

Én a műcsarnoki kiállítást vagy ötször meglátogattam. Minden termet. El voltam ragadtatva a szépségtől, olyan szépet sohanem láttam. Restellem magam, hogy a muzeumba nem juthattam el. Hétfőre terveztem, de akkorra hazajöttem, mert a fiam csakis vasárnap tudott hazahozni.

Mégegyszer meghívom, hogyha Kövesden lesz keressen föl. Nagyon kedves vendégem lesz.

Elvtársi üdvözlettel

Kis Jankó Bori
a "Népművészet mestere"

Emlékül Kis Jankó Bori kerökövesd. 1953

L a p s z e m l e.

1954. január 24. Komárommegyei Dolgozók Lapja: V. V. Rudnyev elvtárs szovjet festőművész látogatása Esztergomban.
- " 26. Veszprémmegyei Népujság: Kinizsi Pál várában.
- " 27. Új Szó, Bratislava: Kékkőn történelmi múzeumot rendeznek be.
- " 28. Szabad Ifjúság: Kiállítást állított össze a debreceni Déri Múzeum renaissancekori festők alkotásainak reprodukcióiból.
- " 28. Szolnokmegyei Néplap: Február végén megnyílik a szolnoki múzeum új kiállítási helyisége.
- " 28. Esi Budapest: Kis Érzébet: Látogatás a "fiatalodó" Mezőgazdasági Múzeumban.
- " 29. Utunk Kolozsvár. Az "Egy kis séta" sajtópere.
- " 29. Dunántúli Napló: Három szovjet művészettörténész érkezik ma Pécsre.
- " 29. Viharsarok Népe: Békéscsaba: Rstaurálják a gyulai várat.
- " 29. Utunk. Simon Magda: Ady váradi íróasztalánál.
- " 29. Északmagyarország: A Vármúzeum "Budai Vár" című kiállításának ismertetése.
- " 29. Szolnokmegyei Néplap: Egy év alatt több mint hetvenezer látogatója volt a Vármúzeumnak.
- " 30. Győr-Sopronmegyei Hírlap: Győr. dr. Sárközi Zoltán: A Rákóczi kor emlékei a győri levéltárban.
- " 31. Magyar Nemzet: Barcsay Jenő Művészeti Anatómiájához készült 140 rajzának eredeti példányait megvásárolja a Szépművészeti Múzeum.
- " 31. Népszava: A Hadtörténelmi Múzeum ismertetése.
- " 31. Zala: Zalaegerszeg: A Göcseji Múzeum téli munkájáról.
- " 31. Vas megye: Szombathely: A mesemondó.
- " 31. Hajdu-Biharmegyei Néplap: Debrecen. A debreceni kutatók sikere a békebarlangban.
- " 31. Új ember: 923 éves keresztút Hédervárott.
- " 31. Új ember: Nagy Lajos király kedvelt szentélye Márianosztra hatszázéves jubileuma.
- " 31. Új ember: Szíriában szűz Mária ereklyét találtak?

1954. F e b r u á r.

- " 2. Szabad Nép: Molnár Erik: A magyar őstörténetírás és a szovjet tudomány.
- " 3. Viharsarok Népe: Békéscsaba: A méhkeréki asszony-
szöktetéstől a tótkomlósi halottbúcsúztatóig. Az
orosházi néprajzi értekezés néhány tanulsága.
- " 3. Szabad Ifjúság: Új állandó helyiséget kap a szolnoki "Damjanich János Múzeum."
- " 3. Kistext Híradó: Madarász Andor: A Keletázsiai Múzeum új kiállítása.
- " 3. Kistext Híradó: Az ösküi kerek templom.
- " 3. Délmagyarország: Szeged. Nacsády József: A szegedi irodalom haladó hagyományai.
- " 4. Daru: Kiállítás, múzeum.
- " 4. Magyar Nemzet: A Vármúzeum látogatottsága.

1954. Február.

- " 6. Fejérmegyei Néplap: Székesfehérvár: dr. Fitz Jenő: Hogyan alakult ki a mai Székesfehérvár?
- " 7. Magyar Nemzet: A Szépművészeti Múzeum restaurátor hireiből.
- " 7. Uj Ember: Egykori egri püspök sirkápolnájának restaurálása Rómában.
- " 7. Népszava: Az Afrika élővilága kiállításról.
- " 7. Szabad Nép: Négyezeréves temető Budakalászon.
- " 7. Dunántuli Napló: Debbitzky István: Egy este Sinkó András szobrászművésznél.
- " 7. Viharsarok Népe: Békéscsaba: Móra Ferenc: 1879-1934.
- " 9. Viharsarok Népe: Békéscsaba: A néma múzeum.
- " 9. Esti Budapest: Tíz perc egy régi patikában.
- " 9. Zala: Zalaegerszeg. A zalaegerszegi Múzeumi Bizottság megalakulása elé.
- " 9. Délmagyarország: Szeged. Bálint Alajos: Móra Ferenc, a régész. Halála huszadik évfordulójára.
- " 9. Magyar Nemzet: Móra Ferencre emlékezett hétfőn Szeged népe.
- " 10. Népszava: Népi Demokratikus országok múzeuma a Magyar Munkás mozgalmi Intézetben.
- " 10. Bácskiskunmegyei Népújság: A bajai általános fiúiskola uttörő pajtásainak történelmi kutatómunkájára.
- " 10. Délmagyarország: Szeged. Szeged dolgozóinak megemlékezése Móra Ferencről.
- " 10. Zala: Zalaegerszeg: Hogyan támogatja a tanács a Göcseji Múzeumot.
- " 10. Zala: Zalaegerszeg: Móra Ferenc.
- " 11. Szolnokmegyei Néplap: Mészló Gyula: Lehel kürtje.
- " 11. Szolnokmegyei Néplap: Szolnokon "Móra Ferenc emlékestet" tartottak.
- " 12. Szabad Nép: Végvári Lajos: Honoré Daumier.
- " 12. Szabad Ifjúság: Török András: Hagyományaink ifju ápolói
- " 13. Vas Megye: Szombathely: A műemlékek megbecsülése.
- " 14. Dunántuli Napló: 100 színes diaposzitiv Pécs műemlékeiről.
- " 16. Bácskiskunmegyei Népújság: Rákóczi vándorkiállítás.
- " 16. Dunántuli Napló: Pécs. Martyn Ferenc "Dunántuli tájak" című kiállítása nyílt meg az Írószövetségben.
- " 17. Pamutújság: Aggteleki barlangról.
- " 19. Délmagyarország: Szeged: Február 21-én ünnepi megnyitással kezdődik Szegeden a Magyar Szovjet Barátság Hónapja.
- " 19. Dunántuli Napló: Pécs: Szinnyey Henriette: Az új ember kovácsainak műhelyében.
- " 20. Péti Munkás: Várpalota 1954. évi városfejlesztési tervei.
- " 20. Délmagyarország: Szeged: Múzeumi hét.
- " 21. Hevesmegyei Népújság: Kolacskovszki Lajos: A boci mammut.
- " 21. Délmagyarország: Szeged: Szelesi Zoltán: A "Honfoglalás" Szegeden. Emlékezés Munkácsy Mihály születésének 110 évfordulójára.
- " 21. Uj ember: Restaurálási munka indult meg a római katakombákban.
- " 21. Dunántuli Napló: Pécs. Múzeumról híradás.

1954 F e b r u á r

- " 21. Szabad Ifjúság: Mammutagyart, csontvarrótütt és patintott köveket talált egy diákokból álló kutató - csoport.
- " 23. Esti Budapest: Ujra megindulnak az ásatások a budai Várban.
- " 23. Magyar Nemzet: Értékes magyar irodalmi emlékeket kutattak fel a Román Népköztársaságban.
- " 23. Népszava: Ujra megindulnak az ásatások a budai Várban.
- " 23. Szabad Ifjúság: Az ásatások újra megindulnak a budai Várban.
- " 23. Zala-Zalaegerszeg: Rohamosan emelkedik a Göcseji Múzeum látogatottsága.
- " 23. Igazság -Kolozsvár. Építészeti műemlékek helyreállítása a Szovjetunióban.
- " 25. Szolnokmegyei Néplap: Kaposvári Gyula: Népdalok a Kunságból.
- " 25. Előre: Sipos Dezső: 50.000 év története.
- " 25. Veszprémmegyei Népujság: Veszprém: dr. Kiss Ákos: A Balatonvidék legrégebb bányája.
- " 25. Magyar Nemzet: Kiállítási tervek ismertetése.
- " 25. Somogyi Néplap: Kaposvár: Belföldi hírek.
- " 26. Szolnokmegyei Néplap: Dankó Imre: Megyénk Haladó hagyományairól. Kupa Árpád 1859-1916.
- " 26. Dunántúli Napló: Pécs. Nyitvatartás közlése.
- " 26. Északmagyarország: A megyei képzőművészecsoporthoz értekezlete.
- " 27. Győr-Sopronmegyei Hirlap: Fűgh Rezső: A Vörös Csillag freskóiról.
- " 27. Vas megye: Szombathely: Kiállítási tervek.
- " 27. Szabolcs Szatmári Néplap: Virágzik a kultúra Székelykeresztúron.
- " 28. Népszava: Nemzeti Múzeum kiállításai.
- " 28. Somogyi Néplap: dr. Kerekes András: Xantus János a világhíró somogyi magyar.
- " 28. Veszprémmegyei Népujság: Veszprém megye szép völgyei.
- " 28. Fejérmegyei Néplap: Székesfehérvár. A készülő kiállítások ismertetése.
- " 28. Hajdu-Biharmegyei Néplap: Népi építészet Debrecenben.
- " 28. Táncművészet. Egy XVI. századbéli tánc és illemtan. Épitünk. Ismeretlen Kossuth levelek a Déri Múzeum kéziratgyűjteményéből.
- Népművelés. dr. Manga János: Tanít a múlt...
Tanácsok Lapja: Múzeum Aszódon.

M á r c i u s .

- " 1. Szabad Nép: Szovjet vendégek látogatásai.
- " 2. Vas megye, Szombathely: A Magyar Szovjet Barátság Hónapja eseményei.
- " 3. Élet és Tudomány: Aradi Mátyás: Hanság kiállítás a győri Xantus János Múzeumban.
- " 3. Zala-Zalaegerszeg: A zalaegerszegi Göcseji Múzeum kiállításainak nyitvatartási ideje.
- " 3. Északmagyarország: Nyepincev elvtárs látogatása Ózdon.
- " 4. Viharsarok, Hódmezővásárhely: A Városi Tanács többek között határozatokat hozott a múzeumi értékek megmentéséről.

1954. M á r c i u s

- " 4. Somogyi Néplap: Kaposvár: A képzőművészek és a dolgozók közötti kapcsolat elmélyítéséért.
- " 4. Ludas Matyi: A Déri Múzeum laboratóriumában.
- " 5. Magyar Nemzet: Kiállítás készül a Herendi Porcellángyár 115 éves működéséről.
- " 6. Zala-Zalaegerszeg: A Göcseji Múzeum nyitvatartási ideje.
- " 8. Esti Budapest: A Történeti Múzeum köszönő levele a Fővárosi Építő Vállalat felé.
- " 7. Veszprémmegyei Népujság: Veszprém: dr. Kiss Ákos: A balatonfüredi középkori templom feltárása.
- " 7. Győr-Sopronmegyei Hírlap: Győr: Glatz Oszkár kiállítás.
- " 7. Dunántuli Napló: Pécs: Debbitzky István: Képzőművészeink a virágzó kultúráért.
- " 7. Fejérmegyei Néplap: Székesfehérvár: Dr. Fitz Jenő: Székesfehérvár törökkori erődítményei.
- " 7. Viharsarok: Hódmezővásárhely: Múzeumi Napokat rendeznek Szegeden.
- " 9. Viharsarok: Hódmezővásárhely: Szegeden kiállítás nyílik: A magyar kerámia története címmel.
- " 10. Béke és Szabadság: Helyszini tudósítás Március 15.-éről.
- " 10. Béke és Szabadság: Az "atomkorszak" szobrászata.
- " 10. Komárommegyei Dolgozók Lapja: Zolnay László: 200 éve létesült a tatai majolikagyár.
- " 11. Szolnokmegyei Néplap: dr. Dankó Imre: Múzeumaink munkája.
- " 11. Új Világ: Gera György: Pápa.
- " 11. Nők Lapja: Két nap Guzanov elvtárrsal.
- " 12. Zala-Zalaegerszeg: 200 év előtti műemlékekkel gyarapodott a Göcseji Múzeum.
- " 12. Vas megye: Szombathely: Március 15-i ünnepség.
- " 14. Szabad Ifjúság: A Petőfi Sándor Irodalmi Múzeum.
- " 15. Esti Budapest: A múzeumok nyitvatartási ideje.
- " 17. Élet és Tudomány: Csemiczkyne, Sós Ágnes: Építőművészetünk haladó hagyományai.
- " Művelt Nép: Nagy elődök ereklyéi között.
- " Uttörő: Ismerd meg szép hazánk tájait. Visegrád.
- " Természet és Társadalom: Tamás Ferenc: Magyar kutatók hősi küzdelme a Baradla Békebarlang átjáró felfedezéséért.
- " Természet és Társadalom: Régészet. A szentes-vekerzugi vaskori kocsi. Párducz Mihály.
- " Élet és Tudomány: Csemiczkyne Sós Ágnes: Az avarak Magyarországon.
- " Szabadságharcos: Dózsa kardja.
- " 19. Cséve: Ismertetés a Nemzeti Múzeumról.
- " 19. Fejérmegyei Néplap: Székesfehérvár. Megalakult a Megyei Békebizottság kulturális bizottsága Székesfehérvárott.
- " 19. Motor: Hova menjünk vasárnap?
- " 21. Vas megye. Szombathely: Táncoktató foglalkozás. Előadó: Dömötör Sándor múzeumvezető.
- " 21. Bácskiskunmegyei Népujság: Kecskemét. Becsüljük meg nemzeti értékeinket.

1954. M á r c i u s

- " 21. Délmagyarország: Szeged. Ma délelőtt nyílik a Tanácsköztársaság emlékkiállítás.
- " 21. Somogyi Néplap: Kaposvár. Gyűjtsük össze megyénk munkás és parasztnozgalmi emlékeit.
- " 23. Bácskiskunmegyei Népujság: Kecskemét. Halasi jegyzetek.
- " 23. Szabolcs-Szatmár Néplap: Nyiregyháza. Képzőművészeti előadás Nyiregyházán.
- " 23. Délmagyarország: Szeged: A Tanácsköztársaság 35. évfordulója alkalmával emlékkiállítás nyílt Szegeden.
- " 23. Magyar Nemzet: Várossá alakul Keszthely.
- " 23. Szabad Ifjúság: Kiállítás a szegedi Móra Ferenc Múzeumban, a Tanácsköztársaság 35. évfordulója alkalmából.
- " 24. Viharsarok: Hódmezővásárhely: A Tanácsköztársaság 35. évfordulója alkalmával emlékkiállítás nyílt Szegeden.
- " 24. Viharsarok: Hódmezővásárhely: MSZT hódmezővásárhelyi szervezetének székházában Redő Ferenc elvtárs tart előadást a Szovjetunióban eltöltött idő élményeiről.
- " 25. Magyar Nemzet: Megjelent a Néprajzi Múzeum adattárának értesítője.
- " 25. Szolnokmegyei Néplap: Moravec Imre: Gondolatok egy múzeumban.
- " 25. Győr-Sopronmegyei Hírlap: Győr. Kiállítást rendez a győri múzeum.
- " 25. Viharsarok Népe: Békéscsaba. A gyulai múzeum programja.
- " 25. Hevesmegyei Népujság: Eger: Nagy Gyula: Szép feladat áll előttünk.
- " 25. Nők Lapja: Budapest. Soproni emberek.
- " 26. Viharsarok: Hódmezővásárhely: Csongrád megye értelmiségi dolgozói monográfiát készítenek a megyéről felszabadulásunk 10. évfordulójára.
- " 26. Viharsarok: Hódmezővásárhely. Redő Ferenc elvtárs az MSZT vásárhelyi szervezetében.
- " 26. Délmagyarország: Szeged. A mezőgazdaság feladatait, Szeged ezévi egységes tervét beszélték meg a Városi Tanács ülésén.
- " 26. Magyar Nemzet: Véget ért a kétnapos országos múzeumvezetői értekezlet.
- " 26. Népszava: Véget ért a kétnapos országos múzeumvezetői értekezlet.
- " 27. Szabad Nép: Csatkai Endre és Gerevich László Kossuth-dijasaink fényképe az ujságban.
- " 28. Népszava: Szépművészeti Múzeum Egyiptomi kiállítása.
- " 28. Népszava: Vértess László: Magyarországi ősemlékek.
- " 28. Magyar Nemzet: Európa szellemi egysége. Irta: Parragi György.
- Népművelés: Cimlapkép, Gerevich Lászlót a Budapesti Történelmi Múzeum főigazgatóját Kossuth díjjal tüntették ki.
- Népművelés: Móra Ferenc a múzeumigazgató. Irta: Bálint Alajos.

T A R T A L O M :

Hulesch Béláné: Versenyfelhívása	57 old.
Dobrovits Aladár: Fettiok Ottó	59 old.
Kaszab Zoltán: "Rovarkártevők a mezőgazdaságban"	65 old.
Domanovszky György: A moszkvai Magyar Népművészeti és ipar- művészeti kiállítás.	68 old.
Bálint Alajos: Móra Ferenc örökében.	70 old.
Lakatos László: Irodalmi muzeum.	74 old.
Radnóti Aladár: Leletmentések 1953-ban a jelentések tük- rében	76 old.
Csalogh József: Az alföldi halomkutatás feladatai.	82 old.
Aradi Nóra: Csehszlovákiai muzeumokban szerzett tapasztala- latokról	85 old.
A Muzeumok feladata az utánpótlás kiválogatásában és neve- lésében	95 old.
Záhony Imréné: A Szépművészeti Muzeum Baráti Köréről	98 old.
Pataky Dénes: A magyar rézkarc és rézmetszet a XVI-XX. szá- zadban.	102 old.
Domonkos Ottó: Versenyfelhívás	106 old.
Baky Győző: A restaurátorkérdésről	107 old.
Nemzeti érdekű magángyűjtemények és muzeális értéktárgyak nyilvántartásáról.	109 old.
Szentmihályi Imre: Megnyílt a zalaegerszegi muzeum első állandó kiállítása	112 old.
Pintér István: Magángyűjtő és muzeum	114 old.
Banczik István-Bartos József: A keszthelyi tanács és a muzeum kapcsolata.	118 old.
Tallózás a véleménykutatócédulák között.	119 old.
Hírek	123 old.
Titüntetéseik	125 old.
Személyzeti hírek.	126 old.
Versenyeredmények jutalmazása.	127 old.
Építészemle	132 old.

